

OBRANA

Mesačník Ministerstva obrany SR

Ročník XXXII. • Marec 2024 • Číslo 3

**Ženy v rovnosťe
Slovensko a NATO**

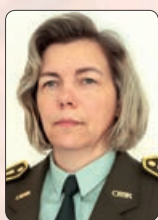
**Rozhovor s veliteľom MN BG SVK
plukovníkom gšt. Petrom Blechom**

8. marec

Pri príležitosti Medzinárodného dňa žien sme sa na kolegyně
– dámy v uniformách – obrátili s otázkou
Čo vám dáva vojenská rovnošata – a čo dávate vy jej?

Plukovníčka Tatiana Nagyová 4. pluk logistiky Trenčín

veliteľka:

Vojenskú rovnošatu si obliekam už viac ako 30 rokov, čím sa stala významnou a dôležitou súčasťou môjho života. Dáva mi pocit istoty a bezpečia, čestnosti, hrdosti, dôveryhodnosti a vážnosti. Život v rovnošate výrazne prispel k mojej disciplíne, dôslednosti a zodpovednosti. Darom z mojej strany bola a stále

je najmä obrovská dávka obetavosti a voľného času a tiež vytrvalosti, trpezlivosti, tolerance a ľudskosti. No a všetko, čo som v živote darovala, bolo zo srdca."

Plukovníčka Zuzana Kraushuberová Generálny štáb Ozbroyených síl SR Bratislava

náčelníčka organizačného odboru:

Vojenská uniforma je pre mňa hrdou súčasťou identity už viac než polovicu môjho života. Armádu vnímam ako veľký fungujúci systém s osobitým významom prinášajúcim stabilitu, pokoj a ochranu. Predstavuje možnosti na individuálne napredovanie a kolektívnu hodnotovú bezpečnosťnú silu v rôznorodej jednotnosti, ktorú tento systém reprezentuje. A ako žena v uniforme pociťujem zodpovednosť, odolnosť a pribojnosť, ktorá kolide so ženskou krehkosťou.

Čatárka Martina Kačová 21. mechanizovaný prápor Trebišov

náčelníčka pracoviska administratívnej bezpečnosti:

V ozbrojených silách pôsobím 17 rokov, prešla som viacerými funkciami, bola som aj spojárka či operátorka, popri službe v uniforme mám tri deti. Môžem povedať, že s prácou v ozbrojených silách som maximálne spokojná. O to viac, že v našom prápore sú vzťahy muži – ženy v pohode a v tomto smere som nemala nikdy žiadne výhrady. A čo dávam ozbrojeným silám ja? Profesionalitu, lojalitu – aj kus seba.

Rotmajsterka Mariana Švantnerová Centrum výcviku Lešť

starší zdravotník:

„Uniforma mi bola asi predurčená, lebo som vyrastala v rodine policajta. Bolo celkom logické, že som si ju obliekla aj ja, hoci nie policajnú, ale vojenskú. Navyše, uniforma je súčasťou šatníka celej našej rodiny. Manžel je tiež profesionálnym vojakom a týmto smerom sa vybrali aj naše deti: syn a dcéra. Je znakom nášho pracovného zaradenia a sme na ňu všetci hrdí. Snažíme sa aj na verejnosti pôsobiť tak, aby sme ozbrojeným silám robili dobrú reklamu. Navyše ma teší, že dcéra sa napokon vybrala po mojich šľapajach a stala sa vojenskou zdravotníčkou.“

Podplukovníčka Marcela Vrábelová veliteľstvo vzdušných síl Zvolen

náčelníčka oddelenia:

Vojenskú rovnošatu nosím už takmer 25 rokov a v prvom rade mi poskytuje celoživotné povolanie. Som za to vďačná. Dáva mi aj priestor na profesionálny rast, napredovanie, má priamy vplyv na moju osobnosť po každej stránke, či už fyzickej, psychickej ale aj vedomostnej. Pri nej nemám pocit stagnácie, práve naopak, s ňou som v neustálom kolobehu zdokonaľovania sa. Dáva mi istotu a pocit bezpečia. Avšak vojenská rovnošata vplýva nielen na mňa, ale aj na moju rodinu. Dáva nám sociálne istoty, ponúka rôzne benefity, napríklad rodinné rekreácie, vojenské letné tábory a mnohé ďalšie aktivity. Nebolo by však dobré len brať, ale v prvom rade treba dávať. Preto aj ja sa snažím byť našim ozbrojeným silám prínosom, a to prostredníctvom maximálne možného profesionálneho prístupu pri plnení každodenných úloh.

Pokračovanie na stranách 4 – 5

Vážení čitatelia,

je pre mňa ctou, že som dostala príležitosť prihovoriť sa Vám prostredníctvom tohto úvodníka. Marcové vydanie časopisu Obrana je venované aj nám, ženám, keďže v marci máme svoj oficiálny sviatok, ktorý zaviedla OSN k výročiu štrajku newyorských krajčirok v roku 1908.

Od tejto udalosti ubehlo už veľmi veľa času a mnohé sa zmenilo. Aj v Ozbrojených silách Slovenskej republiky. Mám ešte v živých pamäti, keď som sa pred takmer 21 rokmi stala profesionálnou vojačkou. Ako žien v armáde bolo vtedy málo, aké to bolo v začiatkoch zložité, ako sa postupne zvyšovalo percento žien – vojačiek pôsobiacich v ozbrojených silách. Časom nás pribúdalo čoraz viac a to aj vo vyšších vojenských hodnostiach. Čím viac sa pre nás otvárali možnosti pôsobenia v širokom spektre rôznych vojenských funkcií, ako aj možnosti kariérneho rastu. Každý deň nás urobil silnejšími pokiaľ sme to sami chceli a boli ochotné kvôli tomu aj niečo obetovať. Muži na nás najprv zazerali zďaleka, postupne si začali zvykať, že aj žena môže veliť skupine mužov, že sú aj také z nás, ktoré dokážu zastávať funkcie určené výlučne pre mužov. A že sú to ženy, ktoré vedia dokonale skĺbiť rodinný a pracovný život s kariérou. Česť všetkým ženám vojačkám, ktoré to dokážu. Lebo to nie je vôbec ľahké.

Z úprimného srdca ďakujem za to, že ako žena môžem veliť slovenskému kontingentu v operácii UNFICYP. Prajem nielen vojačkám v mojom kontingente, ale aj všetkým ostatným „babám“ pevné zdravie, odvahu, energiu na zvládnutie každodenných radostí a starostí. Nech Vás negatívne veci posilňujú a posúvajú dopredu. Vždy držte hlavu hore a buďte profesionálky. Pamätajte si, že ak sa aj niekedy cítite pod psa, lebo sa Vám nedarí, lebo je deň ako sa vraví „blbec“, tak vedzte, že aj po najtmavšej noci vždy vyjde slnko.

Mužským kolegom prajem predovšetkým to, aby nás rešpektovali a podporovali. A ako vravím aj svojim vojakom a vojačkám v misii, svojou prácou, zodpovedným prístupom a vysokou dávkou profesionality vytvárajme predpoklady na to, aby na nás všetkých mohli byť Ozbrojené sily Slovenskej republiky vždy, všade, za každých okolností a v každom okamihu hrdé.

Podplukovníčka Katarína Gargalíková
veliteľka slovenského kontingentu v operácii UNFICYP na Cypre

ČÍSLO MESIACA

12 percent

Foto: kpt. Petra Rosič

V roku 2022 ženy obsadili nadpolovičnú väčšinu pracovných miest civilnej časti Ministerstva obrany SR. Zastúpenie žien v Ozbrojených silách SR sa drží nad úrovňou **12 %**. Počet slovenských vojačiek vzrástol na **1 800**, takmer **14 %** z celkového počtu. Medzi nimi bolo **603** dôstojníčok, **458** poddôstojníčok a **739** vojačiek. V roku 2023 vymenovali do generálskej hodnosti prvú ženu na Slovensku.

V roku 2020 bol priemer žien v armádach NATO **12 %**. Najlepšie je na tom Nórsko s takmer **22 %** zastúpením žien, najhoršie čísla dosahuje Turecko, kde podiel žien tvorí menej ako **1 %** vojenského personálu.

(Viac čítajte v analýze na stranách 38 – 39)

12

16

- 4 Dámy v rovnošate
- 12 Potápači pod ľadom
- 16 Rozhovor s novým veliteľom MN BG SVK plk. gšt. Petrom Blechom
- 18 TÉMA: Slovensko v NATO

18

28

30

38

46

- 26 Ak Turecko F-16, tak Grécko F-35
- 28 Odstreľovači a protimateriálové pušky
- 30 Všade samá AI
- 32 Ako vojenčili veľkomoravskí Slovania
- 34 Vojna pod kožou
- 36 Veliteľ a jeho veliaci poddôstojník
- 38 Ženy v obrane
- 40 100 rokov Jána Mihalika
- 41 MILITARY ENGLISH: Slovakia in NATO – 20 Years
- 42 Aktivity duchovných služieb v roku 2024
- 45 Povstalecký tank LT vz. 38
- 46 Nová branná moc slovenského štátu na sklonku vojny
- 47 Raketa M-31 UK

NA TITULNEJ STRANE: Marcové číslo Obrany už tradične venujeme našim mamám, manželkám, priateľkám, kolegyniam – všetkým ženám
Foto: pplk. v zál. Peter Sobek

8. marec

**Pri príležitosti Medzinárodného dňa žien sme sa na kolegyně
– dámy v uniformách – obrátili s otázkou
Čo vám dáva vojenská rovnošata – a čo dávate vy jej?**

Nadporučička Jana Celuchová

Personálny úrad Ozbrojených síl SR Liptovský Mikuláš

psychologička:

V uniforme získavam pocit, že disciplínou a oddanosťou môžeme spoločne meniť a rozvíjať našu spoločnosť. Je pre mňa symbolom toho, že sme v tom všetci spolu. Cítim sa v nej súčasťou tímu, kde každý prispieva svojimi schopnosťami. Svojej uniforme vraciam dôveru a oddanosť tým, že svoje psychologické schopnosti a vzdelanie venujem podpore a starostlivosti o kolegov. Môj prínos spočíva v posilnení mentálnej odolnosti tímu. Tým pomáhame udržiavať celkovú duševnú pohodu vo vojenskom prostredí. Ľudské, bezpečné a dôverné prostredie v našich kolektívoch je pre mňa najsilnejšou zbraňou voči akejkolvek hrozbe.

Poručička Katarína Zatková

Ekumenická pastoračná služba v OS SR

dekanka Veliteľstva vzdušných síl Zvolen:

Príslušníčkou ozbrojených síl som len niekoľko mesiacov, preto na vašu otázku môžem len poznamenať, že uniforma mi už dala množstvo nových skúseností, pomohla mi prekonať nové výzvy, vďaka nej som spoznala a spoznávam nových ľudí, z niektorých sa stávajú aj priatelia. Tiež som dokázala to, čo by som pred pár mesiacmi povedala, že určite nevládnem. Prežila som základný vojenský výcvik v Martine a potom aj dôstojnícky kurz v Liptovskom Mikuláši. A čo dávam ja jej? Človeka – nového, pripraveného, odhodlaného pracovať a naplňať svoje poslanie. Venovať sa ľuďom, pomáhať im, byť im nápomocná, vypočuť ich a popritom im zvestovať evanjelium Pána Ježiša Krista, čo je pre mňa ako vojenskú duchovnú to hlavné.

Desiatnička Silvia Zambová

21. samohybný delostrelecký oddiel Michalovce

špecialista rekognoskačného družstva:

V civile som pracovala ako čašníčka, v armáde som bola vodičkou nákladného vozidla a teraz som prieskumníčkou u delostrelcov. Čím ďalej je to lepšie a zaujímavejšie. Myslím to úprimne, lebo do armády som sa dostala až na piaty pokus. Mám v nej skvelé pracovné zázemie a som rada, že sa mi plní môj vojenský sen. Snažím sa ho plniť tak, aby som mala svedomie čisté, teda s úsilím na 100 %. Vojsku dávam podstatnú časť svojho času a energie. V júni ma vysielajú tretíkrát do operácie Posilnená predsunutá prítomnosť v Lotyšsku. To sa však nestožujem, lebo mám presne to, čo som chcela. Teším sa.

Majorka Andrea Kukumbergová

Generálny štáb OS SR Bratislava

vedúci starší dôstojník špecialista:

Vojenskú rovnošatu nosím už 20 rokov. Jej nosenie sa mi spája predovšetkým s hrdosťou k našej krajine, k našej národnej histórii a s pocitom, že niekam patrí. Preto nosenie vojenskej rovnošaty vnímam ako výsadu, nie povinnosť. Vždy mi zovrie srdce, keď vidím, ako sú aj moje deti hrdé na to, že ich mama je profesionálnou vojačkou. Staršia dcéra moje povolanie už intenzívne vníma a ja jej primerane veku vysvetľujem, čo so sebou prináša. Ako profesionálna vojačka podlieham určitým obmedzeniam, ktoré si moja práca vyžaduje. No keď vás vaša práca baví, a vaša rodina vás podporuje, ste ochotný podstúpiť aj túto „obetu“. Bez podpory rodiny by to však bolo oveľa náročnejšie, preto si túto podporu veľmi vážim.

Poručíčka Ivana Krivošová

Veliteľstvo vojenského zdravotníctva Ružomberok

zdravotnícka logistka, zdravotníčka:

Dáva mi hrdosť, možnosť seberealizácie a rastu, kreativitu pri plánovaní a tvorbe nových výziev, možnosť pomáhať ľuďom, ktorí to potrebujú a celkove prácu, ktorú mám rada. Uniforme dávam samú seba. Doslova. Keďže profesionálnym vojakom je aj manžel, armádou žijeme obaja.

Vojačka v zálohe Jana Vargovčáková

21. mechanizovaný prápor Trebišov

príslušníčka aktívnych záloh, strelec:

Práve uniforma ma prilákala, aby som pred rokmi nastúpila na dobrovoľnú vojenskú službu, stala sa súčasťou aktívnych záloh. Pracujem ako kaderníčka v Košiciach a vždy tie dva týždne vojenského cvičenia mi dávajú príležitosť byť v uniforme, ktorú mám veľmi rada. Uniforma je zároveň určitým poznávacím znamením pre verejnosť, že som časťou niečoho väčšieho, čo prispieva k bezpečnosti obyvateľov. Preto sa v nej snažím byť vždy upravená a je to dobrý pocit.

Vojačka Daniela Kudláková

4. pluk logistiky Trenčín

kuchárka:

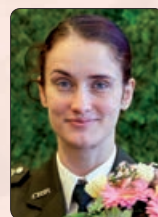

Vojenskej uniforme dávam čo azda každý vojak – snažím sa čo najlepšie plniť svoje povinnosti. A čo dáva mne? Konečne prácu, ktorú som celý život chcela, aj keď cesta do mojej uniformy nebola jednoduchá, ale na tretí pokus a vo veku 39 rokov sa môj sen splnil.

Desiatníčka Monika Chochlíková

Vojenské športové centrum Dukla Banská Bystrica

mnohonásobná majsterka sveta v bojových umeniach:

Dáva mi spolupatričnosť s ozbrojenými silami, ktoré môžem reprezentovať a som na to hrdá. No a ja za naše ozbrojené sily, Duklu, aj Slovensko bojujem na športovom poli, dávam im svoju tréningovú drinu a venujem svoje úspechy, takže azda aj kolegovia vojaci môžu byť trochu hrdí na mňa.

Slobodníčka Monika Vargová

21. mechanizovaný prápor Trebišov

starší vodič:

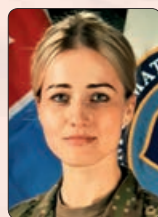

Môj starší brat sa stal profesionálnym vojakom a inšpiroval aj mňa. Navyše, uniforma sa mi páčila. Videla som, že človek v nej je niekto, nielen tuctová osoba z ulice. V našom útvare mám teraz na starosti prastaré, no stále spoľahlivé vozidlo Praga V3S. Aj počas vyvedenia v Lešti vidím, že si poradí s ťažkým terénom, hoci je podstatne staršie ako ja. V uniforme sa snažím pôsobiť vždy upravené, a to aj pri výcviku. Rada v nej chodím tiež na verejnosti. Nakoniec sa aj naša mama zmierila, že má deti v uniforme a už sa to páči aj jej.

Kapitánka Lenka Zvalová

Generálny štáb OS SR Bratislava

vedúci starší dôstojník – špecialista:

Uniforma pre mňa znamená veľa – nie je len kúskom oblečenia. Vdychujem jej život vždy, keď si ju obliekam. Je symbolom cti, obetavosti a profesionality. Pomáha mi zostať disciplinovanou a sústredenou, pripomína mi vysoké štandardy, ktoré sa snažím dodržiavať. Povolanie profesionálnej vojačky nie je len prácou – je to poslanie, ktoré ma naplňa pocitom hrdosti, predstavuje pre mňa šancu každodenne osobnostne a profesionálne rásť. Som vďačná za príležitosť byť súčasťou nášho skvelého vojenského tímu. Nech robíme čokoľvek, robme to s odvahou, s úctou k tradíciám, hodnotám a ideálom našej spoločnosti.

Kapitánka Janka Košťalová

Vojenská polícia

odbor výcviku a kynológie Vlkanová-Hronek:

Pred šiestnástimi rokmi som skončila štúdium v Akadémii ozbrojených síl Liptovský Mikuláš a nastúpila na svoje prvé pôsobisko veliteľky čaty v 22. mechanizovanom prápore Michalovce. Odvtedy som vystriedala niekoľko útvarov, kým som sa pred rokom stala vojenskou policajtkou. Vždy som sa snažila chodiť upravená, mať uniformu v poriadku. A je jedno, či ide o slávnostnú rovnošatu či maskovací odev. Uvedomujem si, že aj podľa toho si verejnosť vytvára svoj vzťah k ozbrojeným silám. A ja sa snažím, aby bol aj mojím pričinením pozitívny. Uniforma mi zároveň prináša pozitívny a dôstojný pocit, že patríam do vojenskej komunity, ktorá má v očiach verejnosti dlhodobu najvyššiu dôveru.

Záložníčky chránia velenie

Súčasťou intenzívneho výcviku príslušníkov 2. mechanizovanej roty kapitána Andreja Timura z 21. mechanizovaného práporu Trebišov v priestoroch Centra výcviku Lešť bola aj jednotka aktívnych záloh.

Veliteľ práporu podplukovník Peter Hlebaško pripomína, že počas cvičenia plnila veľmi dôležitú úlohu: zabezpečovala ochranu hlavného miesta velenia.

V záplave blata

„Aj z tohto pohľadu vidieť, akú dôležitú úlohu prisudzujeme príprave aktívnych záloh v našom útvare. Užili si leštianske počasie, nepretržité dažde a záplavu blata. A v takýchto podmienkach museli budovať obranu, kopať okopy. Nesklamali. Preto vidím pre útvár veľký prínos, že každý rok organizujeme prípravu jednotky aktívnych záloh. V tomto roku tretinu záložníkov predstavovali ženy. Navyše, situácia vo svete nie je veľmi dobrá a ukazuje sa, že dôraz na prípravu záloh je správny a potrebný,“ konštatuje podplukovník Hlebaško.

Celkovo sa na výcviku sa zúčastnilo takmer 250 príslušníkov práporu z veliteľstva a štábu, roty bojového zabezpečenia, troch mechanizovaných rôt, roty bojovej podpory, obväziska, ako aj spomínaní príslušníci aktívnych záloh.

Súčasťou vyvedenia bol aj 96-hodinový intenzívny výcvik v poli. Celé vyvedenie vyvrcholilo rotným taktickým cvičením s bojovými strelbami 2. mechanizovanej roty. V jej rámci si medzi poddôstojníkmi a vojakmi veľmi dobre viedli pri plnení úloh napríklad veliteľ družstva rotný Martin Strelec, vodič BVP desiatnik Rastislav Stirančák a najmä vojačka 2. stupňa Róberta Lebovská v pozícii strelca.

Ochrana pred dronmi

Veliteľ práporu, ktorý je úspešným absolventom kurzu veliteľov práporov v Izraeli, sa snaží do výcviku zapracovať čo možno najviac aktuálnych poznatkov z prebiehajúcich medzinárodných konfliktov. Napríklad aj z vojny na Ukrajine. „V súčasných vojnových konfliktoch, a najmä na Ukrajine predstavujú drony veľké nebezpečenstvo pre mechanizované jednotky oboch strán. Preto sme svojpomocne urobili na naše bojové vozidlá improvizovanú ochranu pred dronmi. Zároveň ale veliteľ a operátor bojového vozidla musí rátať s tým, že keď má spomínanú konštrukciu na vozidle, tak námer nie je taký ako predtým a nie každým smerom môže otočiť vežu,“ pripomína podplukovník Hlebaško.

Veliaci poddôstojník práporu nadrotmajster Pavol Krištan si pamätá situáciu, keď pred šiestimi rokmi ako prvý útvar mechanizovaných síl zavádzali aktívne zálohy. Aké boli začiatky? „Neboli jednoduché ani ľahké. Chýbali skúsenosti, ale aj reálna predstava ako záložníkov čo najlepšie a zmysluplne využiť. Postupne sme si našli cestu k sebe. V jednotke aktívnych záloh sú okrem iného aj naši bývalí profesionálni vojaci z útvaru, vojaci čo pred rokmi absolvovali základnú vojenskú službu i záujemcovia z civilu. Hlavne tí, ktorí ukončili dobrovoľnú vojenskú prípravu. Sú aj rôzneho veku a v tomto roku tretinu jednotky tvoria ženy. Zálohy dostávajú postupne každý rok ťažšie a náročnejšie úlohy. Som rád, že ich zvládajú. Ako napríklad minulý rok v rámci práporového taktického cvičenia či terajšieho vyvedenia, keď plnia dôležitú úlohu ochrany hlavného miesta velenia. Preto keď sumarizujem, tak pred šiestimi rokmi sme urobili dobrý krok, keď sme sa rozhodli zriadiť jednotku aktívnych záloh.“

Podplukovník Hlebaško ho dopĺňa, že niekedy dokonca veliteľia jednotiek dávajú svojim mladším vojakom, ktorí sú krátko v ozbrojených silách za príklad plnenie úloh a iniciatívny prístup záložníkov. Za pravdu mu dáva aj psychológ posádky Trebišov poručík Ákos Vincze. Hovorí, že náročné podmienky vyvedenia vo VVP dokonale preveria nielen fyzické, ale najmä psychické predpoklady vojakov.

„Z tohto pohľadu ma príjemne prekvapilo odhodlanie záložníkov zvládať tieto nástrahy. Na druhej strane nepoviem nič nové, ale psychická odolnosť časti mladej generácie nových vojakov je oveľa nižšia. Práve na takomto cvičení sa pre nás, psychológov, človek najviac odhalí, ukáže, čo je v ňom. Ukazuje sa, že niekedy je ich motivácia pri vstupe do armády trochu falošná, povrchná. Nevedeli si – ale často ani nechceli – predstaviť, čo ich čaká. Preto aj ich motivácia podávať v ozbrojených silách vysoké výkony a pokračovať v kariérnom raste upadá a premýšľajú o odchode.“

Dvojtýždňový relax

Už tradične má jednotku aktívnych záloh pod palcom veliaci poddôstojník čaty rotný Mikuláš Lejba. Podľa neho si veľmi rýchlo našli cestu k sebe. Jednotka sa počas rokov postupne kryštalizovala. Jadro kolektívu zostávalo. Dopĺňali ho noví záujemcovia a niektorí to časom vzdali. „To je však prirodzený proces tvorby kolektívu. Od začiatku vediem aktívne zálohy a je s nimi dobrá práca. Sú to ľudia, ktorí vedia, čo chcú v živote dosiahnuť, mnohým nechýbajú ani životné skúsenosti a niektorí boli dokonca pred časom ako vojenský profesionáli našimi kolegami. Mnohí berú dvojtýždňové cvičenie u nás ako víťané spretrenie a oživenie svojho života. Relax od svojich pracovných povinností.“

A kedy bol najťažší problém a potreba ich motivovať? „Za celých šesť rokov práve na začiatku tohto vyvedenia, keď budovali obranu, kopali okopy v neustálom daždi. Stále im zalievalo okopy, museli z nich čerpať vodu. Bola to nekonečná práca plná bahna, boli poriadne premoknutí a unavení. Trochu sme si pohovorili a spoločne sme prekonalí aj tento problém,“ priznáva rotný Lejba.

Veľkou oporou a pomocníkom bol nestor jednotky aktívnych záloh a veliteľ obrany miesta velenia major v zálohe Vladimír Šebo. Rodák z Dolnej Lehoty, odkiaľ pochádza aj náš kozmonaut Ivan Bella, počas svojej kariéry vystriedal najmä tankové útvary. Od Martina, cez Humenné až po Kežmarok. Neskôr pôsobil v Akadémii ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši. Najskôr mal na starosti kariérne kurzy dôstojníkov DKVŠ pre záujemcov, ktorí mali civilné vysoké školy. Neskôr pôsobil v Centre vzdelávania ako lektor kariérnych kurzov vyšších dôstojníkov.

„Aktívne zálohy boli pre mňa príležitosťou oprášiť a osviežiť si znalosti a zážitky z reálneho vojenského života. Som tu najstarší, aj s najväčšími vojenskými skúsenosťami, preto sa na mňa vždy obracajú o radu. Na druhej strane – rešpektujú, keď niečo poviem. Vďaka tomu sme spoločne vyriešili aj nedávne problémy s počasím,“ usmeje sa major v zálohe Šebo. Napriek tomu, že je na cvičení aktívnych záloh pre vekový limit už po-

sledný raz, s vojenským prostredím sa tak celkom nelúči. Veď je vedúcim referentom oddelenia personálnej štatistiky a kontroly Personálneho úradu OS SR.

Strela svojho veliteľa

Náčelníčka štábu práporu majorka Jana Pastorčáková sa osobne stretla s aktívnymi zálohami po prvý raz. Osobitne srdečne sa ako so starým známym zvitála s majorom v zálohe Šebom. „Bol mojim veliteľom prvého ročníka, keď som nastúpila do AOS Liptovský Mikuláš. Mám také trochu nostalgické spomienky, keď sme sa tu znova stretli. Som rada, že je tu a že pôsobil ako tzv. starejší celej jednotky. Musím povedať, že som celkom príjemne prekvapená aktívnym prístupom jednotky k plneniu úloh. Ochraňujú naše hlavné miesto velenia práporu v rámci operácie. Je to veľmi dôležitá úloha, lebo celkom logicky práve miesto velenia je prioritným cieľom nepriateľa pri každej operácii. Našu ochranu zabezpečujú nepretržite, hliadkujú. Sú pripravení na prípadný pokus nepriateľa o napadnutie, na delostrelecký prepad, chemický útok. Aj v týchto prípadoch osvedčili svoju pripravenosť.“

Vojak v zálohe Andrej Andrejkovič je v jednotke guľometníkom. Rodák z Piešťan je odborník na databázy. Na cvičení aktívnych záloh je už po tretí raz. Čo ho medzi nich priviedlo?

„Armáda, vojaci a vojenská technika ma vždy priťahovali. Preto som sa najskôr prihlásil na dobrovoľnú vojenskú prípravu a potom k aktívnym zálohám. Je to akčné vyplnenie môjho života. Vyznávam antické hodnoty a tam sa každý občan podieľal aj na obrane vlasti. Dianie vo svete v poslednom období len potvrdzuje, že som sa správne rozhodol. Každý by mal podľa svojich schopností prispieť k obrane vlasti. Je tu veľmi súdržná partia. Nechýba ani humor. Navzájom si pomáhame,“ konštatuje 29-ročný záložník.

Jeho rovnako stará kolegyňa vojačka v zálohe Jana Vargová, ktorá je v Košiciach kaderníčkou, je na cvičení aktívnych záloh po štvrtý raz. Tak isto začínala absolvovaním dobrovoľnej vojenskej prípravy. Čo jej dávajú aktívne zálohy? „Okrem iného aj disciplinovanosť, dochvilnosť, schopnosť lepšie sa vžiť do potrieb kolektívu, riešiť veci pokojne, s chladnou hlavou. Nestresovať sa a nezmätkovať. Je to prospešné aj pre môj osobný život.“

Začínal v Žiline

Vojak v zálohe Peter Zbiľa z Bardejova má 42 rokov. Na cvičení aktívnych záloh je po šiesty raz. Okrem iného si vraj chcel aj osviežiť spomienky na vojenčinu. „Základnú vojenskú službu, vtedy už len 9-mesačnú, som si odslúžil v žilinskom

< ANKETA >

21. mechanizovaný prápor Trebišov je prvým mechanizovaným útvarom, kde pred šiestimi rokmi začali prípravu aktívnych záloh. Čo prináša jej absolventom každoročné dvojtýždňové cvičenie?

Major v zálohe Vladimír Šebo

veliteľ obrany miesta velenia:

„V rámci aktívnych záloh som si chcel oprášiť svoje znalosti a zážitky z vojenského života, lebo 25 rokov som bol profesionálnym vojakom. Som rád, že som mal túto možnosť. Pôvodne som tankista, ale tankisti nemali aktívne zálohy, tak som si povedal, že mechanizátori sú mi najbližšie. Prihlásil som sa a bolo to dobré rozhodnutie. Navyše, pre nedobrá situáciu vo svete význam a dôležitosť aktívnych záloh čoraz viac rastie. Trochu ma mrzí, že cvičenie je pre mňa už posledné, lebo som dosiahol vekovú hranicu 55 rokov. Ale zostane mi mnoho pekných spomienok a zážitkov.“

Vojačka v zálohe Andrea Pavúková:

„V roku 2018 som absolvovala dobrovoľnú vojenskú prípravu, pohrávala som sa aj s myšlienkou vstupu do OS SR a od roku 2019 sa pravidelne zúčastňujem na výcviku aktívnych záloh. Pociťujem, že sa postupne zvyšujú nároky, ale je to pochopiteľné. A vďaka tomu, postupne sa každý rok nabaľujú na nás nové skúsenosti, vedomosti a zručnosti. Som rada, že som v aktívnych zálohách. Cvičenia beriem aj ako určitý relax od mojej práce bankovej úradníčky. Vždy sa na tie dva týždne teším.“

Vojak v zálohe Peter Zbiľa:

„Ja som tu tiež už po šiesty raz a neľutujem to. Postupne sa tá náročnosť na nás, záložníkov, zvyšuje. Ale sme tu dobrý kolektív a tie zvyšujúce sa nároky spoločne zvládame. Cítim, že som už pokiaľ ide o znalosti a spôsobilosti oveľa ďalej ako pred 6 rokmi, keď som bol na prvom cvičení aktívnych záloh. Získali sme odvtedy nové spôsobilosti, znalosti a skúsenosti. Napríklad z manipulácie so zbraňou, maskovania či presunov v teréne pod taktickým námetom. Teraz sme súčasťou taktického cvičenia mechanizovanej rotý a niektorých ďalších zložiek útvaru. Navyše sme dostali česť chrániť miesto velenia.“

Vojačka v zálohe Miroslava Vargová:

„Som už na piatom cvičení aktívnych záloh. Som spokojná. Navyše všetky poznatky z výcviku sa mi veľmi dobre hodia v mojej práci. Najmä pri organizovaní branných cvičení v škole, lebo pracujem ako učiteľka strednej odbornej školy. Ale poznatky a skúsenosti využívam v škole nielen pri branných akciách. Demonštrujem pri mnohých príležitostiach aj maskovanie, stavbu improvizovaných prístreškov či prípravu jedla v prírode. Študenti si to vážia a v ich očiach som výrazne vyrástla. Teraz mi končí zmluva a rada by som ju predĺžila a pôsobila v rámci aktívnych záloh aj naďalej.“

Slobodník v zálohe Matúš Chovanec:

„Je to moja prvá účasť na cvičení aktívnych záloh. Napriek nepriaznivému počasiu v úvode, keď sa Lešť po dlhotrvajúcich prudkých dažďoch zmenila doslova na kráľovstvo bahna, som spokojný. Výcvik je zaujímavý, stretol som tu vynikajúci kolektív, ktorý si vie navzájom pomôcť. Neľutujem, že som sem prišiel. Dobré je, že v kolektíve sú aj ženy. Celkom dobre osviežujú a upevňujú jednotku aktívnych záloh. Rozhodne to nie je moja posledná účasť na cvičení.“

„Naše pevné jadro sa stretáva každý rok a vždy sa na to tešíme. Niekto pribudne, niekto odíde. Cítim sa tu veľmi dobre. Aj teraz, keď takmer tretinu jednotky tvoria ženy. Takýto zmiešaný kolektív je dobrý. Keby bol čisto ženský, nerobilo by to dobrotu...“

Vojáčka v zálohe Andrea Pavúková

5. pluku špeciálneho určenia. Dodnes spomínam, že to rozhodne nebolo zbytočných deväť mesiacov a som hrdý, že som bol práve v takom útvere. Naučil som sa tam veľa o disciplíne, ale aj sebadisciplíne, o tímovej spolupráci. Cesta k aktívnym zálohám bola pre mňa celkom prirodzená. A čo mi dalo tých šesť cvičení aktívnych záloh? Od prvého roka mám len dobré dojmy. Aj keď nároky na nás postupne rastú, ale to sa mi zdá celkom prirodzené. Veď po tom pomyselnom rebríčku odbornosti takto postupne kráčame každý rok o schodík vyššie.“

Vojáčka v zálohe Andrea Pavúková pracuje v Prešove ako banková úradníčka. V roku 2018 absolvovala dobrovoľnú vojenskú prípravu a celkom vážne premýšľala, či sa nevybrať na dráhu profesionálneho vojaka. Napokon sa rozhodla pre aktívne zálohy a od začiatku jednotky AZ v trebišovskom útvere je jeho súčasťou. A ako si spomína na svoj prvý výcvik v rámci aktívnych záloh v roku 2019? „To sme boli taktiež v priestoroch Centra výcviku Lešť. Počasie sice nebolo také náročné ako teraz, ale vtedy to bolo obojstranné hľadanie. My sme celkom dobre nevedeli, čo od neho čakať, a ani v útvere, ako sa nám neskôr priznali, nemali celkom jasno, ako k nám pristupovať. Všetko sa

rokmi vyjasnilo. Za seba môžem povedať, že je tu veľmi dobrý kolektív. Naše pevné jadro sa stretáva každý rok a vždy sa na to vopred tešíme. Niekto pribudne, niekto odíde. Cítim sa tu veľmi dobre. Aj teraz, keď takmer tretinu jednotky tvoria ženy. Takýto zmiešaný kolektív je dobrý. Keby bol napríklad čisto ženský, nerobilo by to dobrotu,“ hovorí 34-ročná Andrea.

Veliteľ práporu podplukovník Hlebaško vysvetľuje, že príslušníkov jednotky aktívnych záloh po skončení taktického cvičenia s bojovou strelbou čakal presun do domovskej posádky Trebišov a druhý týždeň plnili výcvikové úlohy v priestoroch posádkového cvičiska Veľké Ozorovce. A veliaci poddůstojník čaty rotný Mikuláš Lejba, ktorý má jednotku na starosti, spokojne konštatuje: „V rámci vyvedenia v Centre výcviku Lešť najlepšie plnili úlohy major v zálohe Vladimír Šebo, ktorému chcem zároveň poďakovať za roky práce v aktívnych zálohách, vojačka v zálohe Miroslava Vargová, vojak v zálohe Tomáš Knoško, desiatnik v zálohe Miroslav Zakarovský, ktorý bol veliteľom smeny ochrany. Ale úlohy splnila celá jednotka. A to je najdôležitejšie.“

Jozef Žiak • Foto: auto

Minister obrany SR, náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR
a mesačník Obrana
vyhlasujú

23. ročník výtvarnej súťaže pre žiakov základných škôl

VOJACI OČAMI DETÍ 2024

v kategóriách

MLADŠÍ ŽIACI (1. až 5. ročník ZŠ)
a **STARŠÍ ŽIACI** (6. až 9. ročník ZŠ).

Práce označené názvom diela, menom a vekom autora, spätočnou adresou, adresou školy,
ročníkom a telefonickým kontaktom posielajte
najneskôr do 10. mája 2024
na adresu

**VOJACI OČAMI DETÍ, redakcia OBRANA, Ministerstvo obrany SR,
Námestie generála Viesta 2, 832 47 Bratislava**

Porota zložená z výtvarníkov, profesionálnych vojakov a zamestnancov rezortu obrany
vyberie po tri najlepšie diela v každej kategórii.

Ocenení získajú finančné prémie a vecné ceny.

Vitiazne práce budú vystavené na putovnej výstave, uverejnené v mesačníku Obrana
a na internete Ministerstva obrany SR.

So súťažnými prácami treba poslať aj písomný súhlas zákonných zástupcov súťažiacich so spracovaním osobných údajov.

Pod ľadom sa frajerina nevypláca

Po roku sa komunita vojenských potápačov opäť zišla pri zimnom potápaní. V rámci týždňového zamestnania v Centre výcviku Lešť si vyskúšali ponory pod ľad v Štiavnických vrchoch v Richňavskom jazere, ale aj hĺbkové potápanie v lokalite Tornaľa.

Aký je vlastne cieľ a zmysel zamestnania? Jeho vedúci rotný Vladimír Penička z odboru špeciálneho výcviku Centra výcviku Lešť hovorí jasne.

Potápači na tajchu

„Sústrediť potápačov z celých OS SR. To sa nám podarilo v takejto miere po prvý raz. Okrem už tradičných účastníkov z 901. ženijného práporu Sereď a 5. pluku špeciálneho určenia Žilina sa po prvýkrát zúčastnili aj zástupcovia leteckej pátracej a záchrannej služby vzdušných síl. Konkrétne z 51. krídla Prešov. Veľmi prínosná je aj účasť zástupcu Centra výnimčnosti NATO pre oblasť odstraňovania výbušných prostriedkov Trenčín. Okrem samotného potápania je totiž veľmi dôležitá, doslova neoceniteľná osobná výmena skúseností. Práve z nej sa môžu všetci najlepšie poučiť a neopakovať zbytočne chyby, ktoré urobili kolegovia.“

Štiavnické tajchy, teda Veľké a Malé Richňavské jazero, ktoré boli postavené v 18. storočí ako zásobáreň vody pre banský priemysel, sú na tento účel ako stvorené. Pôvodne to bolo jedno veľké jazero. Z bezpečnostných dôvodov museli neskôr jednu vodnú plochu rozdeliť na dve, vnútri hrádze sú však jazerá prepojené dodnes.

Rotný Penička pripomína, že zimné potápanie prináša mnohé nástrahy a vyžaduje od potápača dokonalú prípravu. Teoretickú i praktickú. A čo predstavuje najväčšie výzvy? Keď sa človek ponorí pod ľad, veľmi ľahko stratí orientáciu. Tak ľahko a rýchlo, že si to ani nevie predstaviť. Keď je pod ľadom,

všetko sa zdá byť rovnaké a ťažko postrehne rozdiel medzi miestom, kde sa nachádza diera so vstupom do vody, a kde diera nie je. Proste všetko vyzerá rovnako.

Pod zamrznutou hladinou

Ďalším úskalím je, že na vode a pod vodou je odhadovanie vzdialeností skreslené, videnie rozostrené. Navyše, pri ochladení sa zúži vnímanie, človek nie je schopný plnohodnotne uvažovať. To opäť prispieva k sťaženiu orientácie, rozhodovania, spomalí sa aj samotné myslenie.

„Je to zložité. Už keď ste meter od otvoru nevieť zrakom určiť, kde sa nachádzate a ktorým smerom plávať. Môže to byť prekvapujúce, ale je to tak. Situáciu sťažujú vzduchové bubliny, nepravidelné nánosy snehu, rôzne lomy a odrazy svetla. Mimochodom, bublina v ľade vyzerá ako diera a človeka pod vodou ľahko zmätie,“ konštatuje rotný Penička. Známy je prípad, keď mladý muž, skúsený plavec, otužiliec šiel pod ľad. Vo vzdialenosti jeden meter stratil orientáciu a plával opačným smerom. Žiaľ, skončilo sa to tragicky, nenašiel otvor z vody von.

V tomto roku bol na Richňavskom jazere ľad tenší, ako obvyčajne. Na vyhlásenie záložného otvoru postačovala sekera. Hlavný otvor už pred tým presekali miestni otužilci. Vojaci ho len upravili na potrebné rozmery. Pred dvomi rokmi museli použiť na ich vyrezanie motorové pily.

Rotmajster Vladimír Búda z 901. ženijného práporu Sereď hovorí, že na sústredený výcvik zobrali z útvaru doslova všetko, čo malo ruky a nohy. Samozrejme, svoje zohrali aj zdra-

votné dispozície. V Seredi postupne nastáva obmena potápačskej generácie. Starší, skúsení odchádzajú buď do zálohy, alebo na iné poddôstojnícke miesta. „Zobrali sme sem všetkých potápačov, ktorí sú momentálne schopní splniť úlohy zimného potápania. Mám aj jedného nováčika, ale ten musel zostať v Seredi, lebo by takéto zamestnanie a ponor ešte nezvládol vzhľadom na stupeň jeho výcviku a praktických skúseností. Dopĺňovanie o nových potápačov by mohlo byť aj rýchlejšie. Ich príprava je dlhodobý proces plný odborných i zdravotných nástrah. Som rád, že tí, čo zostali, sa chcú potápať. Zlepšovať sa vo svojej odbornosti a baví ich to,“ hovorí rotmajster Búda.

po veľkej námahe nedokázali nič. Nepomôže ani narážanie fľašami, búchanie rukou, kopanie nohou. Jednoducho, potápač sa pod vodou nemá o čo oprieť. Preto sa môže dostať spod ľadu len na určených miestach vysekaných v ľade.“

Akú záťaž má potápač na seba pred ponorom pod ľad? Podľa rotného Peničku záleží od konfigurácie výstroja, ale je to asi od 20 do 35 kg. Teda musí mať aj potrebnú fyzickú kondíciu, aby dokázal pod ľadom s týmto výstrojom plniť všetky úlohy.

Potápač – špecialista zo sedredského práporu desiatnik Martin Slavkovský spomína, že pred prvým ponorom pod ľad absolvoval množstvo hodín teoretickej i praktickej prípravy. Pozorne počúval rady starších kolegov. „Človeka to tak trochu zväzda, keď zvládne potápanie v lete, že už je predsa pripravený a ani pod ľadom to ne-

môže byť horšie. No realita je iná. Je to horšie a ťažšie.

Sám som to pred prvým ponorom pocítil. V súčasnosti, keď mám za sebou túto skúsenosť, tak už ide všetko ľahšie. Aj po psychickej stránke. Ale podceňovať sa zimný ponor nevypláca. Pod ľadom je celkom iný svet ako vo vode bez ľadu,“ priznáva.

Inštruktor výcviku odboru špeciálneho výcviku Centra výcviku Lešť čatár Rastislav Gronsý vyjadril spokojnosť, že sa stretla podstatná časť komunity vojenského potápania z OS SR. Priznal, že je rád, že sa podarilo v tomto roku v rámci sústredenia vybaviť aj hĺbkový ponor v lokalite Tornaľa. Ale aj zapojiť do spoločnej prípravy zástupcov vzdušných síl, konkrétne LPZS 51. krídla Prešov. „Po tohtoročnej pozitívnej skúsenosti s nimi by sme chceli postupne oslovovať aj ich kolegov, záchranárov z ostatných krídiel. Dvaja, ktorí sú tu dnes, majú licenciu a mohli ísť pod ľad. Už o rok by sme radi dosiahli, že sa pod ľad dostanú aj ich ďalší kolegovia. Veľmi sľubne sa rozvíja

Na lanku navijaka

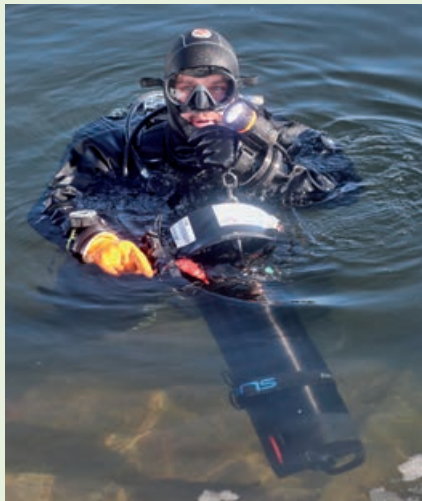
A v čom je zimné potápanie také náročné? „Z 50 – 60 percent ide o psychiku, zábrany, lebo potápať sa vedľa. Plnenie úloh pod ľadom im sťažuje prekážka nad hlavou, teda ľad. Nemôžu sa vynoriť kedy a kde chcú. Ani keby sa pod vodou vyskytol nejaký problém. Musia sa pohybovať po lanku navijaka, ktorý majú so sebou. Svoje robí aj chlad, a najmä stres. Potom veľmi ľahko stratia orientáciu. Musia dodržať všetky bezpečnostné opatrenia a predpisy. Ide o to, aby sa vynorili zdraví,“ zdôrazňuje rotmajster Búda a pred plnením úlohy ešte raz skontroluje pripravenosť dvoch mladších kolegov, ktorí idú pod ľad s ním.

Rotný Vladimír Penička, ktorý ich z brehu sleduje, vysvetľuje. „Vo verejnosti pretrvávajú mylný názor, že potápač, ktorý je pod ľadom dokáže odspodu preboriť ľad a v prípade núdze sa vynoriť kde potrebuje. Je to fáma. Starší, skúsení potápači skúšali urobiť do ľadu diery nožom. Okrem maličkých dierky

Podvodný skúter

Rotný Penička a čatár Gronský priznávajú, že aj v technickom vybavení sa snažíme dobiehať okolité krajiny. Napríklad aj zavádzaním podvodných skútrov. Lebo potápači neraz musia plniť úlohy na väčšie vzdialenosti. Aby ich dokázali splniť, po-

trebujú sa bez veľkej fyzickej námahy presunúť na dané miesto. Skúter ich dopraví na miesto a po splnení úlohy ich zasa rýchlo a nepozorovane odvezie naspäť.

Potápačský skúter v kombinácii s riadiacim počítačom a navigačnou hlavnicou maximálne uľahčí a urýchli presun potápačov pod vodnou hladinou. Má výdrž až 185 minút pri priemernej rýchlosti. Jeho maximálna rýchlosť je 85 metrov za minútu. Pri načítaní vopred naplánovanej trasy alebo súradníc z akéhokoľvek smart multimediálneho zariadenia potom pomocou ultrazvukových sonarov a merača rýchlosti pohybu dotiahne skúter potápača po vopred stanovenej aj viacbodovej trase do stanoveného cieľa. Keďže sonary fungujú 3D, po ponore možno stiahnuť priebeh celej preplávanej trasy. V skratke teda platí: potápač po presune do cieľa je fyzicky okamžite pripravený plniť prieskumné, diverzné, ženíjné, taktické, záchranné a ďalšie úlohy. Pre potápača znamená väčšiu bezpečnosť, pretože mu umožňuje skracovať čas strávený pod

hladinou. Tým predchádza dekompresnej chorobe a zároveň môže predĺžiť operačný čas pod hladinou. Zariadenie možno používať aj pri vyhľadávaní, pri záchranných akciách, vtedy za možný operačný čas potápač dokáže prehľadať väčšiu plochu.

„V Centre výcviku Lešť máme momentálne k dispozícii dva podvodné skútre aj s navigačnými zariadeniami. Snažíme sa postupne preškoliť všetkých vojenských potápačov na túto techniku. Aby ich vedeli ovládať aj s navigáciou,“ približuje rotný Penička najbližšiu budúcnosť vojenského potápania.

spolupráca s Centrom výnimočnosti NATO pre oblasť odstraňovania výbušných prostriedkov Trenčín,“ vyratúva prínosy tohtoročnej zimnej prípravy potápačov.

Vrtuľník na vode

Rotmajster Štefan Revák z LPZS 51. krídla Prešov je rád, že sa stretol so skúsenými vojenskými potápačmi, načerpal zo sústredenia mnoho nových teoretických, ale najmä praktických poznatkov a dostal sa aj s kolegom pod ľad. „Potápaniu sa venujem už vyše štyroch rokov. Je to fascinujúce dobrodružstvo pod vodou, objavovanie nových limitov. V rámci leteckej pátracej a záchrannej služby sme zatiaľ ešte nemuseli tieto spôsobilosti využiť. Ale mali by sme byť pripravení v prípade, že vrtuľník spadne, či núdzovo pristane na vodnej hladine na zá-

chrane osádky. A môže sa to stať v každú ročnú dobu. Teda aj v zime.“

S čím musí človek počítať v ľadovej vode? Rotný Penička a čatár Gronský pripomínajú, že potápač musí byť odolný k hraničným a stresovým situáciám. Dodávajú, že covid zanechával následky, dlhodobo po ňom sa ešte vykašľava. To znamená, že potápač nesmie ísť pod vodu. Aj preto, lebo pri kašľaní by sa mu mohla dostať do priedušiek voda, čo by mohlo viesť k fatálnym následkom. „Takže pokiaľ nejde akútne o záchranu ľudského života a my sme na výcviku, musia byť absolútne zdraví. Pitný režim? Vzduch z kompresora je dokonale vyčistený, aby správne fungovala technika. Takže potápač má po pár minútach sucho v ústach. Musí si vopred ovlážiť dýchacie cesty, ale nie príliš, lebo chladné počasie núti potápača na vylučovanie

tekutín. Aby keď vyjde z vody si stihol vyzliecť neoprénu,“ s lišiacym úsmevom poznamenáva čatár Gronský.

Spolupráca s Trenčínom

Obaja zástupcovia Centra výcviku Lešť, ktoré pripravilo zimné sústredenie vojenských potápačov sa tešia na budúcu, ešte aktívnejšiu spoluprácu s Centrom výnimočnosti NATO pre oblasť odstraňovania výbušných prostriedkov Trenčín. Jeho zástupca, vedúci starší dôstojník poručík Erik Kosár sa civilnému potápaniu venuje už vyše 11 rokov, aj keď vo vojenskom potápaní je nováčikom. V civile okrem iného pôsobí ako inštruktör technického potápania. Získal aj viacero medzinárodných skúseností. Všetky by veľmi rád odovzdal aj vojenským potápačom napríklad pri zneškodňovaní munície a nástražných výbušných systémov pod vodnou hladinou. V súčasnosti prebiehajúce vojenské konflikty vo svete, aj kúsok za našou hranicou na Ukrajine ukazujú dôležitosť tejto úlohy.

Rotný Penička konštatuje, že pôjde o oživenie tejto spôsobilosti, ktorú mali vojenský potápači v minulosti. Ale teraz ich treba rozšíriť na viacero ďalších výbušnín a systémov, ktoré sa v rôznych krízových oblastiach používajú. Aby ich mohol potápač využívať, musí mať komplexné pyrotechnické znalosti. Treba si v tejto súvislosti položiť otázku: Nie je kratšia cesta urobiť z pyrotechnika potápača, ako opačne? Netreba zabúdať, že vo vodnom prostredí vzniká pri výbuchu tlaková vlna a účinky aj minimálneho množstva trhaviny sa šíria oveľa rýchlejšie a s väčšou silou a intenzitou ako na vzduchu.

Jozef Žiak • Foto: autor

< ANKETA >

Poručík Erik Kosár

Centrum výnimočnosti NATO pre oblasť odstraňovania výbušných prostriedkov (NATO EOD COE) Trenčín:

„Na zimnom potápaní príslušníkov OS SR som aj preto, aby sa zlepšila a zefektívnila spolupráca nášho trenčianskeho centra so všetkými zložkami ozbrojených síl, ktoré majú potápačov. Som rád, že som sa na ňom zúčastnil, lebo v budúcnosti chceme aj pri potápaní využiť bohaté medzinárodné pyrotechnické skúsenosti a znalosti centra. Aby potápači vedeli pod vodou zneškodňovať výbušniny a nástražné výbušné zariadenia. A tieto úlohy treba plniť aj v zimných podmienkach.“

Rotmajster Vladimír Búda

901. ženijný prápor Sereď, veliteľ družstva – veliaci poddôstojník potápačskej ženijnej čaty:

„Ide o potápanie v sťažených klimatických podmienkach, voda má 4 stupne. Preto je dôležité, aby naši vojenský potápači mali potrebné skúsenosti. A tie treba stále obnovovať. V Richňavskom jazere je maximálna hĺbka 18 metrov. Keďže je ľadová pokrývka, tak priamy výstup na hladinu je možný len vo vysekaných priestoroch: hlavnom a záložnom. Ponory sú po skupinách, minimálne vo dvojiciach, pomocou navijaka. Trvajú od pol hodiny až po takmer 45 minút.“

Desiatnik Martin Slavkovský

901. ženijný prápor Sereď, potápač

– špecialista:

„Spomínam si na prvé zimné potápanie pod ľadom. Bolo veľmi zaujímavé, lebo výstup na hladinu pokrytú ľadom bol možný len na dvoch miestach. Museli sme sa vrátiť podľa lanka a vtedy sa mi to zdalo nekonečné. Trochu pri tom zapracoval aj stres, ktorý v psychike dĺžku lanka ťažoval. Ale dá sa na to zvyknúť. Aj na pocit, že máte nad hlavou ľad. Len treba dodržiavať prepisy, bezpečnostné nariadenia a poslúchať nariadeného. Nezmätkovať.“

Čatár Rastislav Gronsý

inštruktör výcviku CV Lešť:

„S čím musí človek počítať v ľadovej vode? Predsa len tolko nevydrží v studenej vode ako v lete. Musí mať suchý oblek, práca pod ľadom je zložitejšia, prsty sú skrehnutéjšie, potápač sa skôr unaví. Drží sa vo vode vodiaceho lanka. Pod ľadom je, samozrejme, zložitejšia orientácia. Pri probléme, krízovej situácii treba ísť podľa lanka k jednému z otvorov. Najmä pre menej skúsených potápačov je to často zložité, hrozí im strata orientácie. Musia sa držať pokynov staršieho, skúsenejšieho kolegu. A lanka!“

Rotmajster Štefan Revák

LPZS 51. krídlo Prešov:

„V zimnom potápaní som nováčik. Prvý ponor bol preto celkom prirodzene trochu stres. Pomohli rady starších, skúsenejších. Predsa len sa nemôžem vynoriť kde chcem, ako keď nemám nad hlavou ľad. Ale napokon to vyšlo celkom dobre. V chladných vodách som sa už síce potápal, ale pod ľadom ešte nie. Základ úspechu? Dobrá príprava, veriť si, neprepadať pod ľadom panike a zbytočnému stresu. A dodržiavať všetky bezpečnostné opatrenia. Frajerina pod ľadom sa nevypláca.“

Päticu doplnil šiesty

Po plukovníkovi Miroslavovi Vybíhalovi prevzal velenie Mnohonárodného bojového zoskupenia NATO na Slovensku plukovník gšt. Petr Blecha. Porozprávali sme sa s ním o jeho prvých dojmoch i úlohách, ktoré bude musieť zoskupenie splniť v nadchádzajúcom období.

S akými predsavzatiami a pocitmi ste prevzali velenie Mnohonárodného bojového zoskupenia NATO na Slovensku (MN BG SVK) ako v poradí štvrtý a zároveň posledný český vojenský veliteľ?

Samozrejme, je to pre mňa veľká česť veliť takému medzinárodnému zoskupeniu práve na Slovensku. Aj preto, že mám k Slovensku rodinné väzby. Manželka je Slovenka, narodil som sa v Hodoníne na Slovákku, odkiaľ dovidieť na Slovensko. Naše nárečie je veľmi blízke slovenčine, moje deti po prechode hranice hneď dokážu prepnúť komunikáciu na slovenčinu. Stretávam sa tu s bývalými spolužiakmi z vojenských škôl, kurzov, ale aj so slovenskými vojakmi, s ktorými sme spoločne pôsobili v medzinárodných štruktúrach NATO či vojenských operáciách v zahraničí.

Našou hlavnou úlohou je efektívne posilnenie východného krídla NATO. Predpokladom je aktívna spolupráca

s členskými krajinami NATO, ktoré sú v zoskupení – Spojené štáty, Nemecko, Slovinsko, Slovensko – a, samozrejme, snaha vrátiť sa po úspešnom splnení úloh 4. kontingentu Armády ČR domov

zdraví a v plnom počte. Našou veľkou výhodou je, že sice pôsobíme v zahraničí, ale pre nás v najpriateľskejšej krajine, s ktorou máme dlhú spoločnú históriu, veľmi podobný jazyk i mentalitu.

Čo prináša českým vojakom pôsobenie na Slovensku?

Naším veliteľom a vojakom prináša víťanú príležitosť na každodennú prácu v medzinárodnom prostredí, možnosť inšpirovať sa poznatkami partnerských armád, spôsobmi velenia a riadenia, novými technológiami. Ale aj komunikáciu velenia mnohonárodného práporu s jednotlivými národnými jednotkami. Prápor v súčasnosti disponuje niektorými novými technológiami. Napríklad novými miestami velenia, novými druhmi spojenia medzi jednotkami. Využívajú

sa nové prístupy na ochranu vojsk a jednotiek. Okrem iného sme schopní dnes už oveľa lepšie chrániť naše jednotky proti nízko letiacim cieľom. Lebo práve drony sa ukázali vo vojne na Ukrajine ako veľké nebezpečenstvo pre pozemné jednotky.

Ukazuje sa veľmi dobrá spolupráca s 2. mechanizovanou brigádou Prešov OS SR, ako aj Generálnym štábom OS SR či slovenským ministerstvom obrany. Veľmi nadštandardná a prospešná je aj spolupráca s velením Centra výcviku Lešť, starostami okolitých obcí, Vojenskými lesmi a ďalšími zložkami.

Samozrejme, pri takom veľkom množstve vojakov a techniky z piatich armád každodenne riešime problémy logistického zabezpečenia, ubytovania, prerozdelenia výcvikového priestoru medzi národné jednotky. Ale to sú bežné otázky, ktoré vojenský život v takomto medzinárodnom zoskupení prináša, a pri dobrej komunikácii sa dajú riešiť. Snažíme sa pomôcť v urýchlenej integrácii do prostredia MN BG SVK prichádzajúcim zástupcom španielskej armády, ktorí od nás 1. júla prevezmú velenie. Tento proces ich integrácie a našu ústretovosť v celom procese oceňuje aj španielska strana.

Môžete bližšie predstaviť MN BG SVK, jednotlivé národné komponenty a ich techniku? Budú opäť súčasťou českého kontingentu aj vojaci aktívnych záloh?
Od prvého dňa pôsobenia jednotky plnia rôzne výcvikové úlohy. Najskôr rotovala nemecká jednotka, keď tanky Leopard vystriedali moderné bojové vozidlá Puma z 92. práporu pancierových granátnikov. Teda Nemci už mali prvotnú prípravu za sebou. Neskôr rotovali americká, slovinská, slovenská a české jednotky. Český kontingent je postavený najmä na báze 71. mechanizovaného práporu Hranice „Sibírskeho“, ktorý má bohaté skúsenosti a hrdí sa tradíciou čs. legionárov. Je vybavený vozidlami BVP-2, novým miestom velenia, novými komunikačnými systémami. Ale aj mínometmi, ktoré sú prevážané na podvozkoch vozidla Tatra. Po prvý raz sa v zahraničí predstavujú nové vozidlá Titus v spojovacom a veliteľskom prevedení.

Hranický prápor má bohaté skúsenosti. Útvar bol v rámci AČR vyčlenený do síl rýchlej a veľmi rýchlej reakcie NATO. V rámci toho dosiahol výborné hodnotenie. Získal množstvo medzinárodných skúseností pri svojom pôsobení v operáciách v Mali, Afganistane či Lotyšsku. Jeho súčasťou sú aj príslušníci aktívnych záloh.

Zoskupenie disponuje leteckými navádzačmi, predsunutými delostreleckými navádzačmi, modernými technológiami. Pod vedením veliteľa práporu

podplukovníka Radka Šomana, ktorý je reálne veliteľom 71. mechanizovaného práporu, sa začala spoločná veliteľská príprava, príprava štábu formou štábného nácviku, zladenie všetkých systémov velenia a riadenia, ich nastavenie a séria cvičení. Koncom apríla nás čaká hodnotiace cvičenie podľa metodiky CREVAL. Budeme sa však aktívne zapájať aj do cvičenia Slovenský štít v máji. Zúčastnia sa na ňom aj španielske zložky, aby mohli plnohodnotne prevziať velenie brigádneho zoskupenia, ktoré vzniká od 1. júla

„Našou veľkou výhodou je, že síce pôsobíme v zahraničí, ale v najpriateľskejšej krajine, s ktorou máme dlhú spoločnú históriu, veľmi podobný jazyk i mentalitu.“

plk. gšt. Petr Blecha
veliteľ Mnohonárodného bojového zoskupenia NATO na Slovensku

2024. Španielska jednotka sa zapojila do jednotlivých zamestnaní od svojho príchodu koncom januára. Americká strana rotovala tiež skôr. Ide o jednotku z 33. jazdného pluku, 3. brigády, 101. výsadkovej divízie z Fort Campbell, ktorá využíva na svoju činnosť vozidlá HMMWV. Slovinský kontingent predstavuje jednotka z motorizovaného 10. pešieho pluku, 1. brigády slovinských ozbrojených síl z Ľublany, vybavená ľahkými obrnenými vozidlami Valuk.

Aký je váš dojem z Centra výcviku Lešť, ktoré sa stáva na najbližšie mesiace

vaším pôsobiskom? Mali ste možnosť spoznať Lešť v predchádzajúcom období? Môžete ju porovnať s obdobnými výcvikovými zariadeniami v Českej republike či v armádach NATO?

Centrum výcviku Lešť je dostatočne známe nielen na Slovensku, ale aj u nás v českej armáde. Má medzi našimi vojakmi veľmi dobré meno. Je to naozaj unikátne výcvikové zariadenie. U nás v Čechách sa dokončuje tiež nové zariadenie Centrum simulačných a tréningových technológií vo Vyškove, ktoré je na vysokej úrovni. Lešť je pre výcvik na úrovni taktickej jednotky unikátna. Je sofistikovaná s modernými výcvikovými zariadeniami, preto sme radi, že pôsobíme práve tu. Na druhej strane musíme usilovne premýšľať, ako všetky zariadenia a cvičiská čo najefektívnejšie a najúčelnejšie využiť. Lebo celkový priestor nepatrí medzi najväčšie. Ako riaditeľ odboru rozvoja prípravy vojsk sekcie rozvoja síl MO ČR, pod ktoré patria aj výcvikové zariadenia a priestory, mám o tejto problematike dostatočný prehľad. Potvrdzujem, že Centrum výcviku Lešť je naozaj v niektorých taktických činnostiach relatívne unikátne aj v rámci Európy.

So slovenskými vojakmi ste sa stretli už v rámci vášho pôsobenia v operácii KFOR v Kosove. Aké poznatky a spomienky máte z tejto spolupráce?

Na spoločné pôsobenie v Kosove spomínam veľmi často a rád. Aj preto, lebo počas nášho mandátu spoločného česko-slovenského práporu vznikli pomerne veľké nepokoje. Českí a slovenskí vojaci ich spoločne riešili. Musím priznať, že to bola pre nás celkom nová skúsenosť. Dovedy sme neriešili ako zvládnuť dav a zabrániť drancovaniu, ale ani fyzickému násiliu. Opakujem, bola to pre mňa osobne veľká škola. Som rád, že českí a slovenskí vojaci všetky výzvy nakoniec zvládli. So slovenskými vojakmi som sa neskôr stretol aj v Afganistane.

Jozef Žiak • Foto: AČR

TÉMA

75 rokov NATO

„Zmluvné strany sa dohodli, že ozbrojený útok proti jednej alebo viacerým z nich v Európe alebo v Severnej Amerike bude považovaný za útok proti všetkým, a preto sa dohodli, že keď dôjde k takémuto ozbrojenému útoku, každá z nich, uplatňujúc právo na individuálnu alebo kolektívnu sebaobranu uznanú článkom 51 Charty OSN, pomôže zmluvnej strane alebo stranám takto napadnutým tým, že okamžite podnikne sama a v súčinnosti s ostatnými stranami takú akciu, akú bude považovať za potrebnú, vrátane použitia ozbrojenej sily,

s cieľom obnoviť a zachovať bezpečnosť severoatlantického priestoru.

Každý takýto útok a všetky opatrenia uskutočnené v jeho dôsledkoch budú urýchlene oznámené Rade bezpečnosti. Tieto opatrenia budú ukončené, ako Rada bezpečnosti prijme opatrenia, potrebné na obnovenie a zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti.“

*Článok 5 Severoatlantickej zmluvy
Washington D. C. 4. apríla 1949*

75 rokov NATO

17. marca 1948

Belgicko, Francúzsko, Holandsko. Luxembursko a Spojené kráľovstvo podpísali Bruselský pakt o vzniku Západnej únie. Zaviazali sa v ňom vytvoriť spoločný obranný systém.

September 1948

Vznik Obrannej organizácie Západnej únie

Marec 1949

Účastníci Bruselského paktu, Kanada a Spojené štáty pozvali Dánsko, Island, Nórsko, Portugalsko a Taliansko, aby sa pripojili k vznikajúcej Aliancii

4. apríla 1949

Belgicko, Dánsko, Francúzsko, Kanada, Holandsko, Island, Nórsko, Luxembursko, Portu-

galsko, Taliansko, Spojené kráľovstvo a USA vo Washingtone podpísali Severoatlantickú zmluvu. Platíť začala 24. augusta 1949.

17. – 19. septembra 1949

Prvé washingtonské zasadnutie Severoatlantickej rady (North Atlantic Council) rozhodlo o vytvorení Výboru pre obranu (Defence Committee – DC) zloženého z ministrov obrany členských krajín. Výbor sa schádzal aspoň raz do roka.

19. decembra 1950

Generál Dwight D. Eisenhower bol menovaný prvým hlavným veliteľom spojeneckých vojsk v Európe (SACEUR)

19. novembra 1951

Vznikla Akadémia NATO

18. februára 1952

Grécko a Turecko sa stali 13. a 14. členskou krajinou NATO

12. marca 1952

Lord Hastings Lionel Ismay sa stal prvým generálnym tajomníkom NATO

23. októbra 1954

Podpis Parížskych dohôd, prizvanie Nemeckej spolkovej republiky do Aliancie

14. mája 1955

Formovanie Varšavskej zmluvy ôsmich východoeurópskych krajín

18. júla 1955

Vzniklo Parlamentné zhromaždenie NATO

16. – 19. decembra 1957

Prvý summit NATO. Na zasadnutí Severoatlantickej rady sa prvýkrát zúčastnili premiéri vlád členských krajín. Rozhodli o vytvorení amerických základní v Európe, na ktorých mali byť rozmiestnené jadrové zbrane. Vznikol Výbor pre vedu (Science Committee).

Jún 1959

USA dokončili prvú atómovú raketonosnú ponorku – vznik tzv. strategickej triedy

13. – 15. decembra 1961

Zasadnutie Severoatlantickej rady v Paríži odsúdilo stavbu Berlínskeho múra

Názov

Organizácia Severoatlantickej zmluvy
North Atlantic Treaty Organization – NATO
Organisation du Traité de l'Atlantique Nord – OTAN

Členské štáty

Albánsko, Belgicko, Bulharsko, Česko, Čierna Hora, Dánsko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Chorvátsko, Island, Kanada, Litva, Lotyšsko, Luxembursko, Maďarsko, Nemecko, Nórsko, Poľsko, Portugalsko, Rumunsko, Severné Macedónsko, Slovensko, Slovinsko, Spojené kráľovstvo, Spojené štáty, Španielsko, Taliansko, Turecko

Maďarský parlament ako posledný z členských krajín schválil 26. februára tohto roka členstvo Švédska v NATO.

Severoatlantická rada

Najvyšším orgánom NATO je Severoatlantická rada (North Atlantic Council – NAC), ktorá má efektívnu politickú právomoc a kompetencie prijímať rozhodnutia NATO. Severoatlantická rada je zložená zo stálych predstaviteľov na úrovni veľvyslancov všetkých 31 členských krajín NATO, ktorí sa schádzajú minimálne raz do týždňa. Rada sa pravidelne stretáva aj na najvyšších úrovniach (na úrovni ministrov zahraničných vecí, ministrov obrany alebo najvyšších predstaviteľov štátov a vlád), pričom jej rozhodnutia majú rovnaký status a autoritu, nech sa stretáva na akejkoľvek úrovni. Zasadaniam rady predsedá jej predseda, ktorý je zároveň generálnym tajomníkom NATO.

kom NATO. Súčasným generálnym tajomníkom je od 1. októbra 2014 Jens Stoltenberg (Nórsko). Generálny tajomník zastupuje Alianciu navonok (volí sa konsenzom všetkých členov). Je zodpovedný za koordináciu všetkých konzultácií v rámci NATO.

Centrála NATO

Ústredné sídlo je politickým veliteľstvom Aliancie a zároveň sídlom Severoatlantickej rady, generálneho tajomníka NATO, stálych predstaviteľov členských krajín NATO, ich národných delegácií a národných vojenských predstaviteľov, predsedu Vojenského výboru NATO, Medzinárodného vojenského štábu, Štábu sídla NATO pre konzultácie, velenie a riadenie či viacerých agentúr NATO, ako aj diplomatických misí partnerských krajín.

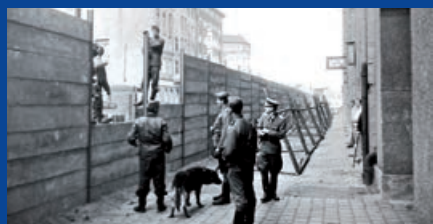
Prvá centrála NATO sídlila od roku 1949 v Londýne, v roku 1952 bola z dôvodu potreby rozšírenia priestorov presťahovaná do Paríža. V roku 1966 sa však Francúzsko rozhodlo stiahnuť z vojenských štruktúr NATO, preto bola vzápätí v roku 1967 centrála Aliancie premiestnená do Bruselu. Odvtedy až dodnes sa centrála NATO nachádza na adrese: NATO Headquarters, Blvd Leopold III, 1110 Brusel, Belgicko.

Vlajka

Vlajka NATO bola schválená v októbri 1953. Tvorí ju modrý a biely kompas na tmavomodrom poli.

Oficiálna webová stránka NATO:
www.nato.int

1. júla 1966

Francúzsko vyňalo svoje vojenské jednotky z integrovaného vojenského systému NATO

16. októbra 1967

Otvorenie nového veliteľstva NATO v Bruseli

13. – 14. decembra 1967

Vytvorenie Stálych námorných síl v Atlantiku (Standing Naval Force Atlantic – STANAVFORLANT)

November 1968

Severoatlantická rada odsúdila okupáciu Československa

30. – 31. mája 1972

NATO súhlasilo s vytvorením Konferencie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (KBSE)

14. augusta 1974

Grécka vláda oznámila, že vystupuje z vojenského integrovaného systému NATO na protest proti postojom NATO k riešeniu cyperskej otázky

12. decembra 1979

Ministri zahraničia a obrany členských krajín NATO sa rozhodli umiestniť jadrové hlavice Pershing II v Európe, ak Sovietsi odmietnu stiahnuť svoje strely SS-20 vo východnej Európe

25. októbra 1980

Grécky parlament schválil opätovné začlenenie Grécka do vojenského integrovaného systému NATO

11. januára 1982

Severoatlantická rada prijala deklaráciu k udalostiam v Poľsku (výnimočný stav 13. decembra 1981)

30. mája 1982

Španielsko sa stalo 16. členom NATO

1985

Členské krajiny okrem Francúzska, Holandska a Kanady sa pripojili k americkému programu Stratégickej obrannej iniciatívy

28. novembra 1985

Mimoriadny summit NATO, na ktorom prezident USA referoval o stretnutí s Michailom Gorbačovom (rokovania o likvidácii striel stredného a krátkého doletu a znížení strategických jadrových síl o 50 percent)

17. februára 1987

Vo Viedni sa začali rozhovory členských krajín NATO a Varšavskej zmluvy o mandáte pre rokovanie o konvenčných ozbrojených silách v Európe

8. decembra 1987

Ronald Reagan a Michail Gorbačov na Washingtonskej konferencii NATO podpísali zmluvu eliminujúcu jadrové strely stredného doletu (INF)

29. – 30. mája 1989

Na summite NATO v Bruseli za účasti prezidenta Busha schválili koncepciu kontroly zbrojenia a odzbrojenia

Aliančná cesta Slovenskej republiky

1994 Partnerstvo za mier

V januári 1994 sa najvyšší predstavitelia krajín V-4 stretli v Prahe s americkým prezidentom Billom Clintonom, pričom stretnutie nadväzovalo na rokovania vrcholných orgánov NATO. Tie potvrdili odhodlanie členských štátov Aliancie rozvíjať princípy spojenectva so štátmi, ktoré budú spôsobilé a ochotné prispievať k bezpečnosti v severoatlantickej oblasti. V tomto záujme vzniká program Partnerstvo za mier, Slovensko bolo medzi prvými štátmi, ktoré vo februári podpísali Rámcový dokument a pripojili sa k tejto iniciatíve. Slovensko sa vzápätí spolu s ostatnými krajinami V-4 stalo jedným z potenciálnych kandidátov na vstup do Aliancie v prvej vlnе rozširovania.

1997 Neprijatie v prvej vlnе

V predchádzajúcom období sa Slovensko zapojilo do plánovacieho a hodnotiaceho procesu a zaradilo sa tak do procedúr spojeneckého obranného plánovania. Aliancia hodnotila transformačné kroky armády pozitívne. V roku 1997 sa na Slovensku konalo medzinárodné vojenské cvičenie Cooperative Key, ktoré bolo dovtedy najväčším cvičením organizovaným orgánmi NATO mimo krajín Aliancie (11 krajín, 633 príslušníkov letectva). Vinou politického vývoja v krajine však Slovenskú republiku v záverečnej deklarácii summitu NATO v Madride na rozdiel od ČR, Poľska a Maďarska k rokovaniam o prístúpení k Washingtonskej zmluve nepozvali.

1998 V prvej aliančnej operácii

Dosiahnutie členstva v NATO v najkratšom možnom čase sa stalo jednoznačnou strategickou prioritou bezpečnostnej politiky štátu pod vedením novej koalície vlády. Od leta 1998 začala slúžiť v operácii SFOR (Stabilisation Force in Bosnia and Hercegovina) desiatka dôstojníkov. Bolo to prvé nasadenie Slovákov v operácii NATO a potvrdilo to aktuálne rozhodnutie vlády prekonať deficit zastúpenia SR v aliančných operáciách. V SFOR pôsobili Slováci do roku 2004, v Bosne a Hercegovine participujú v operácii EÚ EUFOR ALTHEA. Od konca 90. rokov v tejto krajine pôsobí doteraz jeden Slovák aj v NATO Headquarters Sarajevo.

1999 Operácie AFOR a KFOR

Slovensko v záujme zvýšenia svojej dôveryhodnosti s cieľom stať sa členskou krajinou Aliancie prijalo zásadu, že hoci (ešte) nie je v NATO, bude sa usilovať správať tak, akoby ňou už bolo. Aj preto po vypuknutí krízy v Kosove a po tom, ako NATO poskytlo utečencom z Kosova v Albánsku bezpečnostné a humanitárne záruky, vycestovala v júli 1999

do Albánska 40-členná ženijná jednotka. V septembri 1999 sa táto jednotka presunula do Kosova a stala sa súčasťou aliančnej operácie KFOR, kde pôsobila jedenásť rokov.

2000 Garrettova správa

Napriek pozitívnej aliančnej odozve na vyslanie vojakov do AFOR a KFOR a úspešnej organizácii medzinárodného veliteľsko-štábného cvičenia Cooperative Chance rezort obrany musel zintenzívniť plnenie základných parametrov cieľov interoperability, pričom získal na predvstupovú prípravu z mimorozpočtových zdrojov 400 mil. Sk. Po nesplnení všetkých cieľov transformácie vláda USA poskytla SR pomoc aj formou hodnotenia našich ozbrojených síl, s ktorým vedúci tímu generál Joseph Garrett v apríli oboznámil vedenie štátu a rezortu obrany a definoval úlohy, ktoré ešte musí SR v prístupovom procese splniť.

2000 Prvý F-16 Falcon v Kuchyni

F-16 Falcon pilotovaný plukovníkom Richardom Reynoldsom pristál 1. apríla 2000 ako prvé americké vojenské lietadlo na leteckej základni v Kuchyni pri Malackách v rámci dvojtyždňového cvičenia Lion's Claw.

2002 Pozvanie do Aliancie

V rámci hodnotenia realizácie Akčného plánu pre členstvo v Severoatlantickej aliancii ocenili pokrok, ktorý Slovensko dosiahlo, vrátane legislatívnej oblasti či účasti v misiách a operáciách (123 vojakov v aliančných operáciách KFOR a SFOR na Balkáne, 40 v koalícnej operácii Trvalá sloboda v Afganistane, plus ďalších 554 vojakov v misiách OSN na Cypre, Východnom Timore, v Eritrei či na Golanských výšinách.) Rezort obrany disponoval prostriedkami 1,89 percenta HDP. Summit NATO v Prahe 21. a 22. novembra v prijatej rezolúcii pozval Slovensko s ďalšími šiestimi krajinami na rokovania o prístúpení k Washingtonskej zmluve.

14. – 15. decembra 1989

Rada NATO na úrovni ministrov rokovala o vývoji v strednej a východnej Európe

11. – 13. februára 1990

Ministri zahraničných vecí členských štátov NATO a Varšavskej zmluvy sa zišli v Ottawe na konferencii o takzvanom Otvorenom nebi (dohoda podpísaná v marci 1992 v Helsinkách)

17. mája 1990

Americká vláda oznámila, že netrvá na požiadavke, aby členské krajiny NATO ročne vynakladali na obranu aspoň tri percentá HDP

6. júla 1990

Londýnsky summit NATO prijal Londýnsku deklaráciu o transformácii Aliancie s návrhmi

na rozvoj všestrannej spolupráce s krajinami strednej a východnej Európy

19. novembra 1990

Pri príležitosti summitu KBSE v Paríži členské krajiny NATO a Varšavskej zmluvy podpísali zmluvu o konvenčných ozbrojených silách v Európe (CFE) a vydali Spoločnú deklaráciu o neútočení

26. – 28. novembra 1990

Na zasadaniach Severoatlantického zhromaždenia v Londýne udelili štátu pridruženého delegáta členom parlamentov ZSSR, Bulharska, ČSFR, Maďarska a Poľska

24. februára 1991

Začiatok pozemnej ofenzívy koalíčných síl v Kuvajte

25. februára 1991

Predstavitelia krajín Varšavskej zmluvy oznámili v Budapešti rozpustenie jej vojenskej štruktúry

6. októbra 1991

Na stretnutí v Krakove ministri zahraničných vecí ČSFR, Poľska a Maďarska deklarovali želanie zapojiť krajiny do činnosti NATO

7. – 8. novembra 1991

Summit NATO v Ríme prijal zásadný transformačný dokument Strategická koncepcia Aliancie a Rímsku deklaráciu o mieri a spolupráci

10. apríla 1992

Prvé stretnutie Vojenského výboru NATO s ministrami obrany a náčelníkmi generálnych štábov krajín strednej a východnej Európy

10. – 11. novembra 1993

Summit NATO v Bruseli schválil projekt Partnerstvo za mier

27. januára 1994

V Moskve bol podpísaný Program vojenskej spolupráce medzi Ruskom a NATO

2004 Prijatie do NATO

Po tom, ako členské krajiny NATO podpísali 26. marca 2003 protokol o pristúpení SR k Severoatlantickej zmluve a parlamenty členských krajín Aliancie v nasledujúcich mesiacoch uzatvorili ratifikáciu prístupových protokolov, Slovensko 29. marca 2004 prijalo do NATO. Spolu so SR bolo prijaté aj Bulharsko, Estónsko, Lotyšsko, Litva, Rumunsko a Slovinsko.

2004 NATINADS a ochrana vzdušného priestoru

Integrovaný systém protivzdušnej obrany NATO (NATINADS – NATO Integrated Air Defence System) vznikol v roku 1961 a jeho podstatou je nepretržitá ochrana národného vzdušného priestoru európskych štátov NATO. Vstupom do Aliancie sa stalo jeho súčasťou aj Slovensko a NATINADS patrí k našim ťažiskovým záväzkom. Pôvodne boli v nepretržitej pohotovosti vyčlenené lietadlá MiG-29, piloti, technický personál, radary s obsluhou a komunikačné systémy. Po odovzdaní MiG-ov na Ukrajinu od roku 2023 spoločne strážia náš vzdušný priestor vzdušné sily Českej republiky, Maďarska a Poľska dovtedy, kým Slovensko nebude mať k dispozícii vlastné stíhačky F-16.

2005 NATO, EÚ a koniec povinnej vojenčiny

Po tom, ako sa Slovensko stalo 1. mája 2005 aj členskou krajinou Európskej únie, realizuje SR svoje bezpečnostné záujmy v kvalitatívne celkom nových podmienkach. Príslušnosť k Aliancii aj Európskej únii poskytuje SR dôležité vonkajšie bezpečnostné záruky, no prináša aj záväzky SR voči obom organizáciám. Na tieto zmeny reagovalo Slovensko prijatím novej Bezpečnostnej stratégie SR a Obrannej stratégie SR. Aj vďaka bezpečnostným zárukám NATO skončila sa na Slovensku povinná vojenská služba.

2007 V jednotkách rýchlej reakcie

V rámci NATO naše OS SR postupne plnili všetky aliančné plánovacie štandardy známe ako Ciele síl. Ich plnenie zároveň zlepšovalo spôsobilosti ozbrojených síl. Tiež sa výrazne zvyšovala ich nasaditeľnosť

v zahraničí. Ozbrojené sily sa aj vďaka tomu začínajú zapájať do jednotiek rýchlej reakcie NATO (NRF). Vyčleňované jednotky sú certifikované podľa aliančných štandardov.

2009 Alianční ministri obrany v Bratislave

V októbri 2009 sa prvý raz v histórii uskutočnilo na Slovensku neformálne stretnutie ministrov obrany členských krajín NATO, ktoré viedol generálny tajomník NATO Anders Fogh Rasmussen. Minister obrany SR Jaroslav Baška na stretnutí privítal 28 delegácií členských krajín, vrátane delegácie USA, ktorú viedol minister obrany Robert Gates. Potom zasadali ministri v rozšírenom formáte NATO – ISAF. Na rokovaní sa zúčastnilo spolu 50 delegácií, ktoré reprezentovali krajiny a štáty spolupracujúce v Afganistane, veliteľstvá NATO či spolupracujúce organizácie, napr. OSN alebo EÚ. Hlavnými témami rokovaní bolo hľadanie rovnováhy medzi existujúcimi zdrojmi a požadovanými aktivitami Aliancie, nový model protiraketovej obrany a operácia ISAF.

2010 Jedenásť rokov v Kosove

Slovenská jednotka skončila svoje pôsobenie v aliančnej operácii KFOR v Kosove, kde pôsobila od roku 1999. Najskôr do roku 2002 v sektore Juh pod vedením Nemecka. Neskôr bol vytvorený česko-slovenský slovenský prapor, ktorého vyslanie do Kosova úzko súviselo s medzinárodnou podporou Slovenska v jeho aliančných integračných snahách zo strany Českej republiky. Takmer 400 českých a 100 slovenských vojakov pôsobilo v rámci skupiny Stred zo základne Šajkovac. Podobne ako predtým do Bosny, aj do Kosova bola na niekoľko rotácií vyslaná tiež naša vrtuľníková jednotka.

2011 Veliteľská pozícia v Bydhošti

OS SR začali v Aliancii postupne obsadzovať aj vysoké veliteľské posty. Dovtedy najvyšším bola pozícia veliteľa Výcvikového centra spoločných síl NATO v poľskom meste Bydhošť, ktorú v roku 2011 prevzal generálmajor Pavel Macko (do roku 2013). Od augusta 2007 do februára 2008 ešte ako brigádny generál zastával P. Macko na Hlavnom veliteľstve aliančnej operácie ISAF v afganskom Kábule funkciu náčelníka štábu koordinácie a riadenia operácií, čo bola zasa najvyššia funkcia v aliančných operáciách obsadená Slovákom.

2011 V Afganistane aj špeciálne sily

Slovenskí vojaci začali pôsobiť v aliančnej operácii ISAF v Afganistane od mája 2004, pričom už predtým tu boli od roku 2002 nasadení v rámci koalície operácie Trvalá sloboda. Do roku 2005 bolo ťažisko ich nasadenia v Bagrame, potom v Kábule a od roku 2007 v Kandahare. Po ženistoch a strážnych jednotkách začali pôsobiť aj v operačných

9. februára 1994

Premiér SR Vladimír Mečiar podpísal v Bruseli Rámcový dokument Partnerstva za mier

12. – 16. septembra 1994

Prvé spoločné cvičenie Partnerstva (Cooperative Bridge) v Poľsku

28. februára 1994

Po varovaní zostrelili lietadlá NATO v Bosne štyri bojové lietadlá. Prvá bojová akcia NATO od roku 1949.

27. mája 1995

Zasadanie Severoatlantického zhromaždenia v Budapešti sa sústredilo na problematiku rozšírenia NATO

31. mája 1995

Rusko pristúpilo k Partnerstvu za mier

30. augusta 1995

Lietadlá a sily rýchlej reakcie NATO začali útok proti pozíciám bosnianskych Srbov v Sarajeve. Najväčšia vojenská operácia NATO od jeho vzniku sa dotkla aj okolia Mostaru, Goražde a Tuzly.

20. októbra 1995

Willy Claes rezignoval na funkciu generálneho tajomníka NATO v súvislosti s úplatkovou aférou Agusta

20. marca 1996

Javier Solana a Sergej Šojgu podpísali v Moskve memorandum o spolupráci NATO a Ruska pri odstraňovaní následkov mimoriadnych situácií

2. – 3. decembra 1996

Summit OBSE v Lisabone prijal deklaráciu spoločného a úplného bezpečnostného modelu pre Európu pre 21. storočie

8. – 9. júla 1997

Na Madridskom summite rozhodli o prizvaní ČR, Maďarska a Poľska k vstupným rozhovorom o rozšírení NATO

7. septembra 1998

Do veliteľských zložiek NATO boli popri dôstojníkoch z Rakúska a Fínska začlenené aj zástupcovia Estónska, Bulharska, Rumunska a Slovinska

12. februára 1999

Česká republika, Maďarsko a Poľsko sa stali členmi NATO

23. marca 1999

Javier Solana vydal rozkaz na bombardovanie Juhoslávie

23. – 25. apríla 1999

Summit vo Washingtone pri príležitosti 50. výročia založenia NATO prijal novú strategickú koncepciu pre 21. storočie. NATO a sedem

výcvikových a styčných tímoch či provinčných rekonštrukčných tímoch, a to aj v ďalších základniach. V rokoch 2010 až 2013 boli do ISAF vysielané tímy na likvidáciu nevybuchnutej munície a improvizovaných výbušných prostriedkov (EOD). V septembri 2011 bol do operácie vyslaný tím špeciálnych síl (SOTU) zložený z príslušníkov 5. pluku špeciálneho určenia zo Žiliny. Od januára 2014 Žilincania pôsobili v poradenskom a výcvikovom tíme špeciálnych síl (SOAG). Od roku 2015 pokračovali naši v Afganistane v nebojovej operácii Rolute Support. Po ukončení operácie boli do 16. júna 2021 všetci stiahnutí na Slovensko. Nasledujúcu evakuáciu slovenských občanov a spolupracujúcich Afgancov zabezpečili slovenskí vojaci v napätej situácii dvoma letmi v auguste. V rokoch 2002 až 2021 bolo v Afganistane nasadených viac ako 4 300 slovenských vojakov.

2011 Čierny medveď na Lešti

Precvičiť spoluprácu štábov a plánovať aj uskutočňovať stabilizačné operácie Vojenskej polície pod vedením NATO bolo súčasťou prvého cvičenia Mnohonárodného práporu vojenskej polície NATO MNMPBAT na Slovensku. Na cvičení Čierny medveď participovalo 420 vojakov. História mnohonárodného práporu, zloženého z vojenských policajtov Poľska, Česka, Slovenska a Chorvátska, sa začala písať po summite NATO v roku 2002.

2012 MACE XIII nad Slovenskom

Precvičiť spoločné postupy pri plánovaní a vedení taktických leteckých operácií za podmienok rádioelektronického rušenia bolo hlavným námetom aliančného cvičenia MACE XIII, ktoré bolo najväčším leteckým vojenským cvičením na Slovensku od nášho vstupu do NATO. Zúčastnili sa na ňom letecké aj pozemné vojenské jednotky z 12 členských štátov NATO.

2013 Spôsobilí logisti

Za posledné desaťročie najväčšie medzinárodné logistické cvičenie Capable Logisticians 2013 (Spôsobilí logisti) sa uskutočnilo od 8. do

26. júna na Slovensku s účasťou cvičiacich z 35 krajín a 14 organizácií. Riadilo ho Medzinárodné logistické koordinačné centrum (MLCC) NATO so sídlom v Prahe.

2013 Aktívny plot aj s našimi spojarmi

V roku 2008 sa začali prípravy na vybudovanie modulu nasaditeľných komunikačných a informačných systémov NATO (DCM modul) v Ružomberku. Išlo o spojovaciu jednotku, ktorá má potenciál plniť úlohy podpory služieb komunikačných informačných systémov v operáciách alebo na cvičeniach pod vedením NATO. Slovenská jednotka bola formálne začlenená do aliančných štruktúr pod 3. spojovací prápor s veliteľstvom v Bydhošti v roku 2011 v sile približne pol stovky vojakov. V štruktúre NATO boli príslušníci jednotky nasadení v ISAF. V súvislosti s bojmi v Sýrii ich nasadili aj v aliančnej aktivite NATO Active fence (Aktívny plot) v rokoch 2013 a 2014 v Turecku.

2014 V operáciách aj na veliteľstvách

Vo februári sme mali v operáciách NATO 292 vojakov (291 v ISAF, 1 na veliteľstve NATO v Sarajeve). Celkovo sme mali v zahraničí nasadených 483 vojakov (teda aj 35 v ALTHEA v Bosne a Hercegovine, 157 v UNFICYP na Cypre, 2 v UNTSO v Sýrii a 1 v EUMM v Gruzínsku). V štruktúrach NATO mimo územia SR obsadzovali Ozbrojené sily SR 66 pozícií.

2017 NFIU vo Vajnorochoch

Styčný tím pre integráciu síl NATO (NATO FORCE INTEGRATION UNIT – NFIU) dislokovaný v bratislavských Vajnorochoch bol po úspešnej certifikácii koncom mája deklarovaný národnými autoritami ako plne spôsobilý plniť stanovené úlohy. Je jedným z ôsmich NFIU rozmiestnených v krajinách na východnom krídle, ktorými sa Aliancia adaptovala na zmeny bezpečnostného prostredia na východnej a južnej hranici NATO.

štátov susediacich s Juhosláviou prijali Pakt stability Balkánu, ktorý predložilo Nemecko.

10. júna 1999

Po 78 dňoch bombardovania NATO pozastavilo letecké útoky proti Juhoslávii

1. – 2. marca 2000

V ukrajinskom Kyjeve sa konalo historicky prvé pracovné zasadanie Severoatlantickej rady (NAC) na pôde partnerskej krajiny

16. februára 2001

Tylová základňa Taszár v južnom Maďarsku sa stala prvou oficiálnou základňou NATO v bývalom sovietskom bloku

30. mája 2001

V Budapešti sa konala historicky prvá spoločná schôdzka ministrov zahraničných vecí Severoatlantickej aliancie a Európskej únie o situácii na Balkáne a ďalšej spolupráci

2. októbra 2001

V reakcii na teroristické útoky voči Spojeným štátom aktivovala NAC po prvý raz článok 5 Washingtonskej zmluvy. Na základe informácií amerického veľvyslanca a koordinátora boja proti terorizmu Franka Taylora sa zhodla na tom, že páchatelia boli členmi celosvetovej teroristickej siete al-Káida, vedenej Usámom bin Ládinom, podporovanej talibanským režimom v Afganistane.

7. októbra 2001

Začala sa operácia Trvalá sloboda s cieľom zlikvidovať Al-Káidu a odstrániť talibanský režim v Afganistane

8. novembra 2001

Dolná komora amerického Kongresu, Snemovňa reprezentantov, schválila návrh zákona podporujúci skoré rozšírenie NATO a vyčlenila na tento účel 55 miliónov dolárov

21. – 22. novembra 2002

Na pražskom summite NATO oznámilo vstup Bulharska, Estónska, Litvy, Lotyšska, Rumunska, Slovenska a Slovinska do Aliancie

9. – 16. decembra 2002

Prístupové rozhovory o vstupe SR do NATO

26. marca 2003

Predstavitelia členských krajín podpísali v Bruseli sedem protokolov o pristúpení k Severoatlantickej zmluve. Začala sa ratifikácia protokolov v členských krajinách.

10. apríla 2003

Národná rada SR schválila pristúpenie Slovenskej republiky k Severoatlantickej aliancii

2017 Štefánik v Lotyšsku

Dovedna 149 slovenských vojakov od 1. marca do 26. júna 2017 plnili úlohy v rámci výcvikovej misie Štefánik v Lotyšsku. Vyslaním vojakov Slovensko splnilo svoj záväzok zo summitu NATO vo Varšave v roku 2016, pričom išlo o spoločnú iniciatívu krajín Vyšehradskej štvorky, teda Česka, Poľska, Maďarska a Slovenska. Táto stredoeurópska iniciatíva bola založená 15. februára 1991 ešte ako trojčlenná Vyšehradska skupina a ktorá pokračuje v činnosti aj po našom vstupe do NATO a EÚ.

2021 Toxic Valley

„V rámci NATO sme boli vyhodnotení ako jediné veľké cvičenie s reálnymi bojovými toxickými chemickými látkami, čo nás nesmierne teší a zároveň zaväzuje,“ zdôraznil plukovník Oliver Toderiška, riadiaci cvičenia Toxic Valley 2021, ktoré sa v Zemianskych Kostofanoch s účasťou vojakov 11 armád opäť konalo po covidovej prestávke. Tento rok svojím 12. ročníkom pokračuje ďalej.

2022 NATO na Lešti

Mnohonárodná bojová skupina NATO na Slovensku vznikla ako reakcia po tom, keď Rusko vojensky napadlo Ukrajinu. Vo výcvikovom stredisku Lešť vojaci z Česka, Holandska, Nemecka, Slovinska, Spojených štátov a Slovenska pod velením Armády Českej republiky spoločne cvičia a zosúladujú svoje spôsobilosti na prípadnú obranu Slovenska.

2023 Slovenský veliteľ v Maďarsku

V maďarskom Stoličnom Belehrade (Székesfehérvári) sa 31. marca konal slávnostný ceremoniál pri príležitosti dosiahnutia počiatkovej operačnej pripravenosti veliteľstva Mnohonárodnej divízie NATO-Stred (MND-C), zástupcom veliteľa sa stal brigádny generál Tibor Králik. Od júla bol v Székesfehérvári menovaný do pozície veliteľa Stredoeurópskeho veliteľstva mnohonárodnej divízie NATO (HQ MND-C) a vzápätí bol povýšený do hodnosti generálmajor.

2023 Partnerstvo pokračuje

Slovenský minister obrany Robert Kaliňák sa v novembri stretol v Bruseli s generálnym tajomníkom NATO Jensom Stoltenbergom, s ktorým rokoval predovšetkým o prioritách slovenskej vlády v oblasti bezpečnosti a obrany, spolupráci v rámci Aliancie či o formách pomoci Ukrajine zo strany Slovenskej republiky.

2024 Poradenstvo v Iraku

Na septembrové vyslanie do operácie NATO Mission Iraq (NMI), ktorej úlohou je poradenstvo irackým obranným silám, sa pripravuje ďalšia rotácia. Nasadení sme tam od roku 2019 a aktuálne v priestore Perzského zálivu pôsobí päť slovenských vojakov.

Najdôležitejšia bola transformácia mysle

Od 4. decembra 1998 bol generál Milan Cerovský náčelníkom Generálneho štábu Armády SR a po reorganizácii až do 12. decembra 2004 pôsobil vo funkcii náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR.

Ktoré predvstupové etapy boli na ceste do NATO pre vojakov najzložitejšie?

Najzložitejšie bolo pretransformovať svoje vlastné myslenie, chápanie stratégie prístupu k zabezpečeniu obrany štátu, teda z individuálnej ku kolektívnej. Vyrovnať sa s tým, že nemáme dostatok zdrojov na komplexné

zabezpečenie individuálnej obrany trvalo najdlhšie najmä medzi najvyššími vojenskými funkcionármi. Neľahké bolo vyrovnať sa s jazykovou bariérou pri kontaktoch s našimi budúciimi partnermi, hlavne v anglickom jazyku. Našťastie sme mali dostatok schopných a ambiciózných generálov a dôstojníkov, ktorí tieto hendikepy rýchlo prekonali. Už len dodám, že o. i. nebolo ľahké dohodnúť sa na koncepcii rozvoja ozbrojených síl. Napokon sa súlad dosiahol schválením všetkých strategických dokumentov a koncepcie rozvoja Ozbrojené sily SR Model 2010.

15. apríla 2003

Prezident SR Rudolf Schuster podpísal prístupovú listinu k Severoatlantickej zmluve

5. januára 2004

Generálnym tajomníkom NATO sa stal Jaap de Hoop Scheffer z Holandska

29. marca 2004

Odovzdanie prístupových protokolov pozvaných krajín depozitárovi Washingtonskej zmluvy (vláde USA) vo Washingtone pre Slovensko znamenalo formálne nadobudnutie členstva v NATO

2. apríla 2004

Slávnostný ceremoniál prijatia za člena v ústredí NATO v Bruseli. Slovenská vlajka visí po boku spojencov.

28. mája – 1. júna 2004

Zasadnutie Parlamentného zhromaždenia NATO v SR

28. – 29. júna 2004

Istanbulský summit NATO. SR sa na ňom po prvý raz zúčastňuje ako členská krajina Aliancie

19. januára 2006

Na maďarskom území neďaleko slovenských hraníc havarovalo lietadlo Vzdušných síl OS SR An-24 s vojakmi, vracajúcimi sa z operácie

Severoatlantickej aliancie KFOR v Kosove. Pri náraze lietadla zahynulo 41 vojakov a jeden civilný zamestnanec Ministerstva obrany SR.

3. októbra 2007

V Trenčíne slávnostne otvorili prvú inštitúciu NATO na území Slovenska – Centrum výnimčnosti pre oblasť likvidácie nevybuchnutej munície (Explosive Ordnance Disposal – EOD),

2. – 4. apríla 2008

Pozvánku do NATO dostali Albánsko a Chorvátsko

17. júna 2008

Francúzsky prezident Nicolas Sarkozy oznámil, že jeho krajina sa opäť stane členom integrovaného vojenského systému NATO

3. – 4. apríla 2009

23. summit NATO vo francúzskom Štrasburgu a nemeckom Kieli pripomenul 60. výročie Aliancie

1. augusta 2009

Dvanástym generálnym tajomníkom Aliancie sa stal bývalý dánsky premiér Anders Fogh Rasmussen

Kto bol v tomto procese vojakom nápomocný? Čo bolo brzdou?
Nápomocné bolo predovšetkým politické vedenie štátu a významnú pomoc nám poskytli naši budúci alianční partneri z krajín NATO. Tí nám poslali svojich odborníkov, s ktorými sme konzultovali všetky kroky v prístupovom procese. V tejto etape som sa nestretol s nepochopením, ani prekážkami. Všetko bolo založené na pokojnej a vecnej argumentácii.

Čo by ste s odstupom dvoch desaťročí chceli v rámci nášho vtedajšieho integračného procesu najviac oceniť?

Najviac si cením obrovský intelektuálny potenciál vojakov ozbrojených síl a zamestnancov Ministerstva obrany SR, plus ich obrovské a neoceniteľné nasadenie, ktoré trvalo niekoľko rokov, kým sme dosiahli splnenie všetkých požiadaviek prístupového procesu. S odstupom času vnímam aj bezproblémovú podporu a ochotu politického vedenia štátu ako faktor, bez ktorého by sa nám to nepodarilo.

Z čoho to vyplývalo, že v prieskumoch bolo v tom čase za vstup do Aliancie viac vojakov, ako civilnej verejnosti?

Civilná verejnosť vnímala vojakov ako nástroj štátu, na ktorých sa ľudia môžu spoľahnúť a ktorý je k dispozícii v mierovom živote na pomoc obyvateľstvu v krízových situáciách.

Pre dovšetkým pri živelných pohromách a podobne. Obranu štátu ako hlavnú úlohu ozbrojených síl vnímali okrajovejšie. Inak to bolo medzi príslušníkmi ozbrojených síl, ktorí si uvedomovali konkrétne problémy pri príprave na obranu vlasti v obmedzených možnostiach výcviku, ako aj materiálneho, technického i sociálneho zabezpečenia. Preto vnímali potrebu kolektívnej obrany ako víziu zlepšenia tohto stavu.

Čo by ste už z pozície generála vo výslužbe za tie dve desaťročia nášho členstva v Aliancii vyzdvihli a čo by ste robili inak?

Opakujem, konsenzuálny prístup všetkých zainteresovaných ľudí v príprave na vstup do NATO bol rozhodujúcim činiteľom na celkové splnenie predvstupových požiadaviek. Aj s odstupom času chcem vysloviť svoj obdiv, úctu a vďaka všetkým, ktorí sa na tom podieľali.

Ako vnímate spojenecké výzvy dneška?

Slovenská republika a ostatné členské krajiny NATO musia spolupracovať tak, aby zabezpečili mier pre Slovensko aj ostatné krajiny Aliancie, čo zároveň pomôže dosiahnuť vyššiu prosperitu a zlepšiť životnú úroveň tiež našim obyvateľom.

Škola pre špeciálov

Ked' sa vlani na jar štábný nadrotmajster Martin Boháčik po 31 rokoch lúčil s vojenskou kariérou, ktorú takmer celú odslúžil v silách pre špeciálne operácie, dostal od koalíčných partnerov ponuku.

Aktuálne náš bývalý veliaci poddôstojník síl pre špeciálne operácie odovzdáva skúsenosti už ako civil v NATO Special Operations University (NSOU) v Belgicku.

Aká je vaša pozícia v tejto aliančnej vzdelávacej inštitúcii?

Už v roku 2018 som sa podieľal na vzniku Leadership Academy (LA), ktorá je jej súčasťou. Prizvali ma k tvorbe učebných plánov

pre jednotlivé kurzy. Od septembra 2023 tu pôsobím v pozícii programového manažéra. LA má štyri úrovne líderských kurzov: taktickú, operačnú, strategickú a exekutívnu. Pôsobím ako riaditeľ a inštruktor pre strategickú úroveň, čo je v našom ekvivalente kurz pre podplukovníkov/plukovníkov a štábných nadrotmajstrov. Kurzy v NSOU sú totiž dizajnované tak, aby spolu študovali dôstojníci aj poddôstojníci.

Kedy a kým bola vaša škola zriadená, aké sú jej hlavné ciele?

NSOU vznikla v roku 2009 a v štruktúre veliteľstva NATO pre špeciálne operácie (NATO Special Operations Command) je hlavnou vzdelávacou inštitúciou. Poskytuje komunite síl pre špeciálne operácie (SOF) zlepšenie spôsobilostí, interoperabili-

17. augusta 2009

NATO začalo operáciu Ocean Shield (Oceánsky štít) na ochranu námornej dopravy v Adenskom zálive a Indickom oceáne v okolí Afrického rohu proti somálskym pirátom

22. – 23. októbra 2009

V októbri 2009 sa po prvý raz v histórii uskutočnilo na Slovensku neformálne stretnutie ministrov obrany členských krajín NATO

24. marca 2011

NATO prevzalo od OSN velenie nad bezletovou zónou v Líbyi

16. – 27. apríla 2012

Na Slovensku prebiehalo pod názvom MACE XIII najväčšie letecké cvičenie na našom území od vstupu SR do NATO

19. – 21. mája 2012

Summit NATO v americkom Chicagu sprevádzali masívne protesty a demonštrácie.

cie. Prezident USA Barack Obama oznámil časový plán ukončenia bojov v Afganistane.

5. marca 2014

Anders Fogh Rasmussen označil ruskú anexiu Krymu a rozdúchanie separatistických vojen na východe Ukrajiny za agresiu, ktorá bude mať následky pre vzťahy NATO – Rusko

1. októbra 2014

Funkcie generálneho tajomníka NATO sa ujal Jens Stoltenberg

1. januára 2015

Začala sa operácia NATO Rozhodná podpora (Resolute Support), zameraná na výcvik, pora-

denstvo a podporu oficiálnych ozbrojených síl v Afganistane

2. decembra 2015

NATO pozvalo na vstup do Aliancie Čiernu Horu

11. februára 2016

NATO začalo v Egejskom mori akciu proti nelegálnemu prevážaniu utečencov z Turecka do Grécka

5. júna 2017

Čierna Hora sa stala členom Aliancie

25. januára 2017

Na Slovensku začal pôsobiť tím pre integráciu síl NATO Force Integration Unit – Slovakia (NFIU SVK)

ty a efektívnosti tak, aby bola schopná čeliť súčasným hrozbám. V jej rámci v roku 2021 vznikla LA, ktorej zameraním je celoživotné vzdelávanie lídrov na všetkých úrovniach velenia. Zároveň spolupracuje s partnerskými vysokými školami a univerzitami tak, aby jej programy boli akreditované ako ekvivalentný stupeň vzdelania.

Vzdelávate „špeciálov“ len v rámci NATO?

Univerzita poskytuje vzdelanie a výcvik pre dôstojníkov a poddôstojníkov SOF, ale aj civilných zamestnancov ministerstiev obrany členských štátov NATO, ako aj partnerských krajín. Tu hovoríme napríklad o Rakúsku, Švédsku, Austrálii, Novom Zélande a pod.

Sú niektoré časti štúdia utajované?

Všetky odborné kurzy sú na úrovni NATO tajné. Kurzy v Leadership Academy sú neutajované, okrem ich špecifických častí.

Vaša služobná kariéra sa prelínala s Alianciou už dávnejšie...

Počas môjho pôsobenia v 5. pluku špeciálneho určenia, ale aj neskôr na veliteľstve síl pre špeciálne operácie, som mal možnosť participovať na operáciách SOF, ktoré zastrešovalo NATO. Bol som nasadený v operáciách ISAF, aj Resolute Support v Afganistane. Z mnohých cvičení NATO spomeniem napríklad Trident Juncture 2015, kde som bol veliacim poddôstojníkom Special Operations Component Command. Nemôžem opomenúť vzdelávanie, kde som ukončil kurzy SOF na strategickú a exekutívnu úroveň, čo mi umožnilo stať sa členom Working Group pre LA.

Čo z toho vám dalo najviac zabráť?

Ako chce človek napredovať, každá pozícia na akomkoľvek stupni by pre neho mala byť výzvou – a ja som sa ich snažil vždy naplniť s maximálnym osobným nasadením. Ako kľúčovú spomienku funkciu veliaceho poddôstojníka 5. pluku špeciálneho určenia v Žiline a neskôr veliaceho poddôstojníka na veliteľstve síl pre špeciálne operácie v Trenčíne. V medzinárodnom prostredí bola poriadnou výzvou pozícia veliaceho poddôstojníka v zlúčenom spravodajskom oddelení mnohonárodného veliteľstva SOF v operácii ISAF v Afganistane v roku 2011, alebo keď som bol v roku 2016 veliacim poddôstojníkom pre U.S. Special Operations Component Command a pracoval som pre amerického dvojhviezdičkového generála.

Čo sme museli za tých 20 rokov členstva v NATO z vášho pohľadu dnes už bývalého poddôstojníka síl pre špeciálne operácie meniť, čo sme mohli ponúknuť my – a kde stojíme dnes?

Po vstupe do NATO v 2004 sa slovenské špeciálne sily začali rozvíjať vo vysokom tempe. V roku 2007 vzniklo NATO Special Operations Coordination Center a aj na základe odporúčaní U. S. Special Operations Command Europe sa v roku 2008 kompletne zmenila štruktúra 5. pluku špeciálneho určenia. Najmä v tom, že štábne pozície sa začali zaplňať poddôstojníkmi a väčší dôraz sa kladol na vzdelávanie lídrov vrátane plánovania na taktickej a operačnej úrovni. Obrovské skúsenosti sme naberali v rámci pôsobenia s koalíčnymi partnermi v Afganistane, no a konečne už máme aj veliteľstvo síl pre špeciálne operácie. A čo sme ponúkli my? Aj malá krajina, ak má ambície, môže byť v našej oblasti dôležitým hráčom. No a my, hoci keď sme vždy mali obmedzené kapacitné či personálne možnosti, vždy sme mali veliteľov, ktorí tie ambície mali. Viem, hovorím už spoza mantinelu, ale aj tak si dovoľm povedať, že tiež preto sme mali a máme skvelých špecialistov, vynikajúcich operátorov alebo spravodajských analytikov. Preto na vysokej úrovni spolupracujeme s poľskými, americkými a ďalšími SOF. Za tých dynamických 20 rokov sme sa stali partnerom schopným plniť úlohy síl pre špeciálne operácie vo vysokom operačnom tempe v prospech obrany Slovenskej republiky, ako aj aliančných koalícií. A zrejme aj preto som dostal ponuku pôsobiť v Leadership Academy aliančnej Special Operations University.

Tému pripravili Pavol Vitko, Jozef Žiak a Miloslav Ščepka

Foto: Pavol Vitko, Ivan Kelement, Jozef Žiak, NATO, MO SR, OS SR

1. júna 2018

Slovenská republika sa oficiálne zapojila do Posilnenej Predsunutej prítomnosti NATO v Lotyšsku

27. marec 2020

Macedónsko sa stalo 30. členským štátom

16. júna 2021

Skončilo sa takmer dvadsaťročné pôsobenie slovenských vojakov v Afganistane, keď na základe rozhodnutia Severoatlantickej aliancie pristúpili Ozbrojené sily SR k stiahnutiu nasadených síl a prostriedkov pôsobiacich v operácii Resolute Support. Od roku 2002 sa postupne v operáciách Enduring Freedom, ISAF a Resolute Support vystriedalo viac ako 4 300 slovenských vojakov.

25. februára 2022

Lídri členských štátov NATO na mimoriadnom summite požadovali stiahnutie Ruska z Ukrajiny a ukončenie bojov. Oznamovali, že Aliancia posilní svoju vojenskú prítomnosť na východnom krídle tisíckami vojakov síl rýchlej reakcie.

18. mája 2022

Fínsko a Švédsko podali žiadosť o členstvo v NATO. Rozhodnutie bolo „motivované obavami o bezpečnosť, ktoré vyvolala ruská vojenská invázia na Ukrajinu“.

29. júna 2022

Na summite v Madride Severoatlantická aliancia prijala novú Strategickú koncepciu NATO, reagujúcu na ruskú agresiu proti Ukrajine

22. septembra 2022

Skončilo sa súčinnostné cvičenie Strong Cohesion, ktoré preverilo pripravenosť Mnohonárodnej bojovej skupiny NATO na Slovensku

4. apríl 2023

31. krajinou združenou v NATO sa stalo Fínsko

24. januára 2024

Začalo sa najrozsiahlejšie cvičenie NATO Steadfast Defender 24. Vo viacerých členských krajinách sa doň do mája 2024 zapojí viac ako 90-tisíc aliančných vojakov.

F-16

pre Turecko, F-35 pre Grécko

Krátko po tom, čo Turecko ratifikovalo vstup Švédska do NATO, uvoľnili USA významný zbrojný obchod. Za 23 miliárd dolárov si Turecko môže kúpiť 40 nových stíhačiek F-16 a modernizovať 79 starších, ktoré má vo svojej výzbroji. Tento obchod bol blokovaný od roku 2020, keď sa Ankara rozhodla kúpiť ruský protivzdušný systém S-400. Podľa amerických senátorov sa Turecko nesprávalo ako zodpovedný spojenec v NATO. Preto mu úplne zrušili predaj najnovších

stíhačiek F-35 a zmrazili ďalšie obchody. Teraz to Turecko očividne vyjednávalo za vstup Švédska do NATO, hoci oficiálne to politici ani na jednej strane nespájajú. Poslednou krajinou, ktorá blokovala prijatie Švédska, tak ostalo Maďarsko.

USA však okrem schválenia predaja F-16 Turecku urobili ešte jeden krok. Zároveň schválili aj predaj novších stíhačiek F-35 jeho regionálnemu rivalovi Grécku. Atény môžu kúpiť 40 lietadiel za takmer 9 miliárd dolárov.

Miroslav Barič

Južná Kórea kúpi brazílske lietadlá

Foto: EMBRAER

Juhokórejské letectvo sa stane prvým ázijským používateľom brazílskych strojov Embraer C-390. Typ uspel v tendri na veľké transportné lietadlo. Južná Kórea ich zatiaľ kúpi tri, ale neskôr pravdepodobne pribudnú ďalšie. Súčasťou kontraktu má byť konfigurácia stroja podľa požiadaviek juhokórejského letectva, servis, logistická podpora, výcvik posádky a tiež výroba významnej časti komponentov lietadla juhokórejskými firmami. Okrem brazílskeho letectva, ktoré je najväčším používateľom, si stroje C-390 objednalo viacero európskych krajín, vrátane našich susedov. Portugalsko ich chce päť, Holandsko tiež päť, Maďarsko dva, Rakúsko štyri a Česko dva. Lietadlo poháňajú dva prúdové motory, dosahuje rýchlosť 988 km/h a uvezie 26 ton nákladu, alebo 80 vojakov.

Ukrajina dostane helikoptéry Sea King aj z Nemecka

Nemecký minister obrany Boris Pistorius v januári oznámil, že na Ukrajinu pošlú šesť vrtulníkov Sea King. Ide o staršie stroje z nemeckej výzbroje. Dodaj by ich mali v druhom štvrtroku 2024. Helikoptéry sú britskej výroby a slúžili na viacero rôznych úloh, vrátane boja proti ponorkám či námorného hliadkovania (na tento účel boli vybavené veľkým puzdrom s radarom).

Najväčším používateľom Sea Kingov bola Británia, no tá už svoje stroje vyradila zo služby. Minulý rok Briti dodali Ukrajine tri vrtulníky tohto typu. Slúžia najmä na transportné účely, ale aj na záchranné misie a pri operáciách špeciálnych jednotiek. Minister Pistorius uviedol, že nemecké vrtulníky poslúžia aj na hliadkovanie nad Čiernym morom. Až do dodania stíhačiek F-16 sú Sea King jedinými strojmi západného pôvodu, ktoré Ukrajina dostala.

GLSDB je na Ukrajine

Koncom januára Ukrajina prevzala zbrane GLSDB, ktorých dodanie bolo prisľúbené už rok predtým. Zdržanie bolo spôsobené potrebou doladiť vývoj a výrobu úplne novej zbrane. Ukrajina sa stala jej úplne prvým používateľom.

GLSDB je hybrid medzi raketou a navádzanou klzávou bombou. Skratka znamená Ground Launched Small Diameter Bomb, čiže bomba malého priemeru vypúšťaná zo zeme. Vyvinuli ju spoločne firmy Boeing a SAAB. Vznikla spojením leteckej bomby GBU-39 a starej rakety M26, ktorá sa používala v raketometoch MLRS a HIMARS. Raketa pôvodne niesla kazetovú muníciu. Po novom slúži na to, aby vyniesla bombu do výšky a udelila jej potrebnú rýchlosť. Bomba potom vysunie krídla a doplachť na cieľ. Oproti bežným strelám kalibru 227 mm pre raketomety HIMARS má takmer dvojnásobný dosah (150 km) a dokáže zasahovať aj pohybujúce sa ciele. Veľkou výhodou je aj nízka cena.

Foto: SAAB

Chorváti získajú ďalšie Black Hawky

Americké ministerstvo zahraničia schválilo predaj ôsmich vrtuľníkov UH-60M Black Hawk Chorvátsku. Helikoptéry s vybavením a servisom budú stáť približne 500 miliónov dolárov. Súčasťou objednávky sú aj tri náhradné motory navyše, prístroje na komunikáciu, navigáciu či elektronickú ochranu, a tiež 18 guľometov M240H kalibru 7,62 mm, ktoré majú tvoriť výzbroj vrtuľníkov.

Chorvátsko už používa štyri stroje UH-60M Black Hawk, ktoré objednalo predtým. Ich počet tak stúpne na dvanásť. Okrem toho má chorvátske letectvo vo svojom arzenáli 15 ľahkých bojových helikoptér OH-58D Kiowa a 11 transportných vrtuľníkov Mi-17. Minulý rok dodalo na Ukrajinu 14 starších strojov Mi-8 v stave neschopnom letu.

Foto: U.S. ARMY

Ukrajinské drony potopili ruskú korvetu

Ruská Čiernomorská flotila stratila ďalšiu loď. Raketová korveta Ivanovec sa stala terčom útoku desiatich ukrajinských námorných dronov pri západnom pobreží Krymu. Podľa ukrajinských zdrojov ju zasiahlo šesť dronov, ktoré ju uštvávali ako vlci. Na záberoch z kamier dronov je vidieť, že dva ju zasiahli do zadnej časti, čím ju zrejme pripravili o pohon. Ďalší spôsobil veľkú dieru na ľavom boku, do ktorej neskôr vplával ďalší dron a vybuchol vnútri plavidla. To zrejme spôsobilo výbuch muničného skladu. Na poslednom zábere je vidieť, ako z potápajúcej sa korvety trčí nad vodou iba prova.

Ivanovec patril do triedy Tarantul-III. Tieto korvety majú dĺžku 56 m, výtlak 550 t a dosahujú rýchlosť 42 uzlov (78 km/h). Posádku tvorí 41 námorníkov. Lode nesú štyri odpaľovacie zariadenia na rakety P-270 Moskit (kód NATO Sunburn) proti lodiam. Výzbroj dopĺňa kanón kalibru 76 mm a dva systémy s rotačnými kanónmi kalibru 30 mm.

Americká puška Barrett M82

Slúžia aj odstrel'ovačom

Ukrajinská vojenská kontrarozviedka SBU tvrdí, že jej odstrel'ovač dosiahol nový svetový rekord, keď zasiahol ruského dôstojníka na vzdialenosť 3 800 metrov.

Ako sa mu to podarilo a akú zbraň pri tom použil?

Na začiatku bola strohá správa. Neskôr sa ukrajinský snajper rozhodol vystúpiť z anonymity a rozpovedať svoj príbeh. Predchádzajúci rekordér si pritom želal zostať v anonymite. Bol ním neznámy kanadský odstrel'ovač zo špeciálnej jednotky, ktorý v roku 2017 v irackom Mosule trafil bojovníka Islamského štátu na vzdialenosť 3 540 m.

Takmer štyri kilometre

Na konci minulého roka Kanaďana prekonal Ukrajiniec Vjačeslav Kovalskij. Má 59 rokov a bol podnikateľom, kým sa nezačala ruská invázia. Teraz je snajperom v SBU. Nie je to však žiadna náhoda. Niekoľko desaťročí predtým sa zúčastňoval na súťažiach v strelbe do diaľky v Európe i v USA. Práve na jednej takejto súťaži na Ukrajine spoznal aj svojho súčasného pozorovateľa, s ktorým vytvoril dvojčlenný snajperský tím.

Dvojica pri svojom rekorde zaujala pozíciu na pravom brehu Dnepra v Chersonskej oblasti. Niekoľko hodín ležali bez pohnutia v mraze a pozorovali skupinu Rusov, aby zistili, ktorý z nich je veliteľ. Keď identifikovali toho, ktorý dáva rozkazy, dostali povolenie k strelbe aj napriek obrovskej vzdialenosti. To bola práca pozorovateľa – vypočítať dráhu strely a vziať pri tom do úvahy aj prvky ako rýchlosť vetra.

Aby si správnosť výpočtov overil, vystrelil najskôr cvične 300 metrov bokom od ruských vojakov. Až druhý výstrel mieril na ruského veliteľa. Náboj k nemu letel po vysokej balistickej krivke 9 sekúnd. Kovalskij povedal, že ho zasiahol do hrude alebo do brucha a zásah takýmto kalibrom na takúto vzdialenosť nemal šancu prežiť. Hovoril o 12,7 mm náboji z pušky Volodar Obryj ukrajinskej výroby.

Táto zbraň sa nazýva aj MCR Horizon's Lord. Výrobca Mayak jej vývoj dokončil v roku 2021, tesne pred ruskou inváziou. Zbraň je dlhá 1 820 mm, no možno ju zložiť na 1 520 mm, aby sa dala ľahšie prepravovať. Prázdna puška má hmotnosť 15,5 kg. Má dvojnožku a pištoľovú spúšť, na vrchnej strane má lištu, na ktorej sa dajú umiestniť rôzne druhy výkonnej optiky. Tie sú pri strelbe na veľkú vzdialenosť nevyhnutnosťou.

Zaujímavé je aj strelivo. Vzniklo vsadením menšieho projektilu kalibru 12,7 mm do puzdra náboja 14,5×114 mm. Menší kaliber nie je na škodu, práve naopak. Dlhšie sa pohybuje nadzvukovou rýchlosťou, a to až do vzdialenosti približne 2 700 m. Vďaka tomu má plochejšiu dráhu a je teda presnejší. Navyše, zbraň s ním má menší spätný ráz ako v prípade kalibru 14,5 mm, čo je pohodlnejšie pre strelca.

Ukrajinská antimateriálová puška Horizon's Lord 1

Sovietska puška PTRD-41 počas druhej svetovej vojny

Zbraň MCR Horizon's Lord patrí medzi protimateriálové pušky. Môžu sa označovať aj ako antimateriálové alebo veľkokalibrové pušky. Ako názov napovedá, sú určené na ničenie materiálových (ľahko pancierovaných alebo nepancierovaných) cieľov, ale pre veľký dosiel ich používajú aj snajperi proti ľudským cieľom. Väčšina odstrelovačských rekordov bola dosiahnutá práve takýmito zbraňami. Aj predchádzajúci rekord dosiahol kanadský snajper s americkou protimateriálovou puškou McMillan TAC-50 kalibru 12,7 mm.

Od prvej svetovej vojny

Počiatky protimateriálových pušiek siahajú do prvej svetovej vojny. Briti a Francúzi vtedy nasadili tanky a Nemci proti nim potrebovali rýchlo vyvinúť účinné zbrane, ktoré by mohla používať aj pechota. Výsledkom bola puška Mauser Tankgewehr 1918, skrátene označovaná ako T-Gewehr. Mala kaliber 13,2 mm, dĺžku 1 690 mm a hmotnosť 15,9 kg v prázdnom stave. Jej účinný dosiel bol 500 metrov. Na túto vzdialenosť projektil prerazil 18 mm ocele, na vzdialenosť 100 metrov prekonal 26 mm ocele. Pri hrúbke panciera vtedajších tankov to stačilo.

Pušku T-Gewehr obsluhoval dvojčlenný tím. Jeden nabíjal, druhý strelal. Úlohy si často vymieňali. Zbraň totiž nemala žiadne tlmenie spätného rázu aj napriek tomu, že bola vybavená dvojnožkou. Tá však slúžila skôr na presnejšie ciele, ako na tlmenie rázu. Strelec nemohol vydržať viacero opakovaných výstrelů. Dochádzalo dokonca ku zlomeninám kľúčnej kosti a iným zraneniam.

Protitankové pušky sa stali bežnou výzbroje väčšiny armád a časť z nich ich používala aj na začiatku druhej svetovej vojny. Briti mali pušku Boys kalibru 14 mm, Sovietsky zväz mal vo výzbroji protitankové pušky kalibru 14,5 mm. Nemecko používalo rôzne typy kalibru 7,92 mm až po ťažké pušky kalibru

Nemecká puška T-Gewehr z prvej svetovej vojny

28 mm, ktoré sa montovali aj na obrnené vozidlá. Počas vojny sa však hrúbka panciera tankov výrazne zvyšovala a väčšina štátov prešla na ručné protitankové zbrane na princípe raketových projektilů (americké bazooky či nemecké panzerfausty). Mohlo by sa zdať, že to je koniec protitankových pušiek.

Slúžia dodnes

Po druhej svetovej vojne veľmi rýchlo vysvitlo, že antimateriálové pušky majú stále svoje opodstatnenie. Len sa zmenil ich účel a pomenovanie. Proti tankom a ťažkým obrneným vozidlám sa už skutočne nedajú použiť. Aj naďalej sa však používajú proti ľahkým vozidlám, leteckej technike odstavenej na zemi, dokonca proti úkrytom pechoty. Protimateriálová puška totiž ľahko prerazí bežnú stenu či hlinený násyp. Používajú sa aj na likvidáciu nevybuchnutej munície z bezpečnej vzdialenosti. A, ako sme už spomenuli, aj ako odstrelovačské pušky na veľké vzdialenosti. Ich kaliber je síce nadmerne veľký, ale bežné pušky kalibru 7,62 mm majú výrazne menší dosiel.

Protimateriálové pušky sú najčastejšie kalibru 12,7 mm alebo 14,5 mm. Existujú však aj zbrane kalibru 20 mm či dokonca 25 mm. Jednými z najbežnejších sú americké pušky Barrett M82 a M95, ktoré sú kalibru 12,7 mm. Vzhľadom na rozmery zbrane ich obsluhuje dvoj-až trojčlenný tím, pričom strelec pri akcii leží. Strelba v inej polohe (napr. kľáčiac či stojac) nie je presná, zato fyzicky veľmi náročná. Výrazne tiež vzrástla úloha pozorovateľa. V prípade moderných pušiek je vybavený nielen ďalekohľadom, ale aj prístrojmi na presné meranie vzdialenosti, prenosným meteorologickým zariadením, ktoré mu dodáva informácie o sile vetra, vlhkosti vzduchu či nadmorskej výške a ručným počítačom na presné balistické výpočty.

Miroslav Barič

Ukrajinský vojak s puškou HS.50

Minule sme si povedali, čo je to Large Language Model.
Teraz považujme o tom, čo sa dá týmto modelom dosiahnuť v praxi.

Large Language Model (Veľký jazykový model) vie kombinovať, aj byť originálny. Prví digitálni asistenti tu sú približne od roku 2011, keď spoločnosť Apple sprístupnila svoju „digitálnu asistentku“ Siri.

Všade samá AI

Siri bola spočiatku len strojové učenie a rozpoznávanie hlasu. Preto bola v mnohom obmedzená. Výskum a vývoj v oblasti umelej inteligencie však pomohol a v roku 2017 prišiel prvý prielom, keď skupina okolo OpenAI prišla s informáciou, že pracuje na LLM GPT verzie 1. Mimochodom, GPT je skratka pre generatívny predtrénovaný transformátor – Generative Pre-trained Transformer, typ veľkého jazykového modelu, ktorý funguje ako umelá neurónová sieť.

Keď sa napokon modely LLM rozbehli, dokázali si nájsť využitie všade: Amazon riadi sklady pomocou AI, divízia IBM na liečenie rakoviny pomáha lekárom pri nastavení liečby, Adidas si dizajnuje a vyrába svoje topánky s pomocou AI, Siemens má AI na sledovanie svojich strojov a zariadení, John Deere má AI, ktorá prostredníctvom senzorov v jeho traktorech optimalizuje poľnohospodárske postupy, Duolingo má v sebe malú AI, ktorá každému „študentovi“ doлаđuje jazykové lekcie podľa toho, ako ich zvláda.

Netradičný prístup zvolila Tesla, kde umelá inteligencia riadi celé vozidlo. Málokto vie, že jedným z hlavných návrhárov systému bol kanadský vedec Andrej Karpathy, ktorý predtým pôsobil v OpenAI. A do svojich pätnástich rokov žil v rodnej Bratislave.

Rybičky v akváriu

Ak by sme mali vybrať ukážku toho, ako umelá inteligencia funguje, ChatGPT od OpenAI je pravdepodobne najlepšia voľba. Systém je schopný komunikovať s používateľom v ľubovoľnom jazyku (vrátane esperanta a vtáčieho jazyka kušköy), pamätá si informácie, vie dohľadať veci na internete (napríklad, ak včera vyšla nová kniha o teórii strún, systém ju vie nájsť, prečítať a zhodnotiť či analyzovať). Môžeme mu ukázať obrázok a ChatGPT nám s ním pomôže. Podľa fotografie akvária určí, koľko je v ňom rýb a akých druhov. Ale vie pomôcť aj s vysokoškolskou domácou úlohou z matematiky či s obrázkom hviezd. Samozrejme, systém má prepojenie na model strojového učenia generujúci digitálne obrazy DALL-E (tiež produkt OpenAI, takže stačí požiadať o obrázok lietadla fungujúceho na cukrovú vatú či obrázok Vysokých Tatier ak by celý svet bol pod vodou DALL-E to urobí).

Od medúzy k vedomiu

Prirodzene, ani systém GPT-4 nie je bezchybný. Ale ak kapacita umelej inteligencie rastie desaťnásobne každých šesť mesiacov, tak by sme tu čoskoro mohli mať prvú Všeobecnú umelú inteligenciu (Generative artificial intelligence – GAI), aj umelé vedomie. Zatiaľ sme sa s ChatGPT dohodli, že ešte nemá vedomie, no je na úrovni medúz. To znamená, že vie reagovať na podnety, no nevie si „nájsť“ kamarátov. Prvá aplikácia takto pokročilej technológie? Roboty – pravdaže, ak nerátame porno. A o robotoch bude ďalšia časť nášho sprievodcu po 21. storočí.

mjr. v zál. Peter Garaj
Senior System Engineer, Tachyum

V marci máme aj Deň učiteľov, preto o to radšej publikujeme v Zelenej pošte list, ktorý našej redakcii zaslal doc. Ing. Jozef Puttera, CSc. tesne pred odchodom z pozície rektora Akadémie Ozbrojených síl SR:

Dovoľte mi poďakovať Vám za všetky články, ktorými ste v predchádzajúcich rokoch napomáhali pri šírení povedomia o Akadémii ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika. Vráťane informácií o nedávnom 50. výročí vojenského vysokého školstva na Liptove. Vážime si Vašu spoluprácu a veríme, že aj prinesené informácie z uvedeného výročia boli príjemným zaspomínaním si tiež pre bývalých kolegov a zamestnancov, ktorí strávili dlhé roky prácou pre rezort MO SR a zvlášť pre našu vzdelávaciu inštitúciu, ktorá svoje poslanie pri príprave profesionálnych vojakov plní už celé polstoročie. V ďalšom období Vám prajem veľa úspechov, tvorivého ducha a chuť pokračovať vo Vašej práci.

Ďakujeme - a aj my želáme učiteľom, ako aj všetkým ostatným, ktorí sa v našom rezorte sa podieľajú na výchove a vzdelávaní, všetko najlepšie.

Obrana.

Vaše starosti na našu hlavu

Je možné, aby vstúpili do aktívnych záloh SR aj občania bez toho, aby boli predtým v armáde, alebo mali za sebou nejaký výcvik?

Zaďadovanie do aktívnych záloh sa riadi Zákonom 570/2005 o brannej povinnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon“).

V § 14 zákona je stanovené, že do aktívnych záloh môže byť zaradený vojak v zálohe pri splnení stanovených podmienok. Dôležitý v tomto prípade je pojem vojak v zálohe. Vojak v zálohe je v zmysle zákona občan, ktorý skončil služobný pomer profesionálneho vojaka, alebo občan, ktorý vykonal mimoriadnu službu, alebo občan, ktorý skončil služobný pomer príslušníka Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže, Železničnej polície, Hasičského a záchranného zboru, Národného bezpečnostného úradu a colníka a branná povinnosť mu trvá.

Pre občana, ktorý nespĺňa vyššie uvedené podmienky, je jedinou možnosťou absolvovanie dobrovoľnej vojenskej prípravy. Dobrovoľná vojenská príprava je činnosť, ktorou sa vojak dobrovoľnej vojenskej prípravy v stave bezpečnosti pripravuje podľa zákona o dobrovoľnej vojenskej príprave č. 378/2015 Z. z. na obranu Slovenskej republiky.

Teda odpoveď znie, že v zmysle aktuálne platnej legislatívy nie je možné do aktívnych záloh prijať občana ktorý nebol príslušníkom Ozbrojených síl SR alebo iných ozbrojených zložiek SR.

mjr. Ing. Marián Rak
Personálny úrad OS SR

Vojenský odznak Za pomoc v núdzi

Vojenský odznak Za pomoc v núdzi zriadili v roku 2020 a patrí do skupiny vojenských vyznamenaní.

Vojenský odznak zriadili na ocenenie plnenia úloh pri odstraňovaní následkov výnimočného stavu alebo núdzového stavu a pri riešení mimoriadnych udalostí, za vykonanie mimoriadneho činu pri záchrane ľudského života, za vykonanie mimoriadneho činu pri zamedzení vzniku škody značného rozsahu na území Slovenskej republiky.

Vojenský odznak možno udeliť profesionálnemu vojakovi alebo štátnemu občanovi Slovenskej republiky za najmenej 30 dní plnenia úloh domáceho krízového manažmentu (III. stupeň), za najmenej 60 dní plnenia úloh domáceho krízového manažmentu (II. stupeň) a za najmenej 90 dní plnenia úloh domáceho krízového manažmentu (I. stupeň).

Vojenský odznak možno udeliť aj za vykonanie mimoriadneho činu pri záchrane ľudského života alebo za vykonanie mimoriadneho činu pri zamedzení vzniku škody značného rozsahu na území Slovenskej republiky profesionálnemu vojakovi, štátnemu občanovi Slovenskej republiky, príslušníkovi ozbrojených síl cudzieho štátu, cudzincovi a kolektívu osôb.

Vojenský odznak možno udeliť aj in memoriam pozostalým.

Vojenský odznak udeľuje minister obrany Slovenskej republiky alebo náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl Slovenskej republiky písomným vojenským rozkazom.

Popis odznaku: Vojenský odznak Za pomoc v núdzi má tvar kruhu, je jednostranný a má tri stupne.

Lícna strana: hlavným motívom sú dve ľudské ruky, symbolizujúce poskytovanie a prijímanie pomoci. Napravo medzi rukami je vyobrazený štátny znak SR, ktorého umiestnenie čiastočne symbolizuje miesto poskytovania pomoci – územie SR. V ľavej časti je veľkými písmenami uvedený nápis ZA POMOC V NÚDZI. Text so štátnym znakom symetricky vyplňa priestor medzi rukami. Po obvode vonkajšej strany vojenského odznaku je v plastickej forme lem široký 1 mm.

Zadná strana: uprostred je skrutkový patent s plastovou podložkou a maticou na upevnenie odznaku na vojenskú rovnošatu, v spodnej časti je miesto na matričné číslo. Po obvode vonkajšej strany vojenského odznaku je v plastickej forme lem široký 1 mm.

Priemer odznaku je 40 mm a jeho hrúbka je 3 mm. Súčasťou odznaku je aj jeho miniatúra s napichovacou ihlou na nosenie na odev. Priemer miniatúry je 15 mm.

Vojenský odznak je vyrobený z kovu a jednotlivé stupne majú farbu: 1. stupeň – zlatý, 2. stupeň – strieborný a 3. stupeň – bronzový.

Autorom odznaku je slovenský sochár a medailér Mgr. art. Peter Valach.

Dr. Imrich Purdek, PhD.
Vojenský historický ústav

Ako vojenčili veľkomoravskí Slovania

Najväčší územný rozsah Veľkej Moravy za vlády Svätopluka I. Autor mapy Daniel Gurňák

V prvej tretine 9. storočia sa v strednej Európe nachádzali dve významné slovanské kniežatstvá: Moravské a Nitrianske. Roku 833 moravský knieža Mojmír vtrhol do Nitrianskeho kniežatstva a vyhnal tamojšie knieža Pribinu, násilím zlúčil obidve kniežatstvá do štátneho celku, ktorý historici neskôr nazvali Veľká Morava. Nitriansko si pritom zachovalo istú autonómiu, čo sa prejavilo v tom, že bolo samostatne spravované ako údel v mojmirovskej dynastii.

Veľká Morava jestvovala zhruba 70 rokov a postupne v nej vládli štyria panovníci: Mojmír I. (833 – 846), Rastislav (846 – 870), Svätopluk I. (871 – 894) Mojmír II. (894 – asi 906). Ríša si dokázala ubrániť samostatnosť aj napriek trvalým pokusom východo-franských panovníkov o jej vojenské pokorenie. Veľkomoravské kniežatá dokázali postaviť do boja na vtedajšie pomery mohutnú vojenskú silu, a to tak v obrane, ako aj pri výpadoch na cudzie územie. Organizačným základom bola hlavná jednotka teritoriálneho hospodárskeho a vojensko-politického členenia Veľkej Moravy – hradisko s príľahlým územím.

Elitná jazdecká družina

Stabilným vojenským prvkom s pomerne ustáleným počtom bojovníkov bola vojenská družina. Príslušníkov veľkomoravských družín hospodársky zabez-

pečoval zo svojich prostriedkov knieža. Jednou z tradičných foriem odmeny bol podiel z vojrovej koristi. Časť príslušníkov družín bola umiestnená ako stály ozbrojený a vojensko-organizačný kontingent v hradných strediskách.

Jadrom veľkomoravského vojska bola panovníkova družina jazdeckých bojovníkov. Dôležitou zbraňou člena družiny bola kopija s listovitým hrotom a meč. Keďže meče boli pomerne drahé, radoví družiníci mali zväčša vojnovú sekeru na dlhej násade. Súčasťou jazdeckej výzbroje bol aj drevený oválny štít potiahnutý kožou a spevnený kovaním. Mnohí jazdci nosili prilby.

Omnoho početnejšou časťou veľkomoravských ozbrojených síl bola vojenská pohotovosť. Tvorili ju nižšie vrstvy slobodného obyvateľstva, ktoré bojovali ako pechota. Táto organizácia sa opierať o staršie tradície vojenskej povinnosti v rámci obcí na čele so starešinami.

Podľa odhadov mohlo veľkomoravské vojsko po všeobecnej mobilizácii dosahovať silu okolo 25-tisíc mužov, pričom zhruba štvrtinu tvorili jazdci a ostatok peší bojovníci.

Pešiáci spravidla nemali pancier, prilbu ani meč, bojovali vo svojom bežnom oblečení, a to kyjakmi, oštepami a sekerami. Rozšírenou zbraňou bol aj luk. Bojové oblečenie sa skladalo z košeľ, nohavíc a haleny alebo kabátka stiahnutého opaskom. Niektorí bojovníci si v boji nielen v zime ako vrchný odev obliekali kožuchy, pretože hustá kožušina im poskytovala čiastočnú ochranu proti sečným a bodným ranám.

Taktika a stratégia

Taktika boja veľkomoravských vojsk proti franským útokom spočívala najčastejšie v rozdrobovaní vojny so stálym dobídzaním na nepriateľa. Súčasťou tejto taktiky bolo aj všestranné využívanie fortifikačných zariadení a stiahnutie vojenských síl a značnej časti obyvateľstva do mohutných opevnených hradísk alebo hradských miest plniacich refúgiálnu (útočiskovú) funkciu.

Taktika a napokon aj stratégia veľkomoravských kniežat zaznamenala zmeny za vlády Svätopluka I., ktorý sa zamerával na expanzívne rozšírenie veľkomoravského štátu. Tieto vojenské akcie boli neraz spojené s represívnymi plieniacimi výpravami do zahraničia, napríklad do Zadunajska. Cieľom plienenia bolo zlomiť hospodárske zázemie nepriateľa a zničením zdrojov jeho obživy ho prinútiť ku kapitulácii, respektíve donútiť ho, aby prijal nadiktované podmienky a prípadnú platbu tribútu.

Veľkomoravský jazdec vyzbrojený kopijou a štítom. Autor kresby Jiří Petráček

Veľkomoravské kniežatá Mojmír I., Rastislav, Svätopluk I., Mojmír II. na slovenských poštových známkach z roku 1943

Rozmach a zenit Veľkej Moravy

Po skončení výbojov na severe a severozápade obrátil Svätopluk I. pozornosť aj na juh a juhozápad, dovnútra Karpatskej kotliny. Od Bulharov dobyl celé Potisie. Podľa viacerých svedectiev územie Svätoplukovej ríše siahalo na juhu až k dolnému Dunaju. Aj podľa byzantského cisára a historika Konštantína Porfyrogeneta hneď za podunajskými mestami Belehradom a Sirmiom ležala Svätoplukova Veľká Morava, v ktorej tečú rieky Temeš, Tutis, Maroš, Kriš, Tisa a ktorú Dunaj oddeľoval od Bulharska.

Po Svätoplukovom výboji ostalo Bulharom v Karpatskej kotline len Sedmohradsko. Strata rozsiahleho územia v Potísi zblížila Bulharov s Bavormi. Roku 882 sa Bulhari pokúsili o protiútok, ale stratené územie späť nezískali. Svätopluk obvinil Arnulfa, vojvodu Korutánska a Panónie, syna bavorského kráľa Karolmana, zo zradných úkladov a – podľa slov fultského kronikára – keď „zobíeral zo všetkých slovanských krajov vojenské zbory, s veľkým vojskom vtrhol do Panónie, ukrutne a krvilačne s ňou vlk zabíjal, ohňom a me-

čom väčšinu kraja spustošil, rozvrátil a zničil“.

V nasledujúcom roku 884 Svätopluk pustošivý vpád zopakoval, pričom fultský letopisec zanechal aj svedectvo, ako skončili predstavitelia Arnulfovej správy. Dôsledná fyzická likvidácia neobišla ani služobníctvo: „Sluhov a služobnícke s ich deťmi pozabíjali, z veľmožov niektorých zajali, iných povraždili, a čo je ohavnejšie, s odťatou rukou, odrezaným jazykom a prirodzením prepustili.“ Dvoma výpravami Svätopluk dôkladne vykorenil franskú moc v Zadunajsku a posunul hranice svojej ríše až k rieke Dráve a Viedenskému lesu.

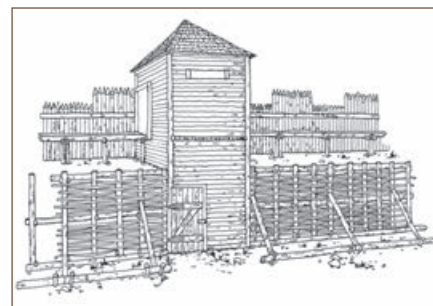
Veľkomoravská ríša na vrchole Svätoplukovej slávy mohla mať okolo 350-tisíc km² a asi milión obyvateľov. S hospodárskym vzostupom krajiny a s územnými výbojmi rástla aj Svätoplukova moc. Štruktúra veľkomoravskej spoločnosti a na ňu nadväzujúca organizácia štátnej moci mali za Svätopluka už ranofeudálny charakter, kde jednoznačne rozhodovala suverénna moc a vôľa panovníka, ktorého hlavným pilierom bolo vojsko. Svätopluk bol neobmedzeným pánom svojej krajiny, v ktorej už neplatili staré kmeňové zvyklosti obmedzujúce kniežaciu moc jeho predchodcov.

Kríza Veľkej Moravy

Svätopluk zomrel roku 894, no ešte pred skonom rozhodol o rozdelení vlády v krajine medzi svojich synov. Mladší, Svätopluk II., sa so všetkou pravdepodobnosťou stal nitrianskym kniežaťom a bol podriadený staršiemu bratovi, Mojmírovi II., ktorý prevzal veľkomoravské žezlo. Za panovania týchto kniežat sa veľkomoravská ríša dostala do hlbkej krízy, ktorá napokon vyústila do jej rozpadu.

Okolnosti zániku Veľkej Moravy dodnes nie sú uspokojivo objasnené. Nevedno, či sa rozpadla väčšina z vonkajších alebo vnútorných príčin. Faktom pritom zostáva, že Veľká Morava roku 894 prišla o Panónske kniežatstvo a hneď nasledujúci rok sa odtrhli české

kmene. Roku 896 stratila Potisie, ktoré obsadili Maďari, roku 897 sa osamostatnili polabskí Srbi. Na samom sklonku 9. storočia sa odohral bratovražedný boj medzi Mojmírom II. a Svätoplukom II., do ktorého v rokoch 898 a 899 zasiahli Bavori. Ich vojsko počas dvoch ťažení pustošilo krajinu a vyslobodilo uväzneného Svätopluka II.

Kreslená rekonštrukcia valu slovanského hradiska v Pobedime podľa Dariny Bialekovej

V rovnakom čase sa starí Maďari presunuli do Karpatskej kotliny. Ohrozovali predovšetkým Panónske kniežatstvo v južnom Zadunajsku, ktoré z poverenia cisára Arnulfa spravoval knieža Braslav. Koncom leta 899 Maďari vpadli do Itálie, kde porazili kráľa Berengara. Roku 900 v súčinnosti s Moravanmi vyplienili a natrvalo obsadili Panónske kniežatstvo. Účasť Moravanov na pustošení tohto kniežatstva bola odpoveďou na predchádzajúce bavorsko-české drancovanie Moravy.

Na jeseň roku 900 sa krátkodobé vojenské spojenectvo Moravanov a Maďarov skončilo a už koncom roka si Maďari podmanili severovýchodnú časť Zadunajska. Táto okolnosť prinútila Mojmíra II. uzavrieť v januári 901 mier s Bavormi, takže odvtedy ako bavorský spojenec viackrát bojoval proti Maďarom. Mojmír II. pravdepodobne roku 906 zahynul pri obrane krajiny a spolu s ním aj väčšia časť jeho družiny. Tým zanikla aj veľkomoravská štátnosť.

doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.

Vojenský historický ústav

Veľkomoravský peši bojovník vyzbrojený sekerou a štítom. Autor kresby Jiří Petráček

Tetovanie: rodina, patriotizmus aj nasadenie

Ruža pre manželku

Od vlaňajška platí nový Služobný predpis o podrobnostiach o úprave zovňajšku profesionálneho vojaka č. 40/2023, ktorý vydal Hlavný služobný úrad MO SR a ktorý sa dotýka aj tetovania.

Okrem hlavy

Oproti predchádzajúcemu služobnému predpisu z roku 2015 je aktuálne už v č. 1 bod 1 uvedené, že zovňajškom profesionálneho vojaka pri výkone štátnej služby sa rozumie nielen úprava účesu, fúzov, brady, nechťov, nosenie šperkov či nosenie vojenskej rovnošaty a jej doplnkov, ale aj „tetovanie a zmeny viditeľných častí tela“. Dôležité pritom vo všeobecnosti je, ako hovorí predpis v úvode článku 3,

že profesionálny vojak a profesionálna vojačka dbajú na to, aby svojim zovňajškom dôstojne reprezentovali Ozbrojené sily Slovenskej republiky „a neohrozovali a nepoškodzovali vážnosť a dobré meno Ozbrojených síl Slovenskej republiky“. No a pokiaľ ide o tetovanie, konkrétny je odsek 3 uvedeného článku: „Profesionálny vojak a profesionálna vojačka môžu mať tetovanie okrem tvárovej a vlasovej časti hlavy; nesmie obsahovať hanlivé vyobrazenie, obrazové, znakové, runové alebo číselné zobrazenie propagujúce politické strany, hnutia, združenia, organizácie a skupiny, ktorých činnosť je v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky a so všeobecne záväznými právnymi predpismi Slovenskej republiky.“

„V čase azda najväčšej životnej krízy, keď som sa rozvádza a potrebovala som to, takpovediac, rozchodiť, pomohli mi predovšetkým dlhé túry v našich horách.

Preto to lesné zátíšie....“
hovorí s úsmevom o svojom tetovaní jedna z našich podplukovníčok.

Na porovnanie – doplnkom svojho nariadenia o úprave vonkajšieho vzhľadu povolil vlni vo februári náčelník Generálneho štábu Armády Českej republiky tetovania vojakov na viditeľných častiach paží, predlaktia, chrbta ruky, aj na krku. Zákaz tetovania na tvári ostáva. Aj u našich susedov si od toho sľubujú zvýšený záujem o uniformu najmä medzi mladými, ktorí si museli pred vstupom do armády nechávať tetovania za nemalé peniaze odstraňovať, alebo sa do nej pre svoje „kerky“ jednoducho nedostali.

Cisárovnej kotva

Ak sa vrátíme do histórie, v našom kultúrnom okruhu zrejme najväčší úžas, ktorý sa týkal tetovania, spôsobila manželka rakúskeho cisára Františka Jozefa I. Alžbeta Bavorská, známa ako Sissi, (1837 – 1889). Ako 51-ročná si totiž nechala na ľavú lopatku vytetovať drobnú modrú kotvu, čo bolo v jej postavení absolútny nonsens. Tetovanie malo aj ľadom mumifikované telo nášho európskeho predka Ōtziho, nájdené v roku 1991 v Alpách, ktorého vek sa odhaduje na 5 300 rokov. No a ak bolo tetovanie niekoľko predchádzajúcich stáročí najmä doménou námorníkov, poprípade trestancov, v ostatných dvoch-troch desaťročiach sa stalo v Európe, severnej Amerike či v Japonsku relatívne bežným kultúrno-sociálnym javom. No i vzhľadom na to, že u niektorých ľudí aj dnes vyvoláva tetovanie negatívne pocity, je tiež nemalo veľkých nadnárodných ekonomických korporácií, ako aj štátnych úradov či organizácií, ktoré túto oblasť svojimi predpismi regulujú. Vráťane armád a vrátane aj našich ozbrojených síl.

Láska, vlastenectvo a husľový kľúč

Keď si trochu viac všimneme tetovania našich vojakov či zamestnancov nášho rezortu obrany, pridáme k záveru, že prevažne sú za nimi pozitívne a ušľachtilé emócie. Láska, odhodlanie, úcta, hrdosť na uniformu, vlastenectvo, nezabúdanie na spolubojovníkov či vyjadrenie časti vlastného životného príbehu.

O životnom príbehu je napríklad aj „kerka“ niekdajšieho hovorcu ozbroje-

Svorní a odvážni ako vlci

Spomienka na padlých kamarátov

Úcta k otcovi, ktorý je vyobrazený ako vojak základnej služby

Odhodlanie v nasadení

Láska k mame

ných síl Milana Vangu, od roku 2014 už civila, ktorý bol o. i. v roku 2011 v hodnosti podplukovník zástupcom veliteľa slovenského kontingentu v operácii ISAF v Afganistane: „Keď som bol ako mladý dôstojník vyslaný na jazykový kurz do Kanady a potom na odborný kurz do USA, pri štúdiu angličtiny mi mimoriadne pomohlo karaoke. Cez voľné víkendové večery som vždy niekde pri základni spieval v karaoke bare najmä piesne Franka Sinatru. Samozrejme, aby som si neurobil hanbu, musel som si ich podrobne naštudovať, musel som im stopercentne porozumieť a chcelo to poriadne popracovať na výslovnosti. Zároveň to bolo nielen o zábave, ale aj o posilňovaní sebadôvery a budovaní takpovediac komunikačných zručností,“ usmial sa dôstojník v zálohe, ktorý má na ramene vytetovaný verš zo Sinatraovej piesne My Way a ktorý vo voľnom preklade znamená: „so všetkým, čomu som čelil, som sa vyrovnal so cťou a robil som to po svojom“. No a ešte má na predlaktí vytetované aj tri husľové kľúče. „Na husle som hrával od mala, hrával som aj vo vojenskom folklórnom súbore v mojom materskom útvare v Brezne. Husle som vytiahol aj na stovkách akcií s kamarátnymi vojakmi, na ktorých nikdy nezabudnem.“

Pavol Vitko • Foto: autor

Nad Tatrou sa blýska...

Autoportrét a červené maky pre vojnových veteránov

DCéry pod tatkovou ochranou

Milan Vanga: Česť a husľové kľúče

Veliteľ a veliaci poddôstojník

Štábný nadrotmajster Miroslav Ferenc, veliaci poddôstojník pozemných síl v Trenčíne, je vo funkcii od minulého roka. Aj keď polročné obdobie už zastupoval veliaceho, keď bol v zahraničí takmer pred deviatimi rokmi.

Medzitým pôsobil ako veliaci v prešovskej brigáde, martinскеj základni a posledné tri roky v poľskej Bydhošti, kde bol veliacim poddôstojníkom 3. spojovacieho práporu NATO.

Očakávania i skúsenosti

Rodák z Lipian mal teda možnosť porovnať, ako je to so vzťahom veliteľ a jeho veliaci poddôstojník. Po absolvovaní vojenskej strednej odbornej školy v Novom Meste nad Váhom a Liptovskom Mikuláši najskôr zastával v trebišovskom mechanizovanom prápore pozíciu v rámci KIS odbornosti. V roku 2005 sa stal veliacim poddôstojníkom druhej mechanizovanej rot. Aké bolo vtedajšie obdobie? „Práve sa formoval spomínaný vzťah. Na jednej i druhej strane chýbali skúsenosti, no boli mnohé očakávania. Celkom otvorene možno povedať, že v počiatočných mnohí velitelia nechápali zmysel tohto spojenia. Ľady sa lámali len postupne, ako prichádzali do veliteľských pozícií noví, mladší, nezaťažení velitelia. Ale aj keď samotní veliaci poddôstojníci začali lepšie chápať svoje úlohy,“ priznáva.

Postupne sa tento vzťah formoval tiež pod vplyvom zahraničných skúseností z armád NATO, kde je systém veliacich poddôstojníkov zaužívaný, najmä z americkej. Aj štábný nadrotmajster Miroslav Ferenc absolvoval viaceré školenia a kurzy doma i v zahraničí. Asi najvýznamnejším bola poddôstojnícka akadémia v americkom Texase. Spokoj-

ne konštatuje, že dnes, po dvoch desaťročiach už máme v tejto oblasti pomerne jasno. „Velitelia už chápu, na čo nás môžu a vlastne musia využiť. My poznáme svoju úlohu, stále sa vzdelávame, aby sme boli platní v celom systéme. Ale to nezanemená, že by nebolo čo zlepšovať. Lebo aj v prostredí NATO doteraz prebieha diskusia o ďalšom smerovaní spomínaného vzťahu, o mieste a úlohe veliacich poddôstojníkov v armádach.“

Základ je dôvera

Naposledy sa o tom presvedčil pri svojom pobyte v estónskom Tartu na Baltic Defence College (BALTDEFCOL). Škola, ktorá bola založená v roku 1999 tromi pobaltskými štátmi: Estónskom, Lotyšskom a Litvou, slúži ako centrum strategického a operačného výskumu a poskytuje profesionálne vojenské vzdelanie. Podľa Miroslava aj v nej prebiehala veľmi zaujímavá diskusia o vzťahu veliteľa a veliaceho poddôstojníka, o kompetenciách, ale aj vzdelaní veliaceho poddôstojníka. O tom, ako všetky spomínané danosti využívať v praktickej činnosti.

Mal šťastie na otvorených a chápaných veliteľov v ich vzťahu k veliacim poddôstojníkom a poddôstojníckemu zboru vôbec. Či už to boli generál Zmeko, vtedy zástupca veliteľa práporu v Trebišove, ktorý mi navrhol pozíciu veliaceho poddôstojníka, generálmajori Pach, Michalko, Stoklasa, brigádny generál Kubáň a mnohí ďalší velitelia. Všetci mali jedno spoločné: akceptovali postavenie velia-

ceho poddôstojníka a bola radosť s nimi spolupracovať. A v čom býva podľa mojich skúseností základ úspechu? Keď sa mi podarilo u veliteľa získať dôveru a on veril, že ho nikdy nesklamem. Potom to išlo dobre. Mal som pre svoju prácu ruky rozviazané, veliteľ bral do úvahy moje rady, návrhy a pripomienky.“

Pripomína, že veliaci musí mať okrem iného dokonalý prehľad o svojich vlastných vojakoch a poddôstojníkoch, osobitne veliacich na všetkých stupňoch. V jeho prípade v rámci pozemných síl. Vedieť, na akom stupni vzdelania, prípravy a praktického výcviku sú.

Zrušená pozícia

A čo hovorja podriadení veliaci, v čom majú problémy, čo treba zlepšiť, vyriešiť? Veliaci poddôstojník pozemných síl priznáva, že ich dosť trápi v poslednom období jazyková pripravenosť poddôstojníkov, ale aj to, že bola zrušená funkcia veliaceho poddôstojníka čaty. A to všetko v situácii, keď v jednotkách chýba množstvo veliteľov čiat. Aká je teda realita? Veliteľ družstva, ktorý je v hodnosti rotmajster, je aj veliacim poddôstojníkom čaty a v mnohých prípadoch zároveň aj veliteľom čaty. To rozhodne nie je dobré.

„Z krátkodobého hľadiska je pre mňa v tomto systéme dôležitý veliteľ družstva, lebo výcvik a práca s ľuďmi na ňom stoja. Z dlhodobého hľadiska je najdôležitejší rotmajster – veliaci poddôstojník čaty. Ak je skúsený a múdry, pomáha rásť aj svojím veliteľom. Tým, že sme túto funkciu

zrušili, sme narušili refazec. Dnes všetko stojí a padá na veliteľoch družstiev.“ Čo s týmto problémom? „Zhodou okolností som mal poradu s mojimi veliacimi a v každom prápore je množstvo argumentov na návrat pozície veliaceho poddôstojníka čaty. Všetky podnety chcem zozbierať a je tomu naklonený aj veliteľ pozemných síl. Spoločne chceme argumentovať, aby sa veci vrátili do normálu.“

Keď chceme, aby príprava a úroveň veliачích poddôstojníkov išli dopredu, tak je podľa neho potrebný kariérny plán. Aby vojak 2. stupňa, ktorý sa postaví na štartovaciu čiaru, videl pred sebou celú možnú kariéru. „Keď sa plán dobre nastaví, tak povedie k rozvoju celého poddôstojníckeho zboru v rezorte. Lebo bude každý jasne vedieť, čo všetko musí splniť, aké danosti a vzdelanie mať, aby postupoval v kariére poddôstojníka, bol povyšovaný. Preto sa chcem tento rok výrazne venovať práve správne nastaveniu kariérneho plánu. Do konca roka by sme ho chceli predstaviť.“

A kde je v rámci pozemných síl dobrá spolupráca medzi veliteľom a jeho veliacim? „Som trochu lokálpatriot, musím pochváliť 21. mechanizovaný prápor Trebišov, kde som začínal. Bol som s nimi na zimnom výcviku v Lešti. A môžem povedať, že veliteľ útvaru podplukovník Hlebaško, jeho zástupca, náčelníčka štábu a veliaci poddôstojník nadrotmajster Pavol Krištan tvoria naozaj zohratý tím, ktorý dokáže spoločne riešiť všetky úlohy. Navyše, dokonale medzi nimi funguje taká potrebná chémia. Ale takéto dobré príklady máme aj z ďalších útvarov a som rád, že ich stále pribúda.“

v základnej službe (vtedy slúžili pol roka). „Pre mňa bolo skúškou ohňom prvé rotné taktické cvičenie s bojovými strelbami v Lešti. Všetko bolo pre mňa nové. Strieľalo sa ešte z BVP-1. Chodil som často s otvorenými ústami a pozeral sa okolo seba. Na druhej strane som mal oproti mnohým veliteľom výhodu, že som technike a zbraňam rozumel. Nemal som problém v prípade potreby niečo na zbraňoch, zbraňových systémoch opraviť. Samozrejme, menšie poruchy. Bola to každodenná práca s podriadenými a práca s ľuďmi bola neskôr aj v pozícii veliaceho poddôstojníka,“ spomína.

Ako sa menila úloha a postavenie poddôstojníkov od jeho nástupu? Zmenu podľa neho cítiť. Po pôvodnom oŕukávaní veliteľov a veliачích poddôstojníkov si obe strany ujasnili svoje pozície. Ale nebolo to ani ľahké, ani jednoduché. Prvého marca 2023 prevzal funkciu veliaceho v prápore, dovtedy bol veliacim v 3. mechanizovanej rote. Pocítil zmenu? „Pribudla administratíva, rôzne hlásenia. Dnešná situácia je taká zvláštna. Výcviku je pomenej, o to viac je rôzneho nasadenia. Celkovo sa posledné dva – tri roky menej cvičilo. Plnili sa úlohy v súvislosti s covidom, strážením štátnej hranice a niektorými ďalšími povinnosťami. Aj preto bude potrebné zintenzívniť výcvik a prípravu vojakov. Práve nedostatok intenzívneho výcviku je príčinou, že noví vojaci sa ťažšie a pomalšie začleňujú do jednotiek.“

Podľa nadrotmajstra Liptáka cítiť, že odchádzajú starší, skúsenejší vojaci a poddôstojníci. O novoprichádzajúcich sa dá bez vyvedení a cvičení len ťažko

covid spôsobil. Lebo počas pandémie sa neorganizovali odborné a veliteľské kurzy. Veľmi nám chýbajú, bez ich absolvovania nemožno vojakov posunúť na vyššie pozície. Celý proces je zabrzdený a len pomaly sa rozbieha. Situácii nepomohlo ani zrušenie pozície veliaceho poddôstojníka čaty. Pri našej slabšej kádrovej situácii nám len ďalej sťažilo prácu. Na každom stupni velenia je rozhodujúce, či a ako rýchlo si nájde veliaci poddôstojník so svojím veliteľom spoločnú reč. Ja mám dobré skúsenosti,“ hovorí nadrotmajster Lipták.

A ako vidí spoluprácu veliteľa a veliaceho veliteľa 12. mechanizovaného práporu Nitra podplukovník Ľuboš Sagan? „Nadrotmajster Lipták je síce vo svojej funkcii krátko, ale spolupráca s ním je veľmi dobrá. Celkovo považujem súčinnosť s veliacimi za veľmi dôležitú. Lebo práve veliaci je vlastne predĺženou rukou veliteľa k vojakom. Od toho, ako dokáže veliteľ túto spoluprácu využiť v prospech útvaru, v mnohom závisí aj celková úroveň, vzťahy. Rovnako dôležité je to aj na úrovni rota, čata. Preto zrušenie veliачích na stupni čata nepovažujem za šťastné.“

Výber najlepšieho

Je to podľa podplukovníka Sagana aj preto dôležité, lebo do čiat prichádzajú mladí, neskúsení porúčici, mnohé pozície v čatách sú neobsadené. Majú absolvovanú nielen AOS Liptovský Mikuláš, často aj DKVŠ a vtedy, keďže prichádzajú z civilu, je ich pozícia ešte ťažšia. Práve tam bola pozícia veliaceho poddôstojníka čaty ešte dôležitejšia, no bola zrušená. „Naplnenosť nášho práporu je dosť nízka, okrem iného aj preto, lebo zastrešujeme nasadenie v misii UNFICYP a časť dôstojníkov pôsobí na Cypre.“

Štábný nadrotmajster Miroslav Ferenc priznáva, že v minulosti veľkú propagačnú a motivačnú úlohu v poddôstojníckom zbore predstavovali výbery najlepších poddôstojníkov v útvaroch, brigádach, silách i v rámci celých OS SR. V poslednom období boli pozastavené. Čo ďalej?

„Výber najlepšieho poddôstojníka a vojaka je určite skvelý spôsob ako vyzdvihnúť najlepších. Musíme však aktualizovať smernicu na výber najlepšieho poddôstojníka a vojaka. Najskôr ale treba aktualizovať programy základných bojových zručností, ktoré sú predpokladom nových kritérií hodnotenia vycvičenosti jednotlivca. Ďalšou dôležitou otázkou je, čo bude mať z toho vojak? A to nás vracia k ďalším dokumentom, ako je služobné hodnotenie, kariérny poriadok a možno aj ďalšie. Čaká nás dlhá cesta k obnoveniu výberu a opätovnému oceňovaniu najlepších.“

Jozef Žiak • Foto: autor, PS OS SR

Veliteľ 12. mpr. Nitra podplukovník Sagan a jeho veliaci nadrotmajster Lipták

Situácia v Nitre

Ako to vyzerá v 12. mechanizovanom prápore? Veliaci poddôstojník nadrotmajster Pavol Lipták začínal na vojenskej strednej odbornej škole Liptovský Mikuláš v ročnom pomaturitnom štúdiu ako absolvent strojníckej priemyslovky v špecializácii zbrane, zbraňové systémy. V Nitre bol najskôr zástupcom veliteľa čaty, ale keďže pozícia veliteľa nebola dlho obsadená, tak vlastne velil čate. Nebolo to jednoduché, lebo ako podriadených mal vojakov

urobiť záver, aký potenciál v sebe skrývajú a či majú naozaj reálny záujem v ozbrojených silách niečo dokázať, na aké pozície sa najviac hodia.

Následky covidu

„Lebo práve pri intenzívnom výcviku som vedel najlepšie vyselektovať, kto z vojakov sa hodí na veliteľské funkcie či technické pozície. Boríme sa s následkami covidu, ktorý časť vojakov nestále trápi. Ale aj s problémom, ktorý

Ženy v obrane

Podiel žien v civilnej časti MO SR za posledných desať rokov rástol a v roku 2022 ženy obsadili nadpolovičnú väčšinu pracovných miest. Zastúpenie žien v OS SR sa drží mierne nad úrovňou 12 %. Aké sú najväčšie výzvy pri zavádzaní rodových perspektív do vojenských štruktúr? A ako možno tento proces úspešne zvládnuť?

Rezolúcia Bezpečnostnej rady OSN 1325 o ženách, mieri a bezpečnosti z roku 2000 uznáva význam rodovej rovnosti v oblasti mieru a bezpečnosti. Ústredným prístupom k implementácii tejto rezolúcie (a ďalších dokumentov týkajúcich sa danej problematiky) je zvyšovanie počtu žien v ozbrojených silách.

Ženy v OS SR v číslach

Počet vojačiek OS SR v roku 2022 vzrástol na 1 800, čo tvorilo takmer 14 % z celkového počtu 13 240 profesionálnych vojakov (dáta k 31. decembru 2022). Išlo o 603 dôstojníčok, 458 poddôstojníčok a 739 vojačiek. V roku 2023 vymenovali do hodnosti brigádnej generálky vôbec prvú ženu na Slovensku. V roku 2022 bolo v zahraničí nasadených viac ako 30 príslušníčok OS SR. Slovensku sa darí úspešne dosahovať priemer NATO z hľadiska podielu aktívneho ženského vojenského personálu (v roku 2020 bol priemer NATO 12 %). Na porovnanie, najlepšie je na tom Nórsko s takmer 22 % zastúpením žien a najhoršie čísla dosahuje Turecko, kde podiel žien tvorí menej ako 1 % vojenského personálu (údaje z roku 2020).

Medzinárodné prostredie

NATO integruje rodové hľadisko do svojich politických aj vojenských štruktúr. V roku 2018 bol revidovaný dokument

Ženy, mier a bezpečnosť (WPS), čím sa zaviedli princípy integrácie, inkluzivity a integrity. V posledných rokoch je viditeľný pozitívny trend zvyšovania podielu žien aj vo vedúcich pozíciách v medzinárodnom štábe NATO. V roku 2019 bolo vo vedúcich pozíciách zastúpených 25 žien, pričom v roku 2022 toto číslo vzrástlo na 37.

Ďalším viditeľným trendom je zvyšovanie počtu žien v mierových misiách. Pri mierových operáciách, kde sa vyžaduje významná interakcia s hostiteľskými komunitami, sa nasadenie ženských príslušníčok do mierových jednotiek stalo nielen žiaducim, ale aj operačným imperatívom.

Ženy nasadené v mierových misiách prinášajú jedinečný súbor taktických zručností. Ide napr. o možnosť prehľadávať/preverovať ženy z lokálnych komunít (muži to majú v určitých kultúrach zakázané) alebo jednoduchšie získanie dôvery miestneho obyvateľstva (podpora spravodajstva). Navyše, zvýšenie podielu žien v mierových misiách z 0 na 5 % znižuje predpokladaný počet obvinení zo sexuálneho obťažovania zo strany vojenských mierových síl takmer o polovicu. Zapojenie žien a občianskej spoločnosti priamo do mierových rokovaní znižuje pravdepodobnosť zlyhania výslednej mierovej dohody o 64 %.

Faktom však ostáva, že vedúce úlohy (mediátorky, signatárky alebo členky vyjednávacích tímov) zastupujú ženy minimálne. V období rokov 1992 – 2019 boli ženy v hlavných mierových

procesoch v priemere zastúpené nasledovne: 13 % vo vyjednávacích tímoch, 6 % ako mediátorky a 6 % ako signatárky.

Identifikácia výziev

Operačná prax v minulosti už viackrát potvrdila prínos žien vo vojenských zložkách. Príkladom je nasadenie profesionálnych vojačiek v Afganistane, kde bolo pre mužov takmer nemožné dostať sa k 50 % populácii, teda k ženám, ktoré ostávali vo svojich domovoch. Napriek tomu je pôsobenie žien v ozbrojených silách podľa viacerých odborných štúdií spájané s rôznymi výzvami, ktoré by sa dali zhrnúť do piatich bodov:

- Stereotypizácia: presvedčenie, že ženy nie sú vhodné na bojové úlohy (sú nežnejšie a emocionálnejšie než muži), čo môže viesť k diskriminácii a zaujatosti voči uchádzačkám,
- Fyzické požiadavky: niektoré vojenské pozície majú prísne fyzické požiadavky, najmä tie, ktoré zahŕňajú prenášanie ťažkého vybavenia alebo dlhé obdobia fyzickej námahy,
- Obťažovanie a napadnutie: ženy v armáde môžu byť vystavené väčšiemu riziku obťažovania a napadnutia, príp. zajatia nepriateľskými silami,
- Rodinné povinnosti: problémy pri zosúladňovaní rodinných povinností, ako je starostlivosť o deti alebo starších príbuzných,
- Obmedzené príležitosti na kariérny postup: ženy môžu čeliť obmedzeným príležitostiam nasadenia do bojových úloh, čo môže ovplyvniť ich kariérny postup a dlhodobý úspech v armáde.

Odporcovia nasadenia vojačiek do boja tvrdia, že priamy boj si vyžaduje vysokú úroveň fyzickej sily a ženy nie sú schopné splniť rovnaké fyzické štandardy ako muži. Čoraz viac krajín však zavádza tzv. jednotky zmiešaného pohlavia. Príkladom je aj Izrael, ktorý prvé takéto jednotky nasadil na ochranu „pokojnejších“ hraníc, aby umožnil uvoľnenie čisto mužských práporov na náročnejšie vojenské výzvy.

Charakter boja sa však postupom času mení a konvenčný typ je doplnený o rôzne hybridné formy útokov. Technologická revolúcia tak významne relativizuje nevhodnosť obsadenia vojenskej profesie ženami. V budúcnosti sa tak nebude na určité misie vyžadovať fyzická predispozícia.

Aktivity OS SR

Slovenská republika plní záväzky vyplývajúce z programu „Ženy, mier a bezpečnosť“. V rezorte obrany je integrácia žien do ozbrojených zložiek podporovaná legislatívne, ako aj aktivitami podporujúcimi dosiahnutie rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom. Zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov je garanciou rovnosti príležitostí v ozbrojených silách. Špeciálne sa venuje ochrane tehotných vojačiek a ochrane vojačiek a osamelých rodičov, ktorí sa starajú o maloleté deti.

Výskum sekcie ľudských zdrojov MO SR z roku 2015, ktorý sa venoval nerovnomernému zastúpeniu vojačiek v jednotlivých vojenských odbornostiach, poukazuje na fakt, že v tomto prípade nejde o porušovanie princípu rovnakého zaobchádzania, ale skôr o osobné preferencie profesionálnych vojačiek. Výskum dokladá, že vojačky preferovali zaradenie do útvarov, ktoré sa venujú oblastiam ako ľudské zdroje alebo vojenské zdravotníctvo, pričom o bojové útvary prejavili vyšší záujem práve profesionálni vojaci.

S cieľom prekonať výzvy pri zavádzaní rodových perspektív a minimalizovať problémy pri zosúladení pracovného a rodinného života sú pre deti vojakov organizované detské tábory a aktuálne prebieha tiež výstavba škôlky v areáli MO SR.

V tomto roku bola oficiálne zriadená nová funkcia historicky prvého národného poradcu pre rodovú rovnosť v OS SR, ktorý bude dohliadať na implementáciu rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 1325 a rodového hľadiska v rezorte obrany, vypracovávať súvisiace strategické a interné dokumenty alebo koordinovať aktivity v ľudsko-právnej oblasti (antidiskriminačná politika – predchádzanie rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie; realizácia politiky rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí). Predpokladá sa, že funkcie bežných rodových poradcov (GENAD, teda Gender Advisor) budú zaradené aj do štruktúr OS SR.

Dagmar Schönová

Analytický útvar Ministerstva obrany SR

Príklady zo zahraničia

Britské letectvo a námorníctvo zaviedli programy na poskytovanie poradenstva ženám počas materstva a podpory postupného návratu do práce. RAF financuje prenatálne a postnatálne kondičné tréningy, pričom ponúka právo na zmenu pridelenia alebo určených povinností počas tehotenstva alebo obdobia dojčenia.

Ozbrojené sily Kanady poskytujú školenia o rodovej rovnosti s osobitným dôrazom na otázky sexuálneho obťažovania, táto operácia s názvom HONOUR je pritom najvyššou inštitucionálnou prioritou.

V Izraeli je prísne dodržiavané zabezpečenie oddelených sociálnych zariadení a ubytovania pri zmiešaných vojskách. Pre vojačky taktiež organizujú špeciálny fyzický tréning zameraný na budovanie sily hornej časti tela.

Grécko zaručuje možnosť dočasnej úpravy vojenskej kariéry tak, aby vyhovovala rodinnému životu. Ak sú obaja rodičia

vojaci, nebudú nasadení súčasne na nočné služby, výcvik ani na iné vojenské povinnosti. V roku 2019 zaručovalo flexibilné pracovné podmienky 78 % členov NATO (vrátane Slovenska).

Tak, ako treba!

Ján Mihalik bude v marci oslavovať dvoje narodenín.

Tie prvé, keď prišiel v Žakarovciach pri Gelnici 6. marca 1924 na svet. Tie druhé, vojnové, keď 23. marca 1945 takmer prišiel o život v bojoch o Závažnú Porubu.

Len mi dali do ruky pušku a spýtali sa, či viem strieľať. To bol v podstate môj celý strelecký výcvik...“ usmial sa pán Mihalik, ktorý sa stal 25. februára 1945 príslušníkom postupujúceho 1. československého armádneho zboru.

Dvojmesačné boje

„Prišiel som sa prihlásiť do Krompách dobrovoľne,“ zdôraznil už nevidiaci muž, ktorý si premietal v hlave, ako ho pešo najskôr presunuli do Levoče a potom dopochodoval do Popradu. Tam ho prideliť k 1. čs. náhradnému pluku.

„Nebol som vojak armády Slovenského štátu. Z vojenčiny ma vyrekla-movala baňa Mária Huta, dnes súčasť Gelnice“. Najskôr mu zomrel otec baník. Ako osemročný bol úplná sirota. „Už v trinástich ma jeden gazda vyrekla-moval zo školy, aby som nemusel chodiť do poslednej triedy, ale išiel mu pásť kravy. No a o dva roky som už tlačil na lane zavesené železoručné vozíky,“ opísal detstvo a mladosť.

Z východu na Liptov útočil 1. československý armádny zbor a Červená armáda, proti nim stáli jednotky Nemcov a Maďarov. Náš armádny zbor postúpil 30. januára až do Liptovského Hrádku a 3. februára sa pokúsil prelomiť obranu, no silno opevnený nepriateľ sa ubránil. Po vyčerpávajúcich bojoch sa nevydarila ani ofenzíva 20. marca. Až v noci z 3. na 4. apríla Nemci, ktorým hrozilo obklúčenie, z Liptovského Mikuláša ustúpili.

„To som už ležal vo vojenskej nemocnici vo Vyšných Hágoch,“ pokračoval Ján Mihalik. „Front bol kúsok od Mikuláša, medzi Závažnou Porubou a Okoličným, keď nás poslali do prvej línie. Zaľahli sme do zákopov, čo vykopali tí, ktorých sme vystriedali. Neboli hlboké. Len také priehlbne. V nich blato, voda a v pozíciách pre ležiacich strelcov trochu slamy. O zime ani nehovoriac. No v tých dňoch sme neútočili, len držali obranu. Spať sme na striedačku chodili do takej diery, niečo ako kráter vystužený drevom, ktorý sme volali bunker. No a nad ránom, keď som sa presúval do prvej línie a naši sa mínometmi zastreľovali na nemecké pozície, odrazu som v tom rachote začul svišťanie črepiny, ktorá rozrážala vzduch: ššš – ššš – ššš. Len som sa hodil o zem a to ma zachránilo. Inak ma rozpára napoly. No ruka ostala hore a črepina mi z nej vydrapila kus mäsa.“

Len aby nebola vojna

Doteraz si nie je istý, či bol v boji zranený nepriateľom, alebo či ho zasiahla strelba vlastných. „Počul som síce, ako v zákope poniže kričia do telefónu, aby naši prestali strieľať a predĺžili cieľ. No paľbou odpovedali aj Nemci, takže kto vie. Tak to vo vojne býva. Hlavne, že mi dobre zastavili krváca-

nie. Do zázemia ma pre to železné krupobitie odsunuli až o štyri hodiny.“

Mal šťastie. Za oslobodenie Liptovského Mikuláša zaplatilo životmi 4 563 československých a sovietskych vojakov. Na cintoríne Háj – Nicovó leží 1 386 príslušníkov 1. čs. armádneho zboru.

Ján Mihalik po skončení vojny a vyzdravení ešte musel v Pezinku doslúžiť dvojročnú povinnú vojenčinu. „Jednu črepinu mi vybrali. Druhá, taká maličká, ostala tesne pod ramenom,“ povedal a vyhrnul si rukáv. Muž, ktorý v civilnom živote najdlhšie pracoval ako vlakvedúci, nám v domove pre seniorov vo Svidníku na rozlúčku naslepo podal ruku. Má stále pevný stisk: „Treba mať vždy dobrú náladu a ak mi niečo chutí, tak sú to bryndzové halušky s poriadnou lyžicou oškvarkov!“

Na záver s vlasteneckým podtónom v hlase dodal: „Aj som si kedysi hovoril, či som nebol somár, keď som sa hlásil na front dobrovoľne, veď som mohol zomrieť, alebo mi mohla ochrnúť ruka. No prežil som, fašistov sme vyhnali, ale ak by som mal niečo mladým ľuďom povedať, tak to, že im želim, aby sa nikdy nedožili vojny. A keď už máme svoju republiku, aby si ju vážili, aby sme si vážili svoju slovenčinu – a budovali náš štát tak, ako treba“.

Pavol Vitko

Foto: autor a archív Múzea SNP

4. apríla 1945: príchod 1. čs. armádneho zboru do Liptovského Mikuláša

MILITARY ENGLISH

SLOVAKIA IN NATO: 20 YEARS

Pripravila: Nadežda Kochmanová • Foto: NATO

When NATO was founded on April 4, 1949, at the signing of the North Atlantic Treaty in Washington there were representatives of just 12 countries present. Today, 75 years later, the number has jumped to 31. In the last 24 years – between 1999 and 2023 – fifteen countries applied to join the Alliance and were accepted **into the fold**. Nobody forced them, they did so voluntarily. As NATO Deputy Secretary General Rose Gottemoeller noted in March 2019 at a commemoration ceremony in Prague to mark the 15th and 20th anniversaries of the Visegrad countries joining the Alliance: “NATO believes that every country must be free to choose its own path, including with regard to its security agreements. This is a sovereign decision for sovereign nations to take – and no one has the right to interfere.”

Slovakia officially joined NATO on March 29, 2004, alongside Bulgaria, Estonia, Latvia, Lithuania, Romania and Slovenia. The reasoning behind Slovakia’s decision to join NATO was simple: we share common values, we want collective defense because it comes cheaper than doing everything on our own, we want stable environment because it means more foreign investments, we need modern armed forces, and above all we need friends that will **come to rescue** should our country be attacked by an aggressor. Twenty years of NATO membership have **proven** the respective **points**: Slovakia has become stronger, more stable, a predictable and reliable partner. In a lengthy period of reforms, we have succeeded in professionalizing the Slovak military, reforming the command structure, improving training **regimens** and integrating practices with those of our NATO allies.

For 20 years we have enjoyed security guarantees, and simultaneously contributed to making our allies safer. Since joining, Slovak troops have been deployed in Kosovo, Bosnia and Afghanistan as part of NATO missions. NATO membership has helped to **pave the way**, through a stable security environment, for our EU membership and wider European integration. When the Visegrad 4 countries joined NATO – first in 1999 and then in 2004 – it was on a wave of optimism. The Soviet Union had collapsed, and freedom and

democracy were on the rise around the world. Today, 20 years later, we face the most significant threats to our security in a generation. To the East there is the **raging war** in Ukraine, to the South the instability in the Middle East and North Africa. As many people **flee for their lives**, there is a vacuum that can be exploited by terrorist groups. We face extreme challenges in the cyberspace combating online and hybrid threats.

Twenty years ago, we joined NATO because we saw the Alliance as a family to which we rightfully belong. To quote Rose Gottemoeller once again: “Our strength comes from our unity. If we remain united, we can meet new challenges from wherever they may come.” NATO and Slovakia in the Alliance keep our defenses strong: not to provoke a conflict – but to prevent a conflict and to **preserve the peace**.

QUESTIONS:

1. Aké hlavné motívy viedli Slovensko k podaniu prihlášky do NATO?
2. Ako Slovenská republika profituje z členstva v NATO?
3. Akým najväčším výzvam čelí NATO v roku 2024?

GLOSSARY

- **into the fold** /'ɪntu ðə fəʊld/ – do košiara;
- **come to rescue** /kʌm tu 'reskjʊ/ – prísť na pomoc;
- **proven the point** /'prʊvən ðə pɔɪnt/ – dokázať tvrdenie;
- **regimens** /'redʒəmənz/ – režimy;
- **pave the way** /peɪv ðə weɪ/ – vydláždiť cestu;
- **raging war** /'reɪdʒɪŋ wɔːr/ – zúriaca vojna;
- **flee for their lives** /fli fɔː ðer lɪvz/ – utekať o život;
- **preserve the peace** /prə'zɜːv ðə piːs/ – chrániť mier.

kpt. Mgr. Vlasta Koval'ová
štábná kaplánka Veliteľstva
2. mechanizovanej brigády Prešov

Dva sviatky

V rámci nemenovanej sociálnej siete mi vyskočil príbeh známej osobnosti a jej rodiny. Smutný príbeh o chorobe dieťaťa. Povieť si, koľko takých príbehov je, len sa o nich nepíše, nevenuje sa im toľko pozornosti. No mňa zarazili komentáre. Veľa ich bolo prajných. Ľudia priali zdar a uzdravenie. Ale, žiaľ, objavili sa aj zlé, nepravdivé, až prajúce kliatbu.

Zarazilo ma, že pri komentároch boli tváre a mená žien. Boh je darcom života a práve ženy poveril prinášať tento život na svet. Povieť si, máme slobodu slova. Má však sloboda slova právo byť nadradenou nad iné práva a slobody? Alebo si povieť, sme predsa emancipované. Znamená táto naša emancipácia stotožnenie, splynutie s mužským svetom?

Boh je darcom života a práve ženy poveril prinášať tento život na svet. Tento život ženy prinášajú nielen rodením detí. Život vychádza zo srdca skrze každé slovo, ale i pohľad, pohladenie. Ako dobre padne ľuďom okolo nás, ak sa na ich len tak usmejeme, alebo azda pochválime. Ako dobre padnú dobré a láskavé slová v tomto neláskavom svete.

Uvedomujem si, že to nie je jednoduché. Najmä ak samé na sebe zakúšate neláskavosť v práci, alebo doma. V tomto nám bol Pán Ježiš Kristus veľmi blízky. Viem, nebol žena, no mal množstvo nasledovníčkov. Aj pod krížom stáli ženy v slzách. Podobný nám je však v tom, že napriek tomu ako trpel, neprestal milovať. Neprestal byť ľudským. Neprestal byť blízkym.

Milé kolegyne, v tomto mesiaci budeme sláviť dva sviatky. Začiatkom mesiaca Medzinárodný deň žien a na jeho konci Veľkú noc. V ten prvý sa nám dostane prejavu úcty, od manželov, partnerov, priateľov a kolegov. V ten druhý sa nám dostáva úcty a predovšetkým záchrany a spásy od Nebeského Otca skrze Pána Ježiša Krista. Takto sa nám dáva najavo, že sme výnimočné. Zostaňme také! Iné ako sú muži, aj keď emancipované, predsa láskavé a slušné k sebe aj iným.

Pútnické zájazdy s Ordinariátom OS a OZ SR v roku 2024

64. MEDZINÁRODNÁ VOJENSKÁ PÚŤ DO LÚRD VO FRANCÚZSKU

- termín: 22. – 28. mája 2024
- doprava: autobusom
- účastnícky poplatok: 210,- €
- forma úhrady: bude oznámená písomne po zaradení kandidáta do zoznamu
- stravovanie: počas cesty tam a späť individuálne, počas pobytu v Lurdoch polpenzia
- účasť v rámci osobného voľna
- uzatváranie prihlášok: 29. februára 2024

18. NÁRODNÁ PÚŤ ORDINARIÁTU OS SR A OZ SR DO RÍMA A Vatikánu

- termín: 22. – 28. septembra 2024
- doprava: autobusom
- účastnícky poplatok: 290,- €
- forma úhrady: bude oznámená písomne po zaradení kandidáta do zoznamu
- stravovanie: počas cesty tam a späť individuálne, počas pobytu v Ríme polpenzia
- účasť v rámci osobného voľna
- uzatváranie prihlášok: 30. apríla 2024

31. MEDZINÁRODNÁ VOJENSKÁ PÚŤ Z VARŠAVY DO ČENSTOCHOVEJ V POlsku

- termín: 4. – 14. augusta 2024
- počet účastníkov: do 10 PrV
- doprava: služobným vozidlom OS SR
- stravovanie a ubytovanie: zabezpečuje pozývajúca strana – poľné podmienky
- špecifická požiadavka: zdravotný stav, kondícia a výbava na 300 km pochod
- uzatváranie prihlášok: 30. apríla 2024

12. CYRILO-METODSKÉ STRETNUTIE VOJENSKÝCH ORDINARIÁTOV SR A MR V ZALAVÁRI V MAĎARSKU

- termín: bude spresnený
- počet účastníkov: 40
- stravovanie: bude spresnené
- doprava: autobusom
- účasť v rámci osobného voľna
- uzatváranie prihlášok: 15. mája 2024

26. NÁRODNÁ PÚŤ ORDINARIÁTU OS A OZ SR DO LEVOČE

- termín: 6. – 7. júla 2024
- doprava: služobným autobusom MO SR
- účastnícky poplatok: bude spresnený
- stravovanie: bude spresnené
- ubytovanie: zabezpečené za poplatok
- účasť v rámci osobného voľna
- uzatváranie prihlášok: 14. júna 2024

3. PEŠIA PÚŤ PRÍSLUŠNÍKOV OS SR DO LEVOČE (peší pochod v celkovej dĺžke 60 km)

- termín: 5. – 6. júla 2024
- miesto nástupu: Prešov
- účastnícky poplatok: 20,- €
- ubytovanie: v poľných podmienkach
- uzatváranie prihlášok: 31. mája 2024

NÁRODNÁ PÚŤ DO ŠAŠTÍNA

- termín: 15. septembra 2024
- počet účastníkov: 40 účastníkov (účasť v rámci osobného voľna)
- prihlasovanie: telefonicky u dekana Vzdušných síl OS SR Zvolen, telefónne číslo: 0960 464 120; 0903 824 425
- účasť v rámci osobného voľna
- doprava: služobným autobusom
- stravovanie: individuálne

Spoločné špecifické podmienky pre účastníkov na púťach:

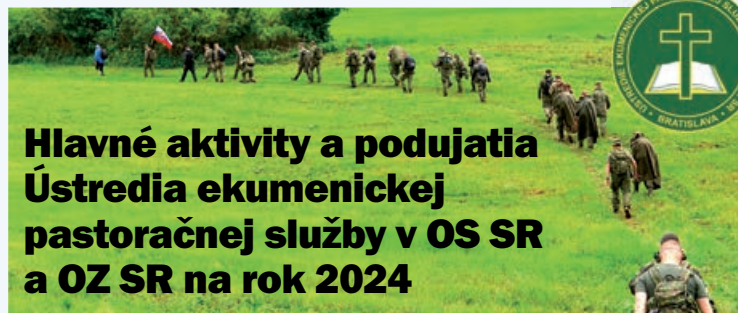
- príslušníci OS a OZ SR v aktívnom služobnom pomere, alebo v zálohe – povinná rovnošata,
- všetci povinné individuálne poistenie cestovných a liečebných nákladov na cestu a pobyt,
- platný cestovný pas, alebo OP.

Na púte sa musia záujemci prihlásiť prostredníctvom svojich vojenských, policajných, väzenských, hasičských a colných kaplánov.

Na stránke www.ordinariat.sk v časti «dokumenty/zahraničné aktivity» sa nachádza vzor prihlášky, ktorú treba vyplniť, potvrdiť a odovzdať svojmu príslušnému kaplánovi, alebo dekanovi, resp. ak nie je ustanovený, tak odoslať na príslušný vikariát. Vybrani účastníci budú včas vyzozumení.

Záväznú prihlášku vyplnenú a veliteľom (nadriadeným) odsúhlasenú a podpísanú je potrebné zaslať prostredníctvom príslušného kaplána na príslušný vikariát. Prihlášky neposielajte na ordinariát, ale na príslušné vikariáty. Adresy nájdete v kontaktoch.

Uprednostnení budú účastníci v uniformách.

MÁJ

- 7. – 13. máj: Osadenie lavičky gen. M. R. Štefánika vo Francúzsku (Meudon, Chamonix), pietne a spomienkové podujatia
- 22. – 24. máj: 6. ročník pochodu Duchovne po stopách hrdinov, spojený so spomienkovými službami Božími za ukončenie druhej svetovej vojny

JÚN

- 19. – 23. jún: 73. medzinárodné stretnutie protestantských príslušníkov ozbrojených zložiek vo Francúzsku
- 17. – 18. jún: Výročie Heydrichiády, Praha (ČR)

JÚL

- 17. výročie vzniku Ústredia ekumenickej pastoračnej služby v OS SR a OZ SR – Slávnostná bohoslužba – kaplnka Ústredia EPE (vznik k 1. 7. 2006)

JÚL/AUGUST

- organizovanie letných detských biblických táborov (denných v priestoroch vojenských útvarov, ale aj pobytových)
- 17. – 20. august: púť pre príslušníkov pravoslávnej cirkvi na horu Grabarka, na sviatok Premenenia Pána, Hora Grabarka (Poľsko)

SEPTEMBER

- 20. september: Ekumenická Bohoslužba pri príležitosti Dňa OS SR – kaplnka Ústredia EPS a vojenská kaplnka MO SR

OKTÓBER

- 31. október: Služby Božie na Pamiatku reformácie – kaplnka Ústredia EPS

NOVEMBER

- OČAMI SRDCA predadventné stretnutie duchovných a spolupracovníkov Ústredia EPS s pozvanými hosťami

OBRANA • Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Ročník XXXII.
• č. 3/2024 • Redakčná uzávierka 23. 2. 2024 • Do výroby zadané 29. 2. 2024
• Vedúci oddelenia rezortnej tlače: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 30 30 37, 0903 820 996, e-mail: miloslav.sceпка@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 30 30 38, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktor: Jozef ŽIAK, plukovník v. v., tel.: 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 30 30 39, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk
• Jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJAČKOVÁ • Grafická úprava: Dáša NEUBAUEROVÁ
• Adresa: Mesačník OBRANA, Ministerstvo obrany SR, Námestie generála Viesta 2, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR a OS SR • NEPREDAJNÉ

MIESTO PRE PSYCHOLÓGA

por. Mgr. Ivan Brezniak
psychológ Veliteľstva vojenského zdravotníctva
Ružomberok

V zajatí myšlienok a činov

Každý z nás pravdepodobne zažil situáciu, keď si nebol istý, či zamkol vchodové dvere alebo vypol žehličku a tak to ide pre istotu skontrolovať. Teraz si predstavte, že tie dvere a tú žehličku idete skontrolovať 5-krát alebo 10-krát. Alebo si predstavte, že si po jedle umyjete ruky 20-krát, prípadne opakovane počítate prechod pre chodcov pri ceste do práce. Pekne otravné však? Pre približne 80 miliónov ľudí na svete to je každodenná realita známa ako obsedantno-kompulzívna porucha alebo aj OCD. Môžeme ju definovať ako duševný stav vyznačujúci sa nekontrolovateľnými, vracajúcimi sa myšlienkami (obsesie) a činmi (kompulzie). Obsedantné myšlienky sú idey, ktoré vstupujú znova a znova do mysle človeka v stereotypnej podobe. Takmer vždy sú znepokojujúce. Kompulzívne činy alebo rituály sa prejavujú ako stereotypné správanie, ktoré sa znova a znova opakuje. Ich funkciou je zabrániť nejakej objektívne nepravdepodobnej udalosti, ktorá by poškodila človeka s touto diagnózou, ktorý cíti obavy, že ak dané veci nevykoná, tieto zlé udalosti nastanú. Človek, ktorý trpí OCD, zvyčajne uznáva, že jeho konanie je nezmyselné a neúčinné a opakovane sa mu pokúša brániť. Avšak pri odpore voči impulzívnemu konaniu človek pociťuje úzkosť, ktorá je veľmi silná. Je dobré vedieť, že obsedantno-kompulzívna porucha sa môže rozvinúť u ľudí akéhokoľvek veku a pohlavia pri kombinácii genetických, environmentálnych a neurologických faktorov. Dobrou správou je, že sa dá zmierniť a dokonca sa jej človek dokáže aj zbaviť. Ako najvhodnejšia cesta sa ukazuje kombinácia psychoterapeutickej intervencie, medikamentózneho liečby a aktívnych zmien v životnom štýle. Ak si všimnete na sebe alebo na svojich blízkych, kolegoch správanie, ktoré nápadne pripomína obsedantno-kompulzívnu poruchu, nebuďte ľahostajní, rozprávajte o tom a obráťte sa na psychológov alebo psychiatrov.

GRANIT
HOTEL

PRIVÍTAJTE JAR V TATRANSKÝCH ZRUBOCH

Veľká noc je ideálnym obdobím, keď môžete s rodinou i priateľmi stráviť príjemný čas a oddych mimo domova. V Hoteli Granit Tatranské Zruby sme pre vás počas veľkonočných sviatkov pripravili bohatý program.

Na čo sa môžete tešiť v Tatrách? Okrem komfortného ubytovania s výhľadom na tatranskú prírodu vás počas pobytu čakajú zážitkové aktivity a program:

- ochutnávka veľkonočných špecialít,
- zábavný program pre najmenších s animátormi,
- predstavenie tradičných zvykov Veľkej noci,
- maľovanie vajíčok, zdobenie medovníčkov.

Privítajte jar v Hoteli Granit Tatranské Zruby a rezervujte si relaxačný veľkonočný pobyt.

Viac informácií získate na:

recepacia.tz@hotelgranits.sk
tel. čísla +421 524 267 111

Povstalecký tank

Symbolom povstaleckých tankistov je bezpochyby ľahký tank Lt vz. 38. Zhodou okolností sa v zbierkach Múzea Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici zachovali dva exempláre – jeden kompletný tank a jedno torzo.

Oba zbierkové predmety patria k tým cennejším, nielen v kontexte európskej histórie, ale najmä slovenskej, povstaleckej. V oboch prípadoch ide totiž o tanky 1. čs. armády na Slovensku.

Úspešné tanky Praga

Československé ľahké tanky Praga sa dodnes považujú za najlepšie tanky svojej kategórie z 30. a 40. rokov 20. storočia. Okrem exportu do krajín ako Peru, Švajčiarsko či Perzia mali byť zavedené ako vz. 38 do československej armády. Vývoj udalostí v Európe spôsobil, že vyrábané tanky napokon prevzala po marci 1939 nemecká armáda.

Vzhľadom na kvalitu vozidla výroba pokračovala pod názvom Panzerkampfwagen 38(t) až do roku 1942 a to nielen pre Wehrmacht, ale aj pre spojencov nacistického Nemecka. Tanky Pz. 38(t) tak dostalo aj Maďarsko, Rumunsko a Bulharsko. Výnimkou nebolo ani Slovensko, ktoré v rokoch 1940 – 1943 dostalo priamo z výroby 37 tankov Lt vz. 38 a 21 o niečo menších Lt vz. 40, čo bol pôvodne tank Praga LLT vyrábaný pre Litvu. Od roku 1943 malo Slovensko dostať postupne ďalších 58 použitých tankov vz. 38 od Wehrmachtu. Do vypuknutia Povstania ich dodali 37.

V SNP väčšina tankov chýbala

V čase vypuknutia Povstania mala slovenská armáda väčšinu svojich bojových schopných tankov sústredených v poľnej jednotke Pluku útočnej vozby (PÚV)

na východnom Slovensku. Len menšia časť sa nachádzala v materskej posádke pluku v Martine. Od prvých dní Povstania v bojoch o Strečno nasadili povstalecké tanky z Martina. Vďaka odbojovému postoju sa na povstalecké územie dostala aj 2. tanková rota z východného Slovenska. Spolu tak povstanci používali 28 tankov Lt vz. 38. Samozrejme, okrem nich sa použili aj ďalšie dostupné tanky, ako staršie Lt vz. 34, vz. 35, tak novšie Lt vz. 40 a nemecké ľahké Pz.II Ausf. C a stredné Pz. III Ausf. N. Nezastupiteľnú úlohu v povstaleckých bojoch zohrala dvojica samohybných diel Marder III na podvozku tanku vz. 38. Bojová a morálna podpora povstaleckých tankov na pešie jednotky bola neoceniteľná.

Tankové súboje

Napriek pomerne malému nasadeniu obrnenej techniky došlo aj na niekoľko tankových súbojov. Tank Lt vz. 38 por. Alexandra Oppla zničil nemecké obrnené vozidlo a samohybné delo Marder III desiatnika aspiranta Mateja Buca zasiahol tri nemecké tanky a dva protitankové kanóny. Časť povstaleckých tankov bola v bojoch stratená. Povstaleckí tankisti bojovali doslova s nasadením života. Poručík Alexander Oppl bol ranený, desiatnik aspirant Matej Buc zahynul.

Neboli jediní, počas nasadenia tankových jednotiek v roku 1944 padli piati dôstojníci pluku a približne 40 jeho príslušníkov z radov poddôstojníkov a mužstva. Ďalších asi sto príslušníkov PÚV bolo ťažko a ľahko ranených, prípadne

ostalo nezvestných. Materiálne straty boli omnoho početnejšie. Pri odzbrojovaní poľnej jednotky PÚV na východnom Slovensku nemecká armáda ukoristila a zničila 69 slovenských obrnených vozidiel a počas Povstania ďalších 104 obrnených vozidiel a tri pancierové vlaky. Straty, ktoré spôsobili protivníkovi, možno len odhadnúť. V priamych bojoch slovenských tankov a protitankových kanónov PÚV zasiahli minimálne 16 obrnených vozidiel, z ktorých pravdepodobne šesť zničili a zvyšné viac či menej poškodili. Samozrejme, ďalšie jednotky 1. čs. armády na Slovensku majú na konte tiež niekoľko obrnených vozidiel protivníka.

Úspech pri Telgárte

Múzeum SNP má vo svojich zbierkach dva z povstaleckých tankov Lt vz. 38. Tank č. V-3002 používala povstalecká armáda na Orave a po skončení bojov bol odstavený pri Zázrivej. Vďaka náročnému terénu sa zachoval aspoň ako torzo. Druhý – kompletný tank číslo V-3023, ktorý patrilo 2. tankovejrote PÚV – bojoval pri Telgárte, Žiari nad Hronom a Dobrej Nive. Na konci októbra 1944 sa stal korisťou nemeckej armády.

V roku 1945 sa nachádzal v Prahe a tak sa po vojne dostal k jednotkám československej armády. Od roku 1964 bol vystavený v Múzeu SNP a v súčasnosti prechádza náročným reštaurovaním do pôvodnej povstaleckej podoby.

PhDr. Marian Uhrin, PHD.
riaditeľ Múzea SNP Banská Bystrica
Foto: Múzeum SNP

Nová branná moc slovenského štátu na sklonku vojny

Po vypuknutí Slovenského národného povstania sa ľudácky režim na Slovensku pokúšal aj v podmienkach nemeckej okupácie budovať novú brannú moc. Jej úlohou naďalej mala byť vojenská podpora nemeckého úsilia v boji proti Spojencom.

Súčasťou úsilia bola aj snaha o mobilizovanie spoločnosti pre potreby brániacich sa nemeckých vojsk pred približujúcim sa východným frontom. Dôležitú úlohu tu hrala propaganda, ktorá spojenectvo s Nemeckom prezentovala ako jedinú záruku štátnej samostatnosti a existencie slovenského národa. Celá spoločnosť mala vytvoriť hrádzu „proti boľševickému návalu“.

Situácia v slovenskej armáde v konfrontácii s tým však ostro kontrastovala. Bojovala proti rozvratu, ktorý spôsobil odchod viacerých posádok do Povstania, ale tiež odzbrojenie a deportovanie vojakov tzv. východoslovenskej armády na územie Nemeckej ríše. Postavenie novej armády bolo špecifické. Po odvolaní nemeckého generála pri ministerstve národnej obrany (MNO), nemeckých vojenských misií (aj pre rivalitu s nemeckým veliteľom okupačných vojsk) koncom septembra 1944 plnil funkciu styčného dôstojníka medzi nemeckými služobníkmi a MNO vojenský atašé pplk. Alfred Elger. Tým sa mal formálne deklarovať spojenecký charakter slovenskej armády. Tá bola v skutočnosti pod kontrolou okupačných orgánov, ktoré rozhodovali o jej výstavbe, úlohách a obsadení funkcií. Vojaci preto boli najskôr preverení, niekoľko stoviek prepustili a degradova-

li. Nového ministra národnej obrany Štefana Haššíka nemecká strana pritom od začiatku upozorňovala na demoralizáciu a protinemecké nálady medzi vojakmi. Jadro armády tvorilo 8, až 9-tisíc mužov z posádok na západnom Slovensku, ktoré sa nepripojili k SNP. Doplnky tvorili najmladšie odvodové ročníky a prvé ročníky zálohy, dobrovoľníci, navrátilci z nemeckého zajatia, vojaci, ktorí opustili povstalcov. Dôležitú úlohu tu hralo zastrasovanie, ako i sľubovaná amnestia.

Základ armády sa začal formovať už v septembri 1944. Vojakov, ktorí sa nezapojili do Povstania a neboli považovaní za nespoľahlivých, chceli Nemci nasadiť v pracovnej službe, avšak nie ako zajatcov. Napokon súhlasili s obnovením slovenskej armády.

Vznik Domobrany

Ozbrojená však mala byť len časť, Domobrana, ktorej základ mali tvoriť dva pešie pluky. Dôraz sa totiž kládol najmä na vytváranie ženijnovo-stavebných jednotiek na budovanie obranných línií proti postupujúcej Červenej armáde. Bojové nasadenie Domobrany preto bolo len symbolické. Proti SNP zasiahol II. prápor pešieho pluku 1 v podriadení bojovej skupiny Schill. V priestore Banská Štiavnica – Žarnovica vykonával strážne

Veliteľ nemeckých okupačných vojsk na Slovensku SS-Obergruppenführer Hermann Höfle (uprostred) v rozhovore s ministrom národnej obrany Štefanom Haššíkom

úlohy a podieľal sa na protipartizánskej činnosti. Strážne úlohy plnili jednotky Pešieho pluku 1 aj po potlačení Povstania. Proti SNP bola v októbri 1944 nasadená tiež 1. delostrelecká batéria (motorizovaná). Zúčastnila sa na bojoch proti partizánom a v podriadení nemeckej divízie Tatra tiež generálnej ofenzívy v druhej polovici októbra. V jej podriadení pôsobila aj v ďalšom období, neskôr spolu s ďalšími dvomi batériami formujúceho sa Delostreleckého oddielu Domobrany. Podobne ako niektoré menšie jednotky Pešieho pluku 1 zasiahla tiež do bojov proti Červenej armáde. V boji proti Spojencom od septembra 1944 nasadzovali v nemeckom podriadení tiež jednotky delostreleckého protiletadlového pluku. Ďalšie jednotky plnili v zásade len rôzne pomocné, nebojové úlohy. Budovanie armády sa však vyznačovalo aj posilňovaním jej potláčacej funkcie. MNO sa totiž podriadila polícia, žandárstvo, Hlinkova mládež, Slovenská pracovná služba, finančná stráž, Hlinkova garda. Povolávanie do nich sa preto robilo pod hrozbou trestov. Časť bola zapojená do bojových, diverzných akcií a perzekúcie proti politicky a rasovo prenasledovaným osobám (vrátane masových vražd).

V dôsledku opatrení, ktoré vyvrcholili mobilizáciou z januára 1945, mala armáda 41 533 mužov, z toho 29 139 na Slovensku. Cieľom však už bolo najmä doplnenie stavebno-pionierskych jednotiek, vrátane dvoch technických divízií budujúcich nemecké obranné postavenia v Maďarsku a Taliansku. V marci 1945 po poslednej mobilizácii armáda dosiahla tabuľkový počet 53 433 mužov. Mnohí záložníci si však vybavili osvedčenie o neschopnosti služby, iní sa ukrývali, alebo sa pridali k partizánom. Definitívny rozklad armády priniesol až príchod frontu na jar 1945.

Minister národnej obrany Štefan Haššík počas slávnostnej prisahy časti Pešieho pluku 1 Domobrany v Bratislave 8. októbra 1944

PhDr. Igor Baka, PhD.
Vojenský historický ústav
Foto: Vojenský historický archív

Raketa M-31 UK

V Sovietskom zväze sa začiatkom 20. rokov 20. storočia začal výskum rakiet na báze reaktívneho motora, na ktorom sa podieľala aj Červená armáda.

Výsledky výskumu úspešne zavŕšilo 3. marca 1928 odpálenie rakety zo 70 mm mínometu.

Po úspešnej prezentácii sa zvýšil záujem armády a vedenia ZSSR o nový typ zbrane. Prejavilo sa to v priebehu 30. rokov 20. storočia.

Zrod sovietskych rakiet

Vtedy došlo k rozšíreniu počtu výskumných pracovníkov a vytvoreniu súvisiacich výskumných odborov, ktoré sa zamerali na vývoj pohonného materiálu, konštrukcie rakety, raketového motora a pod. Výsledkom boli rakety určené pre bojové lietadlá (označené písmenami RS) a rakety vystreľované z rúp pre pozemné jednotky (označené písmenom M). Nový typ munície sa spočiatku vyvíjal a vyrábala v rôznych kalibroch (60, 70, 80, 82, 130, 132, 135, 140, 280, 300 mm), pričom najznámejšími a najrozšírenejšími sa stali 82 a 132 mm rakety.

Napriek spokojnosti s menšími a populárnymi strelami M-8 a M-132 si Červená armáda vyžiadala typ munície, ktorý by dosahoval oveľa väčšie ničivé účinky. Preto v roku 1942 do výzbroje sovietskych vojsk zaradili neriadenú reaktívnu strelu M-30 kalibru 300 mm. Objemná bojová hlavica s hmotnosťou 28,9 kg s upraveným pohonným od rakety M-132 tieto požiadavky plnohodnotne uspokojovala. Dostrel striel M-30 bol 2 800 m a odpáľovali sa z prepravných debien pomocou špeciálne upraveného rámu.

Zlepšená raketa

Rakety M-30 neboli medzi vojakmi veľmi obľúbené, lebo manipulácia s nimi a odpáľovacím rámom bola v bojových podmienkach zložitá. Ich reputáciu však zlepšoval ničivý účinok pri zásahu cieľa. Nedostačujúcim sa ukázal dostrel rakety, kratší ako si vyžadovalo bojové nasadenie, ale aj rozptyl presnosti streľby v rozsahu plochy 80×140 m. Preto sa vývoj zamerával na zlepšenie motora. Požiadavka bola splnená zavedením rakety M-31 v roku 1942. Nová strela mala oproti rakete M-30 zlepšený motor, vďaka ktorému dosahovala dlhší dolet do vzdialenosti 4 300 m. M-31 sa vystreľovali z pozemného rámu na štyri rakety. Neskôr sa objavili aj rámy na šesť rakiet. V marci 1944 sa objavili prvé odpáľovacie rampy na vozidlách

Takticko-technické údaje:

Dĺžka	1,76 m
Kaliber	300 mm
Priemer stabilizátora	300 mm
Hmotnosť celková	94,8 kg
Hmotnosť hnacej náplne	11,2 kg
Hmotnosť trhaviny(výbušniny)	28,9 kg
Počiatočná rýchlosť	245 m/s
Vystreľovacie zariadenie	BM-31-12

ZiS-6 s podvozkom 6×6, ale väčšina odpáľovacích zariadení bola umiestnená na úžitkových vozidlách Studebaker US-6 s podvozkom 6×6. Odpáľovacie

zariadenia niesli 12 rakiet, preto sa vozidlá označovali ako BM-31-12 (Bojevaja mašina s 12 raketami vzoru M-31).

Raketou M-31 sa síce dosiahol väčší dostrel, ale rozptyl presnosti streľby stále nespĺňal požiadavky bojového nasadenia. Riešenie priniesla až prídavná rotácia. Zabezpečovali ju štyri nástavce s bočnými tryskami v prednej časti spaľovacej komory motora. Takto upravenú raketu zaviedli do výzbroje Čerenej armády pod označením M-31 UK. Nový typ munície dosahoval maximálnu rýchlosť 245 km/h pri maximálnom dostrele 4 000 m a celková hmotnosť sa zvýšila z 92,4 kg (rakety M-31) na 94,8 kg. Kratší dolet a nižšia maximálna rýchlosť boli spôsobené väčšou hmotnosťou strely a zároveň tým, že časť plynov vzniknutých pri horení pohonnej zmesi sa už nepodieľala na pohone rakety, ale zabezpečovala jej rotáciu.

Z Údolia smrti

Ničivou časťou rakety bola bojová hlavica naplnená trhavinou, iniciovanou nárazovým zapáľovačom. Hmotnosť trhaviny bola 55 percent z celkovej hmotnosti výbušnej hlavice, pričom hrúbka steny plášťa bola 8 mm. Ako výbušné látky sa používali amatol alebo tritol (TNT), ktoré sa iniciovali nárazovým zapáľovačom GVMZ. Raketový motor bol plnený nitroglycerínovým prachom vo forme valcov s priemerom 8 mm a dĺžkou 900 mm.

Raketa sa odpáľovala z odpáľovacích zariadení umiestnených prevažne na amerických vozidlách Studebaker US-6 s podvozkom 6×6. Na jednom odpáľovacom zariadení bolo umiestnených 12 rakiet, ktoré sa vystreľovali elektrickým zapáľovačom. Primárne bola strela určená na ničenie opevnených pozícií či palebných postavení delostrelectva.

V zbierkach múzea prezentovaná raketa M-31 UK bola nájdená pod horou Javira v Údolí smrti a delaborovaná policajným pyrotechnikom kapitánom Jánom Kosťom, ktorý ju v roku 1970 predal vtedajšiemu Dukelskému múzeu za 500 Kčs. Raketa je v súčasnosti vystavená v dioráme Centrálnej expozície Múzejného oddelenia Svidník.

Mgr. Ivan Cuper

VHÚ – VHM Mo Svidník

PRIDAJ SA K ELITE -
OZBROJENÝM SILÁM SR

**MNOHO PROFESIÍ,
JEDNO POSLANIE**

BUDEMVOJAK.SK

